SEB. SPISY J. NERUDY

Divadelní hry

XI

SEBRANÉ SPISY
JANA NERUDY

POŘÁDÁ

IGNÁT HERRMANN.

DÍL XI.
DIVADELNÍ HRY.

V PRAZE.
NAKLADATEL F. TOPIČ KNIHKUPEC
1896.

DIVADELNÍ HRY.

OD

JANA NERUDY.

V PRAZE.

NAKLADATEL F. TOPIČ KNIHKUPEC.

1896.

Tisk a papír Aloisa Wiesnera v Praze

FRANCESCA DI RIMINI.

TRAGOEDIE O TŘECH JEDNÁNÍCH.

„Francesca di Rimini“ nepotkala se při svém provozování s oním výsledkem, jaký ovšem každý spisovatel, je-li sobě jen poněkud vědom své úlohy a nepíše-li vůbec na zdařbůh, s jistotou očekává.

Časopisy obdivovaly se naivnostem v kusu obsaženým a vytýkaly je trpce spisovateli, kterého byly za provozování dřívějších dramatických pokusů, jednoaktových to veseloher, právě snad pro úplnou nenaivnosť jeho dosti chválily. Abych na nějaký příklad poukázal, uvádím zde referat „Pražských novin“, který v čísle 16. letošního roku skutečně poklesky některé uvedl, v nichž se jeví „naivnosť podivu hodná“. Kdyby byly poklesky, referatem tím vytknuté, skutečně vinou spisovatelovou, nezbývalo by tomuto, než aby buď po druhé pozorněji pracoval, buď při nedostatečných silách svých vší další práce se vzdal. Na štěstí však nebyly naivní ty poklesky vinou mou, nýbrž buďto vinou provozování nebo nedopatření se strany p. referenta. O poklescích na jevišti samém učiněných přesvědčil jsem snadným způsobem téhož pana referenta okamžitým předložením knihy, kterou jsem byl před provozováním regii zadal a v níž o po-

klescích „některých“ mně vytknutých ani památky. Touž cestou nabyto přesvědčení, že postup děje p. referentem při druhém jednání zcela opačně vypravován byl, jakýmžto nepravým vypravováním opětný poklesek lehko se našel. Jsem povděčen za to, že i p. referent i sl. redakce „Pr. Nov.“ hned v čísle 18. ku vadě této slušně poukázali.

Nechci zde ani k tomu poukázati, že jsem se při sepsání truchlohry „Francesca di Rimini“ zcela samostatným principem řídil, vyhýbaje se všem běžným divadelním effektům, kde se přirozeným způsobem z děje samy nevyvinuly, aniž k tomu, že provozování mne co spisovatele, jenž požadavky svého díla nejlépe zná a poklesky učiněné nejspíše cítí, neuspokojilo; ponechávámť vše ještě dalšímu rozhodnutí ve veřejnosti.

Konečně musím ještě příteli svému, umělci panu Šimanovskému, jenž vždy poctivě se snaží a i tenkráte intencím mým (v úloze „Gianciotto“) skoro jediný zcela odpovídal, veřejně díky své vysloviti.

V Litomyšli 25. ledna 1860.

FRANCESCA DI RIMINI.

OSOBY.

Malatesta di Rimini;
Gianciotto,, *Paolo,* jeho synové;
Guido da Polenta, pán na Ravenně;
Francesca, jeho dcera;
Campagni, učitel Gianciottův;
Cerchi, měšťan florentinský;
Filippo,, *Mateo,*, *Antonio,* sluhové Malatestovi;
Beatrice, služka Malatestova;
Aldruda, služka Francescina;
Četné služebnictvo obojího pohlaví.

Děj se rozvinuje na Rimini z počátku 14. století.

Pozn. V pravo — v levo myšleno se strany obecenstva.

Jednání první.

Světnice ve středověkém, italském slohu s jednoduchým a skrovným nářadím. V pozadí dvéře, v pravé stěně zavřené okno. V levém popředí stůl s knihami a rukopisy. V levém pozadí skříň s vycpanými zvířaty; na ní lebky a chemické nářadí.

Výstup I.

Gianciotto (stojí u okna a drží malý obrázek v rukou): Ne — ne! Tolik vznešené krásy nemůže v jedné tváři býti spojeno! Jakž může příroda jedinému tvoru všechnu svou lásku v líce vepsat — (trpkým tonem) nu ovšem, může to být, když sobě příroda dovolí vytvořit zase vzory ohyzdnosti, rozryt tváře ke strašné škaredosti, stvořit člověka, jenž v každém ošklivosť budí, svou tváří už jiným k posměchu slouží — (pokročí v nejvyšší rozhořčenosti) stvořit m n e! (Po krátkém pomlčení.) A přece — přece obrazu tomu mimovolně víc a více věřím a přece vždy pevněji se ve mně budí přesvědčení, že se to pravda krásy vtělila, aby mne nebohého o rozum připravila! Od slunce východu stojím zde nepohnutě, dívám se na ty andělské tahy a stále se ve mně zmáhá jakýs podivný cit, jehož jsem posud nikdy nebyl pocítil, a je mně chvilkou. jako bych se modlit, chvilkou plakat a chvilkou zase čarovný ten obraz do umdlení líbat měl. Je-li tento cit ta láska, o které jsem vždy jen ze vzdálí slýchal, vím také nyní,

kam proud mé lásky spěje. Ó černé, tmavé oči, vy bájně hluboké jezero, má láska proudem v lůno vaše klesá! — Jakž mohl malíř, není-li obraz toliko plodem nanejvýš rozbujněné fantasie, jakž mohl domalovat a nezemřít dříve něhou a láskou!? Ó kde ty prodléváš, andělská Francesco, tam musí i příroda býti krásnější, tam by mělo věčné jaro kvést, slunce nikdy nezacházet — a já — já bych měl vedle tebe — já — Gianciotto — ten skřivený, lysý, ohyzdný Gianciotto bych se měl tvým průvodcem, tvým manželem stát? Já bych měl líbat ošklivými ústy tvoje krásné rty, já bych — ó bože, bože, proč jsi mne stvořil tak bídného! (Přechází v rozčilení; po krátkém mlčení trpce.) Kdož ji ale nutil, aby mne zvolila? Neposlal jsem i já jí svou podobiznu ještě dříve než ona mně svou? Nestřežil jsem malíře, aby krásy nedával, kde není? V celé své ošklivosti chtěl jsem před ni předstoupit a než jsem podobiznu odeslal, sám jsem ještě štětcem ošklivosti sobě tajně přidal. Já nechtěl a nechtěl se o ni ucházet, nechtěl žebrat o lásku — pro to, že jsem se bál výsměchu; chtěl jsem nenávisť zbudit a přece mne zvolila — (náhle mírným, něžným tonem) a nyní bych snad zemřel, kdyby mne zase odstrčila! Ano, krásná Frascesca zvolila mrzáka Gianciotta a miluje prý mne nyni už, kdežto jsme se posud ani nespatřili! (Vezme list se stolu.) Ó bratře můj, jediným slovem proměnil jsi mrtvou loutku v člověka! (Čte.) „Podobiznu tvou jsem odevzdal Francesce. Před oltářem zasnoubil jsem se s ní na tvé jméno. Posílá ti podobiznu svou; seznáš, jaký vzácný klenot jsi vydobyl, ač malíř přirozených vnad svým štětcem nedostihnul. Zítra už dojedeme na Rimini. Budeš šťasten, bratře!“ — Ano, bratře, budu šťasten! V několika hodinách obejmu Francescu a nazvu ji svojí. Chci nyní už věřit ve své štěstí! Proč by se nespojila Francesca s Gianciottem,

proč by příroda nenapravila, čím se na mně prohřešila, a nepozdvihla mne z prachu, v jakém jsem posud ležel? Ano, chci věřit, chci být šťasten, chci nyní právě tak milovat, jak jsem dříve nenáviděl. Srdce mé, neláskou skorem až zakrnělé, nyní smíš zase milovat! Miluj sama sebe, miluj celý svět — (rozevře rychle okno a dívá se v pohnuti chvíli ven). O krásný, krásný světe můj, vždyť pro květy tě ani nevidím! — Moje prsa dýchaji plným douškem vůni jarní, moje ucho naslouchá s dětinskou radostí zpěvu ptáčete — dříve jsem ani neviděl, necítil a neslyšel, že je jaro zde. Jak rychle mění se člověk! Včera ještě má mysl zasmušilá a uzavřená a dnes rozkvítá náhle jako ta růže přes noc rozkvete!

Výstup II.

Campagni. Gianciotto.

Campagni (vejde a přistoupi až k Gianciottovi, aniž by ho tento zpozoroval): Gianciotto! — On mne neslyši! Nešťastný hoch si zoufá, že se musil zasnoubit, a mysli, že mu to ve vědeckém jeho snažení překážeti bude. — Gianciotto! (Položi mu ruku na rámě.)

Gianciotto (ohlidne se a sklesne mu na prsa): Učiteli můj!

Campagni: Francesca se už blíží k Rimini, musíš se připravit! Ale synu můj, ty's rozpálen jako uhel! Bledosť tvých tváří zmizela a červenáš se jako dítě!

Gianciotto: Neslyšel jsi nikdy o tom, že má každá květina dobu své lásky, ve které rozkvítá a v nejohnivější barvy se rozpaluje? I já nyní kvetu — mámť dobu své lásky!

Campagni: Což miluješ skutečně? Ne — ty žertuješ, abys svou bolesť zakryl! Jak bys mohl ty milovat!

Gianciotto: Myslíš i ty, že jsem příliš bídného zevnějšku k tomu?

Campagni: Mluvíš tak, jako by se nikdy posud nebyla věda tvou učitelkou stala a jako bys nebyl vzdálen všech malicherností, kteréž jiné obyčejné lidi tíží, vyšším snahám se obětoval! Tvá řeč není řečí mudrcovou!

Gianciotto: Což může člověk zamilovaný zůstat mudrcem?

Campagni: Škoda, že ti nemohu z vlastní zkušenosti odpovědít! Vlastně není škody, špatně jsem se vyjádřil — ne, mně moje vědy více daly, než láska poskytnout může. Doufal jsem, že i tebe povznesu nad obor obyčejných lidí, že i tebe učiním neschopna slabostí a náruživostí lidských a doufám to i nyní, jelikož vím, že celý tvůj sňatek se proti tvé vůli uzavřel —

Gianciotto: Může být, že dříve proti vůli, ale nyní —

Campagni: I nyní, synu můj; klameš se jen, myslíš-li, že miluješ. Znám tě líp, než ty sama sebe znáš. Otec chtěl tvé zasnoubení s Franceskou a ty se přemlouváš, že ji miluješ. Brzy však se zase navrátíš ke svým studiím; jsem o tom přesvědčen. Žádný učitel nelituje vědomostí, kteréž svému žáku sdělil; i já jich nelituju, kdybych i takého přesvědčení o tobě neměl, jaké jsem právě vyslovil.

Gianciotto: Nač chtít věkověčně původ věcí zkoumat? Nač se pouštět na záhady? Nevíme dosti, víme-li, že všechny ty věci jsou zde? Nemůžeme se už potěšit, že je vidíme a cítíme?

Campagni: Gianciotto, jak to mluvíš? Kde je moudrosť, kterou jsem —

Gianciotto: Prosím tě, Campagni, přestaň s tou moudrostí! Kde nyní má moudrosť je? Pozři na tento

obraz! Jen jednou pohleděl jsem na ty velké černé oči a potácím se už jako vínem zpilý, jen jednou jsem obraz políbil a mohu verše skládat tak ohnivé, že podobných žádný provençal nedovede!

Campagni: Jest to ovoce mé práce?

Gianciotto: Po třicet let jsi mne vychovával a cvičil a za třicet let jsem se nedozvěděl ani, že mohu milovat.

Campagni: Po třicet let pomáhal jsi mně při mých zkoumáních a doufám posud pevně, že, co duch můj vytěží, na tvého ducha dědictvím přenese. Chtěl bys mne zůstavit osamělého u drahých pergamenů, které i tvým blahem bývaly?

Gianciotto (ukazuje z okna ven): Zde ve knihovně jara chci knihu probrat po knize a věř mně, cítím to nyní, že každý lísteček se mně stane pergamenem plným moudrosti, a kdykoli k růži přivoním, že naplněn budu duchem vše krásné pronikajícím.

Campagni: Tam nenalezneš pravdy, synu, v přírodě jí nenalezneš! Krásna je ovšem z jara matka země, mění se ale každodenně a podobně se mění její květy a její lidé. Krásna je snad i tvá nevěsta nyní; její krása tělesná ale zahyne a duševní krásy nemá snad ani. O nepoddávej se, synu, smyslům svým, modli se, posti a bičuj se, abys ušel zlému, jemuž již-již do náručí klesáš.

Gianciotto: Zlému? Cítim příliš dobře, že mne láska nyní už lepším činí, než jakým jsem dříve byl, a že má láska bude vznešenou modlitbou. Patř na tyto ebenové, jak noc černé, dlouhé vlasy — nuže, těmi se chci ode dneška bičovat! Patř na ty oči — jakmile se jich spustím, nastane mně nejkrutější půst!

Campagni: Stáváš se dítětem!

Gianciotto: Učinila-li mne láska dětinského, zajisté

mne zase povznese a poskytne mně to, co mně posud scházelo, poskytne mně mužství.

Campagni: Neseznal jsem nikdy, co jest pohlavní láska; přemýšlel jsem ale i o ní dosti a nahlížím, že nikdy nemůže pravé spásy poskytnout. Ne, v lásku nemám pražádné důvěry!

Gianciotto: Ó pak jsi chudší nežli každý žebrák!

Výstup III.

Filippo. Beatrice. Předešlí.

Filippo (mezi dveřmi maje za sebou *Beatrici*): Dobré jitro, vzácný a šlechetný — (zpozoruje *Campagniho* a chce rychle zase ustoupit).

Beatrice (zadrží ho): Kam pak už zase? Vidíš, nepravila jsem, že to se mnou dobře nemyslíš?

Filippo (tajně): I ten Campagni —

Gianciotto: Čeho sobě přeješ, drahý Filippo? A co chceš ty — Campagni, jak se jmenuje to děvče? Myslím, že jsem ji v domě už viděl.

Campagni (mrzutě): Neznám jména ani jediné ženštiny z celého domu. Co je mně po nich!

Beatrice (tajeně): Nu mluv tedy a nestůj zde, jako bys nevěděl, co chceš! Kdo přestoupil jeden práh, přestoupí snadně tisíc.

Filippo (v rozpacích): Vzácný pane, to děvče se jmenuje Beatrice.

Gianciotto: Nu a co chce ta Beatrice?

Filippo: Mluv tedy, co vlastně chceš!

Beatrice: Jak? já mám mluvit, když ty o mne poprosit chceš?

Filippo: Ano, pane, to děvče chce o mne poprosit.

Beatrice: Jak? Já že chci o tebe poprosit? Vidíte, pánové, nažebronil se mne ten Filippo až dost, abych mu řekla, mám-li ho skutečně ráda; pak mne zase prosil, kde mne potkal, aby vás směl konečně o dovolení k sňatku poprosit a sotva jsem svolila, tratí jaksi chuť, jako by byl blázny se mnou tropil —

Filippo: To není pravda!

Beatrice: Nevytrhuj mne! Nevíš ani, jak se před pány mluví. Když jsi netropil blázny, tedy dostal's náhle nějaký tak hloupý strach, že by se ti každý vysmát měl. Přinutila jsem ho konečně dnes, aby se mnou sem došel. Povídala jsem mu, že mladý náš pán nám dovolení neodepře, když sám dnes svou nevěstu dostane — svolil a sotva sem vejdeme, chce zase utéci!

Campagni: Což i ty, můj Filippo? A což nechtěl's věnovat se klášternímu životu?

Filippo (v rozpacích): To jen, důstojný pane, pokud jsem nevěděl, že mne Beatrice opravdu chce!

Gianciotto: Campagni, tvoji pergamenoví lidé náhle počínají oživovat! I ovšem, děti, že máte moje povolení, a dám vám věno, že vás zajisté potěší. Milujete se opravdu vřele?

Beatrice: No mluv! Ten člověk myslí, že je ženění hanba!

Gianciotto: Což jsi náhle vystřízlivěl, Filippo?

Filippo: I bůh zachraň! Já bych po hlavě chodil, jakou mám radosť!

Gianciotto: To by bylo velmi hloupé!

Filippo: Kdožpak může být v lásce moudrým!

Gianciotto: Nepravil jsem, Campagni, totéž dříve?

Campagni: Vidím, že tě to těší, když se sprostým lidem se srovnáváš!

Gianciotto: Nedbejte toho, co praví můj rozhorlený Campagni. On je předce dobrý a vám nakloněn. Nevíte ani, jak jste mou radosť svou prosbou zvýšili. Ano, chci se o váš blahobyt starat. Jděte a připravujte si vše, čeho potřebujete; podivání na vaše blaho bude mezi prvními dary, jež své nevěstě věnuju. Buď šťasten, Filippo (tiskne mu ruku), buď blažena, Beatrice! (Objímá ji.)

Filippo (pro sebe): Jak? Ona se nechá líbat? I ty —

Beatrice: Nu poděkuj se, Filippo!

Filippo (polo plačtivě): Poděkuj se dříve ty! (Počne sobě s Beatricí po tichu rozkládat.)

Campagni: Ta láska je přece krásna, Gianciotto! Neslyšíš je, jak jsou svorni?

Výstup IV.

Antonio. Předešlí.

Antonio: Od pana otce list. (Podává Gianciottovi list.) Pan bratr dojíždí už ke hradu.

Campagni (s úsměškem): Píše ti otec, abys se vyšperkoval?

Gianciotto: Nechtěl's mně tím ublížit, co jsi řekl, vím to; rač ale svou trpkosť potlačit, abys mně první sladké chvíle mého života nepokazil. Mýlíš se velmi, já se nechci strojit; předstoupím tak před ni, jak bývám ve všední čas — znáť mne už, jakým jsem, a strojením mohl bych se stát ještě směšným. Co otec píše, přečteme spolu na cestě, neboť bude líp, půjdeme-li hned do hostinské síně, kde Francescu přivítat máme. Tvou ruku, starče! Mladý Gianciotto třese se jako na smrť nemocný! (Odchází s *Campagnim a Antoniem.*)

Beatrice: Zbláznil jsi se? — Nu, proč neodpovídáš?

Filippo: Už mám zase zdravý rozum; neodpovím ti ale přece, a to jednoduše proto, že nechci! (Jde ke dveřím.)

Beatrice: Filippo, ženichu můj, hlupáku! Počkej přec, drahoušku! (Zadrží ho.)

Filippo: Ne a ne, já nechci ničeho více o tobě slyšet.

Beatrice: Ty mne musíš slyšet! Což mohu já za to, že mne mladý pán obejmul? Podej mně ruku, Filippo!

Filippo (vyškubne se jí a pokročí ku předu): Je tak škaredý, že by se mléko srazilo, kdyby do něho nahlédnul, a že by sedláci proti mračnům zvonili, kdyby s nebe koukal — a ona se nechá od něho obejmout! Já jsem se naprosil o první hubičku jako žebrák o palác, a on ji smí obejmout, aniž by se zeptal!

Beatrice: Ale, Filippo!

Filippo (stále odvrácen): Inu ošem, pán je pán a já jsem chudý služebník, který si hubičky zaplatit nemůže!

Beatrice: Ty's hanebník, že tak mluvit můžeš!

Filippo: Do mne vjela náhle taková nenávisť proti pánům —

Beatrice: Ne, toho snížení jsem se nenadála! Dobře tedy, my jsme zase rozvedeni! (Odchází pomalu.)

Filippo (nepozoruje jejího odchodu): Chránil jsem si ji jako svou zřítelnici a ona se mně takto odměňuje! Ne, já bych se lítostí rozplakal! Vidíš, Beatrice, já tě miluju víc než jsem svou matku milovával! Slib mně, děvče — (obrátí se a zahlídne ještě odcházející) Beatrice, kam pak jdeš? Počkej přece, děvče, co ti to napadá. Jakž pak mne můžeš teď opustit, když jsme se stali ženichem a nevěstou! Beatrice, zatrolené děvče! Beatrice! (Kvapí za ní.)

Proměna.

Gothická, bohatě ozdobená síň. Pozadí je o několik stupňů výše a sloupením od popředí odděleno.

Výstup V.

Filippo a Beatrice (vyjdou levou stranou). *Beatrice* (jde mlčky a pomalu přes jeviště ku pozadí), *Filippo* (běží hned po pravé, hned po levé její straně).

Filippo: Prosím tě, zlatoušku, promluv přece; vždyť je to tak nepřirozené, když ženská mlčí! Prosím tě pro všechno, vyhubuj mně, udělej mně jen dost malé kázáničko — prosím tě, hubuj! To není hezké od tebe, Beatrice, že jsi tak zatvrzelá! Dej pozor, abys nebyla potrestána a neoněměla v skutku! Viď, že mne vyhubuješ za mou zlosť a že budeš pak zase smířena?! (Odcházejí pozadím.)

Výstup VI.

Malatesta di Rimini. Guido da Polenta.
(Vyjdou pravou stranou.)

Guido d. P.: Je pravda, příteli, že jsi ve svatební smlouvě Gianciotta co svého staršího syna obmyslil; nač jsi ale obmezoval svůj dar takovými malichernostmi?

Malatesta: Žádný otec nemá synu tolik dáti, aby ho syn více nepotřeboval aneb ničeho více od něho nedoufal! To jsou ostatně vedlejší věci a rád bych v nich povolil, kdyby hlavní věc mne už ouzkostí naplňovati nemusila!

Guido d. P.: Jaké ale ouzkosti? K upevnění našeho míru usnesli jsme se, že tvého syna, to se rozumí,

dle práva že staršího, zasnoubíme s mou dcerou Francescou. Dcera má musí poslechnout, ať velím cokoli; báli jsme se ale přece, že by se zpouzela — neboť Francesca je mlada a krásna a Gianciotto — nepravím ti nic nového — až k protivnosti ohyzdný. Radil jsem tedy, abys poslal druhého syna svého, Paola, jenž je opravdu krásným mužem, s mým důvěrníkem ku Francesce na Ravennu a aby se Paolo stavěl, jako by byl sám Gianciottem. Francesca svolila a Paolo se s ní oddal na jméno svého bratra. Věc je zcela jednoduchá a nemohli jsme ani jinak jednat. Bojíš se snad, že Francesca se nyní ještě zpouzet může? Guido da Polenta jest její otec, zná svá práva a dovede své dítě přinutit!

Malatesta: Bojím se o Gianciotta!

Guido d. P.: Ty's v tom velice pochybil, že jsi Gianciotta v náš plán hned s počátku nezasvětil!

Malatesta: Nikdy by byl nepřivolil, aby nevěstu klamem získal. Víš dobře, co učinil se svou podobiznou. Chudák nevěděl, že celá ta věc jest jenom nastražená komedie a že se podobizna ani do jejích rukou nedostane! Přidal ještě sám ošklivosti své podobizně, aby se jí znechutil. Já plakal nad jeho lstí!

Guido d. P.: A ještě nyní jsi mu ničeho nesvěřil? To je přílišná slabosť a přílišná neprozřetelnosť!

Malatesta: I sdělil jsem mu to právě před čtvrť hodinou.

Guido d. P.: Nu a jak se chová?

Malatesta: Nevím! Bál jsem se s ním o tom ústně promluvit a poslal jsem mu list. Třesu se na celém těle očekáváním, jak zprávu přijal. Bojím se, že zahanben před ním státi budu a přece musím vzdor svému nesmírnému strachu nyní ještě malicherné věci pořádat.

S bohem, bratře! Jdu, abych Francescu uvítal. Na šťastné shledání! (Vyjde pozadím.)

Guido d. P.: Bloude starý! Bát se svých vlastních dětí!

Výstup VII.

Guido da Polenta. Guido Cerchi (v cestovním obleku) a *Antonio* (vejdou pravou stranou).

Antonio: Zde jest pán z Polenty.

Cerchi: Dobře — jdi!

Antonio (odejde).

Guido d. P.: Jak? Vy zde na Rimini, Cerchi? Což pak vás sem přivedlo? Chcete užit také svatebních slavností?

Cerchi (pokročí ku předu): Přicházím, abych se zeptal, jaké služby vám nyní zase proukázat mám. Slyšel jsem na Ravenně o sňatku vaší dcery a poněvadž jsem hned soudil, že v tom nějaká lesť naproti Riminským vězí, sledoval jsem Francescu a pospíšil nyní napřed, abyste mně všechno sdělil.

Guido d. P.: Žádná lesť, a služeb vašich, drahý Cerchi, také nemám více zapotřebí. Uzavřel jsem mír s Riminskými a sňatek jest míru potvrzení.

Cerchi: To je zrada!

Guido d. P. (chladně): Zrada? A koho jsem zradil?

Cerchi: Mne! Kdož vám pomáhal po čas celé války s Riminskými, ne-li já? Kdo vás podporoval svými penězi, abyste mohl vždy v pravý čas lidi ozbrojit, ne-li já? A vy nyní beze mne uzavíráte mír?

Guido d. P.: Nu a co má dále býti?

Cerchi: Co má dále býti, pane? Vy mne líčenou svou chladností věru nesklamete! Nesliboval jste mně, že po dobytém vítězství Rimini obdržím?

Guido d. P.: Rukávy nosíš krátké, Cerchi, ale ruce z nich daleko sahají!

Cerchi: Kde je má odměna?

Guido d. P.: Nízký kupčíku! Jsi už tím odměněn, že jsi šlechticovi pomáhat směl!

Cerchi: Šlechticovi věrolomné povahy!

Guido d. P.: Tak prohnaný člověk a nevíš, že nemáš nikdy hrubým být, když někdo svého slibu nesplní. Vzbudíš sice nenávisť a vzbudíš-li i mou, nevím, jak to dopadne; ostatní lidé tě už bez toho všichni nenávidějí!

Cerchi: A což já vás nebo někoho jiného z těch lidí návidím? — Nemyslete, hrdý pane, že nevím, jaké lsti jste naproti svému vlastnímu dítěti užil; vaše dcera se vám pomstí, jako já se vám pomstím! Chci teď právě tak proti vám bojovat, jako jsem posud pro vás bojoval!

Guido d. P. (posměšně): A to snad prakem své moudrosti a kamenem své síly, milý Cerchi?

Cerchi: Spojím se s Riminskými!

Guido d. P.: Neznáš pořekadla: Kdo všem je k službám, tomu růže moudrosti nevykvetla?

Cerchi: O však já i vás dovedu ztrestat!

Guido d. P. (s nejvyšším opovržením): Pse! (Odstoupí pyšně na druhou stranu.)

Cerchi: Pse? Mne psem nazvat? (Tajeným hlasem.) Ten pes ale dovede jedu přidat k ostří svých zubů! Patří mně to, proč jsem lízal tak dlouho prach u jeho nohou! proč jsem se s ním nepostavil hned na rovno! — — Však nyní jsem se překvapil! Tak by to nešlo! — Zpamatuj se, Cerchi, a odpusť vždycky nepříteli, když se nemůžeš hned mstít; je-li ti však pomsta možna, nechtěj nikdy odpustit!

Výstup VIII.

Předešlí. Gianciotto a *Campagni* levou stranou. *Malatesta* pozadím. Za tímto řada skvostně oblečených sluhů a zbrojnošů, již vesměs za sloupením státi zůstanou. Veselá hudba počne z daleka zaznívat a je chvilkami až po konec jednání slyšna. Pozadí za sloupením se vždy víc a více plní.

Gianciotto: Pojď rychle, Campagni! Hrajou už mou pohřební hudbu a přišel bych snad ku vlastnímu pohřbu pozdě!

Campagni: Máš horečku, Gianciotto! Připravím nějaký lék pro tebe, sečkej chvilku! (Odejde.)

Gianciotto (nepozoruje jeho odchodu): Lék pro smrt připravili už otec a bratr; lepšího nenajdeš, než oni volili! Vezmi jen potupu a smíchej ji se špatností, dej mně to, abych nevěděl, a lék pomůže. — Mluv, Campagni, prosím tě, mluv něco, abych neslyšel jen sama sebe. Mám tak protivný, tak skuhravý hlas a nevěsta bude myslit, že to vrány s věže krákorají na přivítání.

Malatesta: Gianciotto!

Gianciotto: Aj ty umíš ještě mluvit, otče? Myslil jsem, že už jen konáš a rozkazy své písemně rozesíláš!

Malatesta: Jsi už připraven, synu?

Gianciotto: Ovšem, ovšem! Mám svatební řeč na papíře (vyndá otcův list), otec mně ji složil a poslal čtvrt hodinu před přijetím nevěsty. Ta řeč je tak důmyslna a opravdova, že Francescu zajisté o mé poctivosti a o jejím neštěstí přesvědčí a nejspíše také jí nějakou tu slzičku vynutí.

Cerchi (pro sebe): Ten Gianciotto zdá se být zde jediný poctivým. Nuže, může být první mou loutkou.

Malatesta: Synu, drahé dítě mé, zpamatuj se!

Gianciotto: Prosím, řekni, jakým právem jsi mne vytrhl z mého klidu, abys mne do proudu postavil, v němž utonout musím!

Malatesta: Vždyť se to ale stalo všechno pro tebe, synu! Vzdor všemu získáš sobě zajisté Francesčinu lásku a budeš šťasten. Francesca je dobra a dovede tě ocenit!

Gianciotto: Ne, ne, otče! Není možno, sám to nyní zase cítím, že mne Francesca, i kdybychom jí nebyli tak hanebně oklamali, milovat nemůže. Já bloud, že jsem jen na chvilku zapomněl, čím jsem!

Guido d. P: Ty odpustíš, Gianciotto, vysměju-li se ti! Posud jsem neviděl ni jediného muže, který by pochyboval o svém vítězství u ženských. Kdo se směle o ně pokusí, kdo vydrží až ku konci, zvítězí! Znám i tvé dobré vlastnosti i svou dceru Francescu příliš dobře, abych pochyboval, že šťasten býti musíš.

Gianciotto: Prosím tě pro všechno, nebuď novou naději ve mně. Posud jsem zakusil teprvé předtuchu jejího sklamání a ta předtucha už by mne byla málem zlomila!

Guido d. P: Nebudím ničeho, o čem přesvědčen nejsem, že to ve skutečnosti obstojí. (Hudba zazní mocněji.) Nyní však, zeti drahý, přijmi a přivítej nevěstu! Francesca přichází.

Gianciotto: Mne opouštějí smysly, otče. Nevím, přetrpím-li to. (Podpírá se o *Malatestu.*)

Výstup IX.

Předešlí. Paolo, hned po něm *Francesca* pozadím, za nimi zase nové služebnictvo obojího pohlaví.

Paolo (běží rychle ku předu a se stupňů dolů): Bohu díky, že jsem zde! Déle bych toho nevydržel!

Francesca (stane na stupních u sloupení): Zaručujete se svou ctí, Paolo, že je všechno tak, jak jste pravil?

Paolo: Ano, Francesco, bohu — ne, to nesmím říci, že bohu žel!

Francesca: Dobře! (Sestoupí rychle.) Otče, žádám, abyste se ospravedlnil!

Guido d. P.: Vítám tě, Francesco! (K Gianciottovi:) Přistup nyní k ní! Rychle — rychle!

Gianciotto (sebere se jako ze snů, potácí se o několik kroků ku předu a volá prosebným hlasem): Francesco!

Francesca: Posíláte svého dvorního blázna, aby mne uvítal? Kdo je ten, jenž tak směle ke mně přistupuje!

Guido d. P: Tvůj osud! Pozdrav v něm svého muže, Francesco!

Francesca: Tato ohava mým mužem? Ne, ta jím nebude nikdy! To přísahám! (Odvrátí se hrdě.) — (*Gianciotto* sklesne v mdlobách na zem. *Malatesta a Guido da Polenta* běží k němu. *Paolo* se blíží *k Francesce.)*

Cerchi (pro sebe): Nepřátelé jsou už v srdce raněni — boj s nimi nebude dlouhý.

(Opona spadne.)

———

Jednání druhé.

Velká síň v přízemí bez nářadí, v pozadí opět sloupy. V pravé i levé stěně okna vedoucí do zahrady; taktéž po obou stranách dvéře.

Výstup I.

Filippo, Antonio, Mateo vystupují levou stranou.

Mateo: Ne, ne! Toho neštěstí jsem se nenadál! Svrchovaný bože, proč trestáš tak náš dům! Ten nešťastný mladý pán má pěknou svatbu, odbude ji zajisté bez vejskání! Věř mně, Filippo, že mně hlava sešediví starostí!

Filippo: I ať se starají páni sami! My děláme svou práci a jim přenecháme starosti.

Mateo: Jaká je to řeč, kdyby tě někdo slyšel, Filippo! Mne to ovšem v tobě nezmýlí. Znám tě co dobrého hocha, a vím, že to tak nemyslíš. Jsi proto nevrlý, že nemůžeš při neštěstí pomoci. Lituješ Gianciotta jako my!

Filippo: I bůh zachraň! Kdo nikdy lásky nezískal, nemůže nikdy politování očekávat!

Mateo: Slyšíš-li pak, Antonio, jak se rouhá? Já plakal při dnešním výjevu a ty zajisté také —

Antonio: Já jsem se díval na šaty těch cizích pánů a služebníků a toho, co se takto dělo, jsem sobě skoro ani nepovšimnul!

Mateo: Je to vaše vděčnosť, kterou —

Filippo: Co vděčnosť? Nač vděčnosť? Nenahlížel bych, proč bych vděčným býti měl! Dávají mně něco zdarma?

Mateo: Což vás pán neživí, nešatí, ne —

Filippo: Toť bych mohl také říci, že šatím jeho! My služebníci jsme jeho nádherným šatem, v nějž se obléká, když svou urozenosť a své bohatství na odiv stavět chce. Čím krásnější šaty nám dává, tím krásněji vlastně sama sebe oblíká! Ty už jsi našeho pána dost dlouho takto šatil, Mateo; brzy už budeš obnošeným kabátem a odhodí tě, starý blázne!

Antonio: Vida, kde jen ten Filippo to všechno vzal!

Mateo: A proto bych měl pána svého nenávidět a jeho rozkazů neposlouchat?

Filippo: Poslouchat! poslouchat! Ve všem být otrokem cizí vůle! — A poslouchej nejlíp, neuděláš přece nic po vůli. Stojíš-li, řekne se ti, že jsi líným, spěcháš-li, že jsi bláznem, nevykonáš-li příkazu, nejsi k potřebě, vykonáš-li, jsi oslem proto, že se pán zatím jinak rozmyslil! A panským choutkám máš vždy a všudy vyhovět, třeba by se ti příčily a srdce ti rozrývaly!

Mateo: Inu proto jsou páni pány a služebníci —

Filippo: Oslové! Ano! Ve mně už při slově pán všechno kypí! Ještě kdyby s námi zacházeli jako se sobě rovnými, tak ale —

Antonio: Jde sem ten cizinec, jenž přijel před nevěstou. Slyšel jsem, jak asi před hodinou Guido z Polenty o něm mnoho nehezkého našemu pánovi vypravoval.

Mateo: Pojďme raději z cesty. Pojď, Filippo!

Filippo (udělá několik kroků, zastaví se však náhle): Nevěděl bych, proč bych se měl vždy pánům vyhýbat! Ani se nehnu!

Antonio (odcházeje s Mateem): Dnes už má druhý šat na sobě. První byl drahý a tento je — (Ostatní se více neslyši.)

Filippo: Já sám sobě nerozumím! Náhle vjela do mne taková zášť proti všemu panskému, že mním se být stokrát lepší než všichni páni na světě.

Výstup II.

Filippo, Cerchi přichází skvostně oblečen z pravé strany.

Cerchi: Bůh tě žehnej, milý příteli, nevíš, kde bych rytíře Gianciotta nalezl?

Filippo (s hlubokou poklonou): Nevím, pane rytíři! (Pro sebe.) Já bych se tloukl! Sotva se s některým pánem sejdu, už se mně mimovolně záda kornoutí.

Cerchi: Mýlíš se, drahý příteli. Já nejsem rytířem, jsem jen obyčejným kupcem — člověkem nízké třídy, jako ty. Nechci sobě ani výše zahrat, než smím, a mohu konečně věru říci, že jsem na svůj stav pyšným. Neznám tě posud, příteli — jak se jmenuješ?

Filippo: Filippo.

Cerchi: Nu vidíš, milý Filippo, neznám tě sice posud, myslím ale, že máš co člověk právě takovou cenu, jako kterýkoli urozený.

Filippo: Inu ano! (Pro sebe.) Jak dobrý to člověk.

Cerchi: Často se drahokam zasadí do olova a často bývá v selských prsou lepší srdce než v urozených panských. Ovšem, že je i mezi pány mnoho dobrých a šlechetných lidí — tak na příklad pan Guido z Polenty patří mezi nejšlechetnější, jaké jsem kdy seznal.

Filippo (pro sebe): On chválí pana z Polenty, kdežto tento ho haněl!

Cerchi: Jsem trochu zemdlen — škoda, že zde nemáte sedadla —

Filippo: Račte sečkat, hned přinesu nějaké. (Odkvapí.)

Cerchi: Vychvaluj vždy nejvíc toho, kdo tě lidem nejvíc haní — můžeš mu později tím spíše zase přiložit! Vím, že Polenta se vynasnaží, aby mne zde nejkrásnějším světlem vylíčil. Při pomluvě nesmí se člověk ale zřejmě bránit; urazíš pomluvě jednu hlavu a sto nových naroste. Jako bys jí ani nepozoroval, to je nejlíp! — Žádný mně nesmí být příliš nízkým, abych jeho náklonnosť nehleděl sobě získati! Především služebnictvo! Nezapomenu ani na nádherný a bohatý šat; ten působí nejlíp ještě na lidi, když už takto úctu před námi ztratili. Tvůj mír s Riminskými, Guidone, nebude věčným, o to já se postarám. Poučil's mne zase o ledačem, drahý příteli, ovšem je v tom také vina má! Zapomněl jsem, že se má s každým přítelem co s budoucím nepřítelem zacházet!

Filippo (přináší křeslo a postaví je k levému oknu): Zde, prosím!

Cerchi (usedne): A koho vlastně obsluhuješ?

Filippo: Mladého rytíře — pana Gianciotta.

Cerchi: Ah! To je mně milé! Zdá se být taktéž dobrý člověk. Přihodilo se mu ovšem veliké neštěstí; lidé se ale obyčejně netážou po velikosti bolu, ale po tom, z čeho povstal, a to Gianciottovi škodí! Kdo by se místo politování neusmál, když slyší, že má ženu, která ho pro jeho ošklivosť nechce a za to jeho bratra miluje!

Filippo: He, he, věru je to až k smíchu!

Cerchi: Nu a jaký jest ten Campagni, jeho vychovatel?

Filippo: Hodný pán a tuze moudrý, to se musí říci, ale —

Cerchi: Poučuje příliš mnoho, ne? Zdá se mně také tak! Má ale, jak jsem viděl, srdce své na jazyku a to mám rád, poněvadž je to také můj způsob!

Filippo (pro sebe): To se pak nedivím, že ho lidé haní!

Cerchi: Beru ale přece podíl na Gianciottovi a velice bys se mně zavděčil, kdybys mne o všem zpravoval, co se mu přihodí.

Filippo: O prosím, to se může s radostí stát!

Cerchi: Záleželo by mně na tom, kdybych věděl, kde nyní jest a co dělá! Podívej se a vyhledej si mne pak!

Filippo: Ano, milostivý pane! (Odejde.)

Cerchi (vstane): Nyní jen pozorlivě, Cerchi, a v ničem se nepřekvap! Střež především svůj obličej. Mnozí lidé dovedli se tak daleko přemáhat, že jsou kamennými obrazy, že na jejich tváři jen s tíží čísti možno, jaké náruživosti právě vnitřkem jejich snad až děsně pohybujou. Jsou to mumie, na kterýchžto rakvích lidská tvář vypodobena. Zapomněli však, že tvářnosť lidskou odstraniti nedovedou, že každý přece ví, že jsou lidmi a tedy lidským věcem podrobeni. Raděj zakryju náruživosť zase rouškou jiné náruživosti, než bych se bezcitným zdáti chtěl! Jen oko, oko, ať se neprozradí! Začervenání jsem sobě už odvyknul; neubráním se mu jen tenkráte, když sama sebe při chybě přistihnu, kterou nikdo jiný z obklopujících mne nepozoroval; snadno ale může každý rozpaky na oku poznat! — Polento, tobě děkuju za zkušenosť tu, že vím, že nejsem ještě vyučen! Byl jsem samolibým a myslil jsem, že jsem už vrch chytrosti dosáhnul a ještě nyní mne ta samolibosť zcela neopustila. Kdybych vůbec sama sebe líbat mohl, byl bych nejspíše méně samolibý býval. Poličkovat se mohu a tedy také trestat; po trestu se ale vina odpouští a zapomíná. Učiní-li však člověk jen jedou něco, co se mu líbí, odměňuje se stálou úctou před sebou!

Výstup III.

Paolo. Cerchi.

Paolo (přichází pravou stranou): Ach, jsem rád, že vás zde nalezám. Musím si své známé a přátely po všech koutech vyhledat, abych se s nimi rozloučil.

Cerchi: Rozloučil? a proč? Chcete odejít?

Paolo: Nu ovšem! Není vás tajno, co se zde stalo. Bratru svému těžce uraženému, jehož neštěstím sám také vinen jsem, nemohl bych se ani do obličeje podívat; podobně bych se musil i k nešťastné Francesce chovat: nahlížíte tedy, že odejít musím.

Cerchi: To nenahlížím.

Paolo: Jak to? Kde podobné neštěstí —

Cerchi: To neštěstí stane se ještě větším a nenapravitelnějším, odejdete-li. Vy jediný můžete na Francescu působit, ona vás miluje — nu, nezapírejte jen, neni nic platno! — Musí vám to lichotit.

Paolo: Vždyť já neříkám ani „ano“ ani „ne“!

Cerchi: Tedy ano! Nemusil bych se ostatně ani ptát a také se neptám! (Pro sebe.) Alespoň nechci, aby se zdálo, že se ptám! (Nahlas.) A vy milujete Francescu taktéž!

Paolo: Nu víte, Cerchi, toho ani sám nevím! Vy jste zkušený člověk, víte, jak to bývá s mladými lidmi. Z počátku si u děvčete na lásku ani nevzpomenu, když s ním ale chvíli zahrávám a ono počne mně nadcházet, vemluvím se jaksi do lásky — rozumíte mně?

Cerchi: A právě proto také milujete už Francescu.

Paolo: Nahlížíte tedy, že se vzdálit musím. Jsem ubezpečen, že Gianciotto sobě její lásku konečně vydobude; je člověkem rozumným, velmi vzdělaným, a co v něm

zlata skryto, vystoupí následkem jeho neštěstí nynějšího ještě ryzeji na světlo.

Cerchi: Nemyslete si to! Neštěstí ho učiní ještě nepříjemnějším než dříve byl. On může sice snad nějakým způsobem Francescu přinutit, aby se skutečně jeho ženou stala — řekněte ale upřímně, není krásná Francesca k něčemu vyššímu určena, než aby byla pouze ženou? (Položí ruku na Paolovo rámě.)

Paolo (zachvěje se): Právě proto musím odejít, aniž bych Francescu nebo bratra svého ještě jednou spatřil. Chci být opatrným, abych sobě později ledacos trpce vytýkati nemusil.

Cerchi: Kdo vždy byl opatrným a ničeho sobě z mládí svého vytýkati nemůže, nebyl nikdy neprozřetelným, ale také nikdy moudrým — zpíval jistý Provençal. Já utrhnul posud každé kvítko, které na mé cestě stálo.

Paolo: Cerchi, vy lijete jed v má prsa.

Cerchi: Vy jste dětinský! Jste vy vinen, že otec špatné rady uposlechnul? Vše to má na svědomí bídný Guido z Polenty. (Pro sebe.) Haním a chválím podle potřeby.

Paolo (byl zatím přistoupil k levému oknu): Ne a ne! Patřte jen sem, Cerchi. Vidíte bratra, jak chudák sklíčen kráčí, jak se bezvládně potácí? (Odskočí od okna.) Mně jeho pohled rozrývá prsa — musím pryč! (Odchází k pozadí.)

Cerchi (jde za ním): Kdybyste odešel a nerozloučil se s Francescou, zničíte ji. (Odcházejí rozmlouvajíce pozadím.)

Výstup IV.

Gianciotto (přichází zamyšlen levou stranou, jde pomalu se sklopenou hlavou až ku protější straně a mluví cestou):

Do říše lásky jediný jen krok — a ten jsem nesměl učinit! — Proto se mně také tak nohy třesou a jsou moje kroky mimo říš lásky tak nejisty! Bojím se vykročit, jelikož svým nohoum nedůvěřuju, že by mne nesly, a jelikož nedůvěřuju očím, že cestu rozeznávají. Dvě hodiny už takto se potácím a prožil jsem za ty dvě hodiny tolik, že bych sobě přál, abych ze mdlob svých hned do hrobu byl vkročiti mohl. Já nemyslím více a přece se myšlénky lebkou mou jak laviny valí; necítím nic více a přece myslím, že se mně tělo bolestí rozskočí! Mráz probíhá mne a necítím ani slunce více — (pozdvihne hlavu a odevře okno) ó kam jsi zašlo, krásné, krásné slunce moje! — — Zde venku je všechno klidné, všechno kvete dále a když jeden květ zemře, narodí se zase druhý — v květném sadě mého života střídá se také květ s květem — láska zašla a smrť rozkvétá!

Výstup V.

Campagni. Za ním *Filippo*, *Malatesta di Rimini*, *Guido da Polenta* a *Cerchi* pozadím. *Campagni* přistoupí s *Filippem* až k *Gianciottovi*. *Cerchi* jde v levé popředí a rozloží se pohodlně na křesle. Ostatní zůstanou v pozadí.

Campagni: Bůh tě potěš, Gianciotto! Jak to vypadáš? Nejsi ani upraven, tvůj zevnějšek —

Gianciotto: Je krásný a lahodný, viď? Divíš se vkusné úpravě mých vlasů? To nejsou korally snad mými vlasy propleteny, i ne, to je jen ustydlá krev,

která z lebky vyprýštěla, když jsem z rána v mdlobách na zem padl.

Campagni: Jsi už zase tak rozpálen, tak červený!

Gianciotto: Nepravil jsem ti dnes ráno, že láska rozpaluje? Vidíš, Francesca není o nic krásnější než smrť! Nyní jsem se zase zamiloval do smrti a ta nová láska mne zase jako první rozohňuje. Budu snad s tou novou láskou šťastnější; může být, že mne má milenka snad zítra, snad už dnes obejme!

Guido z P. (tajně k Malatestovi): Tvůj syn je nerozumné dítě!

Campapni (v nesnázích): Já věru nevím, čím bych tě těšil.

Gianciotto: Ničím, Campagni!

Campagni: Věru jsem nikdy nemyslil, že láska takovou moc do sebe má. Tobě to ale věřím, Gianciotto, vždyť to vidím, ty můj bože! — Jen kdybych ti mohl nějakou radu dát! — Poslouchej, Gianciotto, čti Boëthiovo „De consolatione philosophiae“!

Cerchi (ousměšně pro sebe): To je dobrá rada!

Gianciotto (s bolestným úsměchem): Vždyť já se už bez toho stávám moudřejším, milý Campagni; stávám se moudřejším už tím, že tratím všechny — všechny naděje.

Malatesta: Nebohý hoch!

Campagni: Vidíš, Gianciotto, jiní už ztratili celé světy —

Gianciotto (náhle zase zoufalý): Já ale ztratil svět naděje a to je víc!

Malatesta (postoupí ku předu): Což nemohl bys přiblížit se Francesce —

Gianciotto (divoce): Mám si u jejích nohou vyžebrat život? Hej, Filippo, jsi zde? Víno mně přines, rychle!

Filippo (odkvapí a vrátí se hned zase s pohárem vína).

Campagni: Synu, nikdy jsi ho nepil!

Gianciotto: Nyní ale chci si připít na zdraví toho, kterého já miluju, a na — nu a který mne nemiluje!

Malatesta: Synu můj, nezarmucuj mne, ty's dědicem mých statků, a chci, abys rodinnému našemu kmenu k novým ratolestem pomohl a dědicem mé slávy se stal.

Gianciotto: Dědicem tvé hanby jsem už. Podvedl's nebohé děvče a podvedl's syna — (vezme od Filippa pohár a vyprázdní ho na jediný doušek). Br — to víno je hořké! Nedal's tam jedu, Filippo?

Cerchi (pro sebe): Jen dále tak!

Malatesta: Vlasy moje jsou už spočítány —

Gianciotto: A moje taktéž; jsem ještě mlád a lebku mám už holou! Francesca se těch mladistvých kadeří zhrozila.

Guido d. P.: Nyní toho mám věru už také dost. Ty's blázen, Gianciotto. Máš ženu a po ostatním se nepotřebuješ tázat! Je to moje jediná dcera a přece ti radím, nuť ji jednoduše, aby byla tvou ženou. Nejdál dojdeš, neptáš-li se jí ani, zdaž se jí líbíš. Láska přijde sama, stane-li se Francesca tvou ženou; vždyť láska povstává tak často ze smyslův a ze zvyku. A proč by tě konečně nemilovala? Jsi-li ošklivým a zmrzačilým, neztratíš alespoň časem svou krásu. A proč bys nemohl být jejím manželem? Vždyť strom křivý nese také ovoce!

Gianciotto (s utajenou bolestí): Nepřijímám rady ani hloupé ani chytré!

Cerchi (pro sebe): Tu urážku ti nezapomene, milý Polento!

Malatesta: Synu, já přijdu dnes ještě k tobě! Doufám, že nabudeš zatím rozumu! (Odchází.)

Cerchi (pro sebe): Lásku svou mu dejte a ne poučení — bude váš!

Campagni (počne mluvit tajeně s Gianciottem).

Guido d. P: Nemyslil jsem, pane Cerchi, že se zde zdržíte!

Cerchi (posměšně): Jen ze soustrasti k vám, pane! Myslil jsem, že byste mne mohl přece potřebovat!

Guido d. P. (odejde hrdě).

Cerchi (vstane a blíži se k ostatnim): Šlechetný Campagni, nesmíte smyslům všechno právo upírat! Jste ovšem už v tom stáří, kde to bez nebezpečí učinit můžete. Rozum svůj jste sice vyvinul, připouštím i uznávám, smyslům ale už nerozumíte; podívejte se zde na nebohého Gianciotta, jenž mládí svého ani neužil — nyní se ten hřích na něm mstí. Neumělostí svou byli byste brzy jeho život zničili —

Gianciotto: Byli by brzy zničili? Což je vůbec ještě nějaké narovnání možno? Ó prosím vás, cizinče, nejste-li ďáblem, nepřipouštějte, aby naděje u mne zase vznikla a zase zmařena byla!

Cerchi: Nenahlížím, proč by zde nebylo pomoci. Pro okamžik ovšem ještě radit nemohu!

Gianciotto: Miloval jste už někdy?

Cerchi: Ne — já jen užíval života bez lásky pro to, že jsem ženským nevěřil. Také přátelství jsem nepocítil, a to zas pro to, že jsem mužům také nevěřil.

Gianciotto: Ona miluje bratra mého!

Campagni: To není možno! Paolo! Toho hocha, jenž se nikdy ničemu pořádnému nenaučil! Ó vedle toho musíš ty vždycky získat! Nyní mne něco napadá — ano — tak to půjde! Posud neseznala tvých vědomostí, až ty sezná, zajisté bude úctu i lásku k tobě mít. Jakž — abys k ní došel a jí rozdíl mezi svým i bratrovým duchem, mezi svou i bratrovou učeností zjevným učinil? Vždyť

víš tak mnoho, proč bys nenalezl něco, co by ji zajímalo.

Gianciotto: Tím způsobem?

Campagni: Ovšem tím způsobem! Ty's světlo naproti jeho tmě! A každé světlo nutí předměty kolem sebe, aby stín svůj ukázaly.

Gianciotto: Myslíš v skutku, že bych s Paolem mohl zápasit?

Campagni: Nepochybuju, vždyť jsi o tolik moudřejší —

Cerchi (s utajeným smíchem): Ó ovšem, tak by to nejspíš šlo!

Gianciotto: Ó Francesco, anděle můj, mohl bych se opravdu s tebou v lásce sejít? Nejsem více myšlénky schopen, myslíte-li vy však, přátelé, že dojdu cíle — nuže — proč bych se nepokusil! Ó pojď, Campagni. Ta jediná jiskra naděje rozžehla v prsou mých zase celý požár. Pospěšme, než zase všechno v popel lehne. (Uchopí ruku Cerchiho.) Cizinče, pravil jste, že jste posud přítele neměl — obživnu-li zase, naleznete ve mně jediném více přátelství, než po celý život spotřebujete! (Odchází rychle s Campagnim.)

Cerchi (dívá se za nimi): Hahahahaha! Toť je myšlénka nejdokonalejšího blázna! Působit učeností na děvče, které láskou churaví! Nu alespoň je to svede dohromady a povede to přece někam. Rada pomalu k cíli vedoucí jest lepší než blbé přenáhlení a vítězství poznenáhla dobyté jest také vítězství! Ostatně se i z toho něco vyvinouti, něco státi musí, a vše, co se stane, má už svou hlavu, za niž to člověk uchopiti může! (Odchází.)

Proměna.

Velká a nádherně upravená komnata *Francesčina*. V pozadí dvéře. V levé stěně dvéře vedoucí do jiné komnaty *Francesčiny*.

Výstup VI.

Francesca, *Guido da Polenta, Malatesta di Rimini* vystoupí levou stranou.

Guido d. P.: Když ti ale pravím, dcero —

Francesca: Prosím tě, otče, nechtěj mne dále přemlouvat, když víš, jak pevně přesvědčena jsem! Ty's přísný, ale přímý a poctivý a nikdy bys sám podobného něco nevymyslil. Zde Malatestu miluju už co svého druhého otce, on je tak dobrý, upřímný — měkkého srdce — a otcem šlechetného Paola — vím jistě, že teprve na přímluvu a prosbu Gianciottovu svolil z pouhé slabosti a dobroty. A Paolo? — O bože, šlechetný a se mnou zajisté stejně nešťastný Paolo byl pouhým nástrojem!

Malatesta: Ty Gianciottovi velice ukřivďuješ, Francesco! Myslíš, že, když není krásným, nemůže také ctnostným býti!

Francesca: Ó ne! ne! Já mu neubližuju! Jen jednou jsem ho spatřila a znám ho už až příliš dobře. Máte-li vy ho za dobrého, klamal i vás posud a je to nový důkaz jeho prohnané podlosti. Jsem proti vám pouhé dítě a prohlédla jsem mžikem člověka, kterého vy po tolik let jste neseznali!

Malatesta: Prosím tě, dítě —

Francesca: Prosím vás, otče, uchraňte mne — uchraňte mne alespoň dnes! Jděte, prosím vás, a zabraňte mu, aby se mně nepřiblížil! Mějte si ho za dobrého — s pánem bohem — ušetřte mu ale sejití se se mnou! Mně bolesti nezpůsobí, ale on sám by se bez pobouření neobešel, má-li jen kousek ještě opravdového citu!

Malatesta: Chci synovi zaopatřit lahůdky a dávám mu jedy, chci mu pojistit život a strojím na něho meče! (Odchází.)

Guido d. P.: Pamatuj si, Francesco, že to bylo poslední tvé zpouzení se. Budoucně by následoval přísný, pro celé tvé příští živobytí významný trest! (Odchází za *Malatestou.*)

Francesca: Bože můj, snesu-li pak to všechno? Rozpočetl's také mé síly, když jsi mně to uložil? Ach zajisté vydržím, vždyť jsem dnes ráno nezahynula a přetrpěla okamžik, v němž jsem celou svou budoucnosť v hrob se řítit spatřila! O kéž bych byla zahynula — život můj bude užírán děsně působícím jedem, proti němuž jen náhlá smrť lékem býti mohla. Jsem ale mlada a zdráva, mlada, jako ten strom, který poprvé rozkvitá, a zdráva jako ten pramen, který se teprve ze skály vyřinuje — budu tedy dlouho žít a dívat se moci, jak květ bez ovoce zůstává a jak pramen vysychá.

Výstup VII.

Aldruda. Francesca. Později *Cerchi.*

Aldruda (přichází pozadím): Slečinko, jsem zde teprve několik hodin na Rimini a já už pro dlouhou chvíli ani nevím, co počnout mám. Pan Gianciotto nemá ani zpě-

váka ani šaška na hradě a sedí po celý den prý jen u žlutých pergamenů, z nichž se svým učitelem jakousi moudrost vybírá. O já umru dlouhou chvílí!

Francesca: Pracuj a pozbudeš jí. — — Buď tak laskava a podej také mně moje vyšívání, víš, ono. jež jsem na Ravenně započala. (*Aldruda* přinese dvoje z vedlejší komnaty) — (pro sebe): Bylo určeno pro Paola a proč bych ho pro něho nedokončila? (Sedne na křeslo, *Aldruda* za ni a obě vyšívají.)

Aldruda: Pracovat mám, když jsem se těšila na zábavy! Poslouchejte, slečinko — vidíte, jak je to dobré, že jste mně prvé přikázala, abych vás stále jen slečinkou nazývala; nyní se alespoň nemýlím — poslouchejte, slečinko, to bylo příprav učiněno k vašemu přijetí a ku slavnostem, které následovat měly! Kdybyste to byla viděla jako já, zajisté byste si provozování všeho toho slavnostního nařídila!

Francesca: Já už toho viděla dost a víš bez toho, že o něco podobného nestojím!

Aldruda: Že ne? I ty můj bože — a kdo tedy? Vždyť jste bývala při všech —

Francesca: Prosím tě, nemluv tak mnoho!

Aldruda: Nu, vždyť já už mlčím; když ale budu mlčet, nepromluvíte vy také a mne přebíhá vždycky mráz, když dvě ženské vedle sebe mlčky sedí. Ostatně, věřte mně, že bych ty slavnosti byla ráda viděla. Těšila jsem se po celou cestu na ně!

Francesca (s bolným úsměvem): Já ti dovoluju, abys je pro sebe odbývat dala. Můžeš si při tom také zároveň na nevěstu zahrát.

Aldruda: Jen ne na tak smutnou jako vy jste! — Odpusťte, nechtěla jsem vám ublížit; mám-li ale být upřímna — já bych na vašem místě — nu, proč bych

to neřekla — já bych se byla přece dříve na ženicha podívala. Ten pan Gianciotto —

Francesca: Zapovídám ti, abys podobně o mém manželu mluvila!

Aldruda: Vždyť já už nic neříkám! — (Pomlčení.)

Cerchi (vstrčí hlavu dveřmi; *Aldruda* se ohlédne, *Cerchi* na ni kývá a ona jde ke dveřím; *Francesca* nepozoruje ničeho): Gianciotto sem přijde, dávej pozor na všechno, co se dít a mluvit bude. Až odejde, přijď ke mně! (Zmizí.)

Francesca: Jdi, Aldrudo, a zavři dvéře u přední komnaty, aby sem nikdo nemohl, chci zůstat samotna. (*Aldruda* odejde a vrátí se hned zase.)

Francesca (pro sebe): Myšlénky přervané a nesouvislé se mně tak rychle v hlavě střídají, že se i před zrakem všechno v nejistém světle kmitá. Musím práci odložit. Myslím stále ještě více na Paola než na sebe a představuju si stav jeho ještě mnohem krutější než svůj vlastní! (Položí vyšívání na stůl a dívá se před sebe.)

Aldruda: Hněvejte se nebo nehněvejte; já na vašem místě bych ale byla přece raději Paola zvolila než Gianciotta. A říkejte si, co chcete, vy jste měla Paola přece ráda. Což jste nezačala toto pro něho vyšívat? (Vezme vyšívání do ruky.) Ale slečno! — Vždyť jste vyšívala růži černě! Povídám — což pak mne neslyšíte? Ubohá slečna! — Nevidí a neslyší! (Zdáli je slyšet klepání na dvéře.) Někdo sem chce vejít! Mám se podívat, kdo to je? — Nu když slečna neodpovídá, podívám se o vlastní ujmě. Vždyť nejsem zde pro to, abych se ani na lidi nepodívala! (Vyjde a vrátí se hned zase. Přistoupí k Francesce a položí jí ruku na rámě.) Slečno, váš pan manžel prosí o přístup!

Francesca (zachvěje se): Gianciotto? Na žádný způsob!

Nechci s ním mluvit! Jdi a řekni, že s ním — ne, že vůbec s nikým nemluvím; řekni třeba, že jsem nemocna!

Aldruda (vyjde).

Francesca: Ó ten hanebný člověk! Před několika hodinami teprve byla celá jeho nízkosť přede mnou odhalena a dokázal mně, že mne jediným okamžikem pro vždy nešťastnou učiniti může, a nyní už osměluje se zase tak dalece, že přede mne předstoupiti chce! Hodlá mne snad zase nějakou líčenou mdlobou obměkčit? Bídník nemá ani té srdnatosti, aby započatou zlou věc směle a přímo dokončil! Jsem však otci jeho a — bratru jeho dlužna, abych se poněkud umírnila!

Aldruda (přicházejíc zase): Řekla jsem, že jste churava a pán odešel celý sklíčený a zarmoucený.

Francesca: Je dobře! Nevíš, Aldrudo, připravuje-li se můj otec k odchodu?

Aldruda: Nevím.

Francesca: Kdybys něco slyšela — (opětné klepání ze vzdáli). Už se sem zase někdo dobývá. Podívej se, Aldrudo, kdo to! Je-li to Gianciotto, řekni, že jsem už nevrlá na jeho stálé — ne, to neřekni — řekni, že jsem se uložila churava na lůžko!

Aldruda (odejde).

Francesca: A takovým dnem, jakým byl dnešní, má být každý budoucí! — Ráno jsem byla ještě pouhé dítě, teď mním, že jsem co do zkušenosti stařenou! Zdá se mně, že všechny myšlénky, jež jsem co dítě měla, náhle se mne oprchávají jako po bouři ty květy se stromu. Ó myšlénky mladosti, vaše bělosť netrvá a vaši vůni zavane první pravda! — Chci ale statně zápasit a zakotvím se do své lásky k Paolovi, abych zachovala co se ještě štěstí zachovati dá.

Výstup VIII.

Paolo. Francesca.

Paolo: Francesco, odpusťte, že jsem vzdor Aldrudinu vzpírání se —

Francesca (přiběhne vesele k němu a vezme ho za ruce): Ach Paolo — Paolo! Díky tobě, že jsi konečně přišel! Jednal jsi nehodně, že's mne tak dlouho o samotě zůstavil mým myšlénkám, já byla už zoufalství blízka. Jak mile ale přijdeš, jako by všechen smutek náhle se mne oprchal! Vidíš, sotva jsi vešel, hned jsem zase vesela a dovádiva jako dítě!

Paolo: Nebyl bych posud přišel, kdybych —

Francesca: Kdyby tě to nebylo ke mně pudilo, viď? Pojď, sedni si a vypravuj mně něco, abys mne trochu povyrazil (posadí ho vedle sebe). Nebo nechceš-li, nevypravuj, budu se jen na tebe dívat a při tom toho sama nažvatlám jako ten ptáček, když se na květu houpá! — Proč jsi ale tak zasmušilým?

Paolo: Líp, když si to hned odbudu, co mne tíží. Francesco, já přicházím, abych se s tebou rozloučil.

Francesca (zaraženě): Ty? se mnou? Ty chceš odejít? — (Zase zveselena a usmívající.) Vidíš, brzy bys mne byl skutečně postrašil a v prvním okamžiku jsem skoro uvěřila, že to opravdově mluvíš. Nezpomněla jsem, že právě tak, jako já bych od tebe odejít nemohla, i ty ode mne nemůžeš!

Paolo: Nechme všech dětinských hříček, Francesco! Chci v pravdě odejít a odejdu. Co zde mám ještě dělat? Chtěl jsem bratru svému k štěstí dopomoci a učinil jsem ho nešťastným!

Francesca: On sám jest vinen, proč pomáhal sobě cestou podobnou.

Paolo: Vždyť ale už snad víš, že Gianciotto až po poslední okamžik sám celé nástrahy neznal! Mně, mně musíš, Francesco, zlořečit, já nesu největší část viny z tvého neštěstí na sobě.

Francesca: Prosím tě, vyť jste všichni srozuměni! Jsem ale příliš pevně o Gianciottově podlosti —

Paolo: Dovol, Francesco —

Francesca: Ne — ne. Darmo se namáháš. Bratrovi nepomáháš svou řečí, ale sobě, abych tvou šlechetnosť ještě více znala. Chceš vše pro bratra učinit, chceš sám se zdát chybujícím a i nešlechetným, jen abys nehodnému bratrovi pomohl. Viď, že mne neopustíš? Mně to bylo jedinou útěchou, že jsem si myslila na tebe a tudy i na to, že ty se vynasnažíš, abys mně svou láskou všechno —

Paolo (vyskočí poděšeně): Já svou láskou?

Francesca (přistoupí zase k němu a uchopí ho za ruce): Nu, vždyť mne miluješ!

Paolo: Já tebe? Což jsem někdy jediným slovem —

Francesca: I ovšem že ani jediným slovem, za to ale každým pohledem, každým ruky stisknutím! Jakž by to také možno bylo, abys mne nemiloval! Sám jsi krásným a ušlechtilým, máš tedy také cit pro krásu a ušlechtilosť — a což nejsem já krásna?

Paolo (jenž byl s rostoucím obdivem a vnitřním bojem poslouchal, náhle ohnivě): Ó jsi, jsi, Francesco! — Nade všecko jsi krásna!

Francesca: A jak bys mne tedy nemusil milovat!?

Paolo (náhle zase sám s sebou bojuje): Ne — nesmí to být! Ty's ženou mého bratra a nikdy bych tě nesměl obejmout, abych neprohřešil!

Francesca: Toho nenahlížím, jak by se láska mohla také někdy hříchem stát!

Paolo: Myslím, že nyní už hřích pášeme!

Francesca: Jsme oba příliš dobři, abychom snad klesli a spustili se svých povinností. Naše blaho bude v tom zakotveno, že odříkání naše bude zcela svobodné a že vzdor odříkání lásce své volnosť popřejeme.

Paolo: Nikdy bych podobného odříkání nebyl schopen!

Francesca: Ó byl bys, zajisté bys byl! Toť by tvá láska nebyla ani pravou láskou, kdyby nezůstala sobě stejna, odříká-li se všeho nebo obdrží-li vše!

Paolo: Žít v těch věčných protivách!

Francesca: Ó jak božské musí být ty protivy v lásce!

Výstup IX.

Campagni. Paolo. Francesca.

Campagni: Pan Gianciotto mne posílá, abych se o zdraví panině přesvědčil. Jste prý churava!

Francesca: Chce mně dát trochu laskavce do léku? Já jsem zdráva! — Paolo, zítra z rána tě očekávám, provedeš mne trochu po vůkolí, nebo mne jiným způsobem pobavíš. (Odejde do své komnaty. *Campagni* jde za ní.)

Paolo (sklopí hlavu): Kdo vždy byl opatrným a ničeho sobě z mládí vytýkati nemůže, nebyl nikdy neprozřetelným, ale také nikdy moudrým, pravil prý Provençal.

(Opona spadne)

Jednání třetí.

Krásná zahradní siň. V pozadí sloupy a dále zahrada. V levo dvéře do *Francesčiny* komnaty. V pravém popředí skupenina květin dosti vysokých. V levém popředí podobná skupenina a před ní pohovka. Uprostřed sině vodotrysk, kolem něho taktéž květiny.

Výstup I.

Guido Cerchi

(přichází zahradou a ohliží se opatrně; projde zkoumavě při samomluvě celé prostranství).

V byt jeho dcery abych nikdy nevstoupil? Hloupý Guido z Polenty! Což myslí, že bych se jinak nedověděl, co se s ní děje? Všímal jsem si tak dobře slečny jako její služky, tato slouží věrněji mně než své paní. Dovím se všeho, aniž bych nohou z komnaty vystoupiti musil! Je ovšem velmi prospěšno, když člověk sám vše vyslídí; k tomu je mně ale potřebna známost místností, jež mně Guido z Polenty navštěvovat zakázal. Musím být ale pozorliv, aby mne nikdo nezahlídnul! Nemohu říci, že zde příliš mnoho přátel mám: Gianciotto je ale zcela můj, omámil jsem ho oslňujícími lžemi. Ó, lež má obyčejně mnoho lesku, sic by pravda častěj zvítězila. (Došel mezi tím až ke skupenině květin v pravém popředí.)

Výstup II.

Guido Cerchi. Francesca a *Aldruda* vyjdou z *Francesčiny* komnaty).

Francesca: Ano, tak jsem si to umínila!

Cerchi (uskočí za květiny): Prokletě! Spatří-li mne —

Aldruda: Nevím, nevím, jak dlouho to takto půjde.

Francesca: Musí to jít potud, pokud já budu chtít. Jak jsem pravila! Budu žít tak, jako bych ani ženou nebyla. Kdyby otec mou prosbu vyslyšet a mne odtud zase odvést chtěl, byla by to ovšem snadnější věc pro mne, myslím ale, že to i zde dovedu. Gianciotta sobě ani nevšimnu a dokud zde bude Paolo, zajisté mně pomůže, abych se uchránila dlouhé chvíle a zachovala rozmar. A když konečně i Paolo odejde — věř mně, Aldrudo, já budu vždy Paola za svého muže považovat, on byl se mnou oddán a já mu oddala své srdce, jest tedy mým mužem, třeba by byl kněz místo jeho jména jméno bratrovo vyslovil. (Smutným hlasem.) Ovšem že může být mým mužem toliko v mých myšlénkách — živé růže lásky nám nikdy nerozkvetou!

Cerchi (pro sebe): Gianciotto, Gianciotto, chraň se mne nyní!

Francesca: Že ale Paolo nepřichází! Nařídila jsem mu přece včera, aby přišel, a on nepřichází tak dlouho! (Ohlíží se kolem.) Viď, Aldrudo, že se dosti vynasnažili, aby mně byt můj příjemným učinili. Ó, to se stalo zajisté vše Paolovým návodem. Ten vodotrysk, ty krásné květiny — (dívá se upřeně na pravou skupeninu.) Podívej se, Aldrudo, tamto na ten stín — jako by tam nějaký muž stál! Věru! Kdo to? Vystupte! Žádná odpověď? Přistup tam přece blíže a podívej se, Aldrudo!

Aldruda: Kdož by tam mohl být — (Jde ke květinám a vykřikne dušeně.) Ach! (zpamatuje se rychle zase.) Toť je věru podivný stín, jaký ty květiny vrhají. Zde není nikdo!

Francesca: Myslím, že Paolo už přichází! — Jak? Kdo to? Mrzák Gianciotto se opovažuje —? Ó toho drzého smělce! (Odvráti se.)

Výstup III.

Gianciotto (přichází patrně skličen a nesměle). *Předešlí.*

Gianciotto: Dobré jitro, Francesco! — Francesco moje, neslyšíte mne? Nechcete mně ani odpovědít, nechcete na mne pohlednout, ani jediným pohledem pomoci zoufalému? Francesco, prosím vás, chci mluvit krátce, vyslyšte mne jenom! Vy jste nešťastna, že jste mojí manželkou proti své vůli — při sám bůh, že nemám nejmenšího podílu na vašem neštěstí! Vy máte manžela, kterého nechcete a nemilujete a já jsem tímto manželem nežádaným a nemilovaným, miluju vás ale nade všecko ve světě! Nikdy však bych byl přece nepřipustil, abyste se proti své vůli mou manželkou stala, kdybych nebyl býval sám se stal obětí klamu podobně jako vy.

Francesca (pro sebe): Ó drzý lháři! (Nahlas.) Aldrudo, odejdi do mé komnaty!

Aldruda (odejde).

Gianciotto: Hned včera jsem vám chtěl vše vysvětlit. Vyhledal jsem svou Francescu —

Francesca (stále odvrácena): Svou! Svou Francescu! Ó bože, bože, že něco podobného trpěti musím! (Obráti se k němu.) Ta vaše Francesca nechtěla vás ale vidět a praví vám upřímně, že sobě přeje, abyste se nikdy tam neobjevil, kde ona jest.

Gianciotto (prosebně): Fracesco, vyslyšte mne, což není žádného smíření mezi námi?

Francesca: Smíření? Podívejte se mně do očí, stojí-li v nich smíření psáno! — Jen smrť nás snad smíří, jelikož všechno smiřuje.

Gianciotto: Francesco!

Francesca (náhle zase chladně): Jak jsem už pravila, pane rytíři, zavděčíte se mně velmi, nepřijdete-li mně ani na oči!

Gianciotto: Jak? Ani vidět bych vás nesměl? Chcete-li se mne co nejdříve zbavit, popřejte mně stále vašeho pohledu! Váš pohled bude mně sladkým jedem, jenž při nevyplněné touze síly moje životní pomaleji nebo rychleji zruší! Ó andělská Francesco! Dívat se na vás jest nyní už jediné moje bohatství; neberte mně ho, vždyť se stanu bez toho každým pohlédnutím chudším a chudším.

Francesca (úsměšně až do konce výstupu): Dívejte se tedy, pane rytíři; hleďte ale, abych já vás neviděla!

Gianciotto (přemáhá svou bolesť): Ó nebojte se, že vás budu svou láskou trýznit! Já ji uzavru v hlubinách své duše a dovolím jí jen tenkráte vystoupit na jevo, když s ní budu sám a sám. Budu s ní zahrávat, jako s malým, nemocným dítětem, jako se sirotkem —

Francesca: Ano a oblečte ji do pěkných sukynek, aby se vám hračka neznechutila!

Gianciotto (zoufale): Francesco! Vy jste mému dítěti dala jediným slovem svým nyní poslední pomazání!

Francesca: Máme také k hodince zvonit?

Gianciotto: Ó bože — Francesco! Ukrutnice!

Francesca: Jak se mně vaše líčená a hledaná slova protiví!

Gianciotto: Má hlava! Jaké to víření —? Ó ta strašná, strašná bolesť! (Přikročí k vodotrysku a máčí si čelo.)

Francesca: Snad jste se nalíčil, abyste se mně zalíbil; dejte pozor, abyste si to nesmyl!

Gianciotto (po krátkém mlčení mužně): Francesco! Bělmo se strácí s mého oka! Vy jste zlá, jste ďábel v podobě anděla! Nemyslete si, že ještě jednou se vám podobné vítězství poštěstí! Já vámi nyní věru opovrhuju a odcházím-li nyní klidně a neobjevuju-li vám veškerou hloubku své nenávisti, přičítejte to lásce — eh, což bych mluvil k vám ještě o lásce! (Odejde.)

Francesca (zaraženě): Co to? Byl to Gianciotto, jenž nyní zde přede mnou stál? — On mnou opovrhuje? Podlý Gianciotto, jenž mne o celé mé štěstí připravil, opovrhuje mnou? opovrhuje obětí svého podvodu? (Zase lhostejně.) Ó mne tím nesklameš! Vymýšlíš zase nový způsob klamu, Francesca není ale více takým dítětem, kteréž posud by bylo bolesti nepoznalo, jakou jedovatá dýka způsobuje! Ne — ne — před tebou dovedu se nyní už pro vždy uchránit. A jak náhle se zoufalství toho licoměrného změnilo!

Aldruda (vyjde z komnaty): Rytíř Paolo, starý rytíř Malatesta a váš pan otec očekávají vás!

Francesca (běží do komnaty): Můj Paolo?

Cerchi (vystoupí): Jdi za nimi, Aldrudo, a všímej si všeho.

Aldruda: Ano, pane! (Odejde za *Francescou.*)

Cerchi: Prokletý stín by mne byl brzy prozradil! Světlo by snad nezpůsobilo tolik nemilého, kdyby nemělo stínu při sobě. — Věru ale nemohu si lepšího zdaru ve své věci ani přát než jakého se mi dostává, a to všechno tak pěkně bez práce! Nyní ale rychle za Gianciottem, abych každou jiskru zachytil a zachoval, kterou roz-

plameněný jeho duch nyní vysrší. Bude to rozkošný pohled na ty blázny, až se náhle srazí a drtit počnou! (Rychle odejde.)

Výstup IV.

Malatesta di Rimini. Guido da Polenta.
(Vyjdou z komnaty Francesčiny.)

Malatesta di Rimini: Ubezpečuju vás, že způsob, jakým nyní se svou dcerou nakládáte, nikdy schválit nemohu. To děvče je zajisté dobré —

Guido d. P: Zapovídám si, abyste mne chtěl poučovat! Jak otec s dítětem zacházeti smí a může, vím nejspíše lépe než vy. Takovým slabochem naproti svým dětem ovšem nejsem, jako rytíř Malatesta di Rimini.

Malatesta: Nezapomeňte, že dcera vaše je nyní už mým dítětem!

Guido d. P: Bohu žel! že to zapomenout nemohu. Obětoval jsem svou dceru hloupé vaší choutce po miru a pověsil ji zmrzačelému vašemu synovi na krk, jejž ovšem už pro jeho zbabělosť nenáviděti musí. Kdyby se jí neprotivil pro to jediné, nebyla by ani dcerou Guidona z Polenty! Vy ale nezapomeňte zase, že jako sňatek šťastným není i mír náš šťastným býti nemusí a že já vždy hotov jsem počíti zase tam, kde jsem přestal! (Odchází pozadím.)

Malatesta: Dobře máš, Guidone, že mne sám k pozorlivosti napomínáš! Já starý blázen byl bych brzy smířenému nepříteli věřil a zapomněl, že vyléčená rána znova zase bolí, když těžké časy přijdou! Ba jsou to těžké, těžké časy, jež nyní nad hlavou mou mračna kupí! Ó Gianciotto, miláčku můj, upravil jsem ti ráj, abych tě v něm snad pohrobil!

Výstup V.

Malatesta di Rimini. Filippo (přináší ze zahrady velký koš s květinami). Později *Beatrice.*

Malatesta di R. Kam neseš ty květiny?

Filippo: Rytíř Gianciotto mne s nimi posílá sem, abych je rozestavil kolem pohovky mladé paní. Bude to nejspíše nějaké překvapení.

Malatesta: Nebohý Gianciotto! Daruje květiny, kdežto pro něho každý květ už opadává! Chudák zbytečně se namáhá!

Filippo: Mám tedy květiny zase odnésti?

Malatesta: Ne, ne! Vykonej jen, co ti přikázáno! (Odejde pozadím.)

Filippo: Měl jsem je ovšem už včera večer zde postavit, aby ji z rána překvapily, myslil jsem si ale, dnes že není také ještě zmeškáno! Ty květiny vám nepomohou, pane rytíři! Ano, kdyby to byla takhle nějaká služka, přišla by snad láska bez květin — Nu nechci více na to zpomínat, vždyť jsem si to umínil! Gianciotto ať se stará sám o sebe — proč má jednu lopatku vyšší než druhou! (Počne rozestavovat květiny kolem pohovky.)

Beatrice (byla zatím vešla zahradou, přiblíží se k Filippovi a zaklepá mu na rameno): Dobré jitro, Filippo!

Filippo (neohlídne se ani): Děkuju ti, Beatrice! Dobré jitro!

Beatrice: Ty, poslouchej, Filippo!

Filippo (stále jako dříve): Poslouchám.

Beatrice: Já se už nehněvám!

Filippo: Tak?

Beatrice: Ano! Hned včera večer jsem si umínila, že ti všechno odpustím a spala jsem na to tak sladce — ach tak sladce a celou noc se mně o tobě zdálo!

Filippo: To něco znamená.

Beatrice: Ovšem! Ovšem! Znamená to, že se nemáme nikdy hněvat nebo alespoň brzy smířit. — Filippo!

Filippo: Nu?

Beatrice: Já myslím, kdybychom řekli starému rytíři, že by nám dovolil, abychom se vzali. S Gianciottem bez toho není teď nic.

Filippo: Ano, s Gianciottem není teď nic.

Beatrice: Půjdem tedy k starému pánu? Či tam půjdeš sám?

Filippo: Ne!

Beatrice: Co ne? Nechceš tam jít sám?

Filippo: Nač bych tam chodil? Radím ti, abys ty tam také nechodila. Nezůstanu ani na Rimini, jelikož jsem převzal službu u pana Cerchiho. Je to hodný pán, ten pan Cerchi, a má prý bohatou a krásnou sestru; kdož ví, co se stane! Psal prý jí už o mně, a ona se těší z toho, že mne brzy sezná!

Beatrice: Jak? Ty že bys chtěl — (S pláčem.) Ó bože, bože můj! Ten hanebný nevěrník mne nyní opustí! Ó mužské pokolení! Tak se mně odměňuješ, Filippo, mně, která jsem tě —

Filippo (náhle se obrátí a obejme ji): Mlčíš-li pak, prožluklá, zlatá Beatrice! Já tě naučím hned takový povyk svádět! (Objímá ji zase.) Ona by pobouřila celý dům!

Beatrice: Co je to? Co to se mnou tropíš!

Filippo: Žerty, má drahá; trochu plačtivé ale, jak vidím!

Beatrice: To byla lež, že půjdeš k Cerchimu?

Filippo: Ovšem!

Beatrice: A to s tou sestrou?

Filippo: Jakž pak jsi mohla tomu jen věřit? Což by byla mohla přes noc zase odpověď dojít na Rimini?

Beatrice: Inu panské cesty jsou podivny! — A ty's tedy tropil blázny se mnou? Se mnou blázny? — Teď se budu ale opravdu zase hněvat. (Odtahuje se od něho, on ji však nepustí.)

Filippo: Už se tvého hněvu nebojím, vždyť vím, že v něm ani do slunce západu nesetrváš. Teď pojďme ale, zde nemůžeme ani do syta sobě vyhubovat! Jsem tak šťasten a cítím se tak lehkým, že bych lítal v povětří! Počkej, dceruško, vezmu co závaží prázdný košík s sebou! (Sebere koš a odcházeji pozadím.)

Beatrice: Já se ale opravdu hněvám!

Filippo (tiskne ji k sobě): Máš pravdu, holčičko, hněvej se! — Nač pak si potřebuješ nechat všechno líbit!

Výstup VI.

Francesca a *Paolo* vystoupí z komnaty. *Paolo* drží knihu v ruce. Za nimi vystoupí *Aldruda* a spěchá přes jeviště do zahrady, kdež zmizí.

Francesca: Tam v dusné komnatě bychom té krásné knihy ani nezažili. Zde venku, Paolo, kde čerstvý vzduch nás ovívá, kde slunečné teplo umírněné nás ovlaží a kde zahrada své mnohonásobné zápachy rozesílá, pochopíme spíše to, co z duše básníkovy plamenného vyšlo.

Paolo: Zasednem zde na pohovku?

Francesca: Ano, sem! (Usednou na pohovku.) Ach ty krásné květiny! Jaké jsi mně to zase překvapení připravil, Paolo?

Paolo: Já věru nevím —

Francesca: O znám tvé věčné zapírání, Paolo! Bojíš se snad mých díků? Neboj se, já zajisté neznesvětím lichým slovem pocit svého blaha, za něž tobě vděčnou býti musím. A jak je to podivné! Vidíš, Paolo, neděkuju

ti a přece se nebojím, že mne za nevděčnou míti budeš; jsem přesvědčena o tom, aniž bych věděla proč, že jaksi vzájemně své city i bez vyslovení jich úplně známe! — Nyní ale počni číst. Jen aby nás nikdo nevytrhoval!

Paolo (rozevře knihu a počne čísti): „Seděli v zahradě. Nikdo z počátku nepřerušil ani slovem, ani hnutím posvátné ticho, jež zde panovalo. Příroda dřímala. Stromy šuměly jen slabě, jako by ze snu šeptaly a chvilkou zaznělo z dálky poloudušené, krátké pění ptáčete nebo zabzučelo v trávě zvonící křídlo malého broučka. A vzdor všemu tichu zdálo se přece, jako by vzduchem tajné harmonie vály, zvonící a rozechvívající tony táhle s nebe splývaly a zlatou síť kolem srdcí spřádaly. Prsa naplnila se jakýms teskným blahem a myšlénkou zalehlý sluch darmo se snažil, aby v harmonii té nejasné a přece tak nevýslovně sladké jednotlivé tony rozeznal. Jakž je mohl rozeznat, když vycházely tony ty z vlastního srdce a když vlastní myšlénky strunami byly, z nichž okamžik melodie vyluzoval. Nebe bylo jasné, vysoké a když se těkající oko v modrou hloubku upřelo, zdálo se srdci, že se lehkým, příjemným letem k nepoznaným posud výšinám vznáší a v pravo, v levo že se mihají zlaté sluneční paprsky, rozdrobené v tísíceré blahé okamžiky."

Francesca: Ustaň a nech mne se vmyslit do toho uchvacujícího popisu! (Hledí jako ve snu chvilku přímo před sebe, kdežto *Paolo* ji nyjícím zrakem pozoruje.)

Výstup VII.

Gianciotto a Cerchi objeví se u vchodu do síně. *Předešlí.*

Gianciotto (tajně k Cerchimu): Odpřisáhnete, co jste řekl? Taková by měla býti příčina jejích úsměšků? Vy lžete,

Cerchi, lžete hanebně! Můj bratr nemůže se nikdy podobné podlosti dopustit.

Cerchi (taktéž tajeně): Přesvědčte se sám. Tam hle pozoruju za květinami šaty Francesčiny — sedí tam nejspíše pospolu. Radím vám ale, abyste pro podobnou maličkosť se neuváděl v posměch lidí; sklamaný manžel má se tvářit vždycky lhostejným!

Gianciotto: Ďáble! (Naslouchá napnutě.)

Francesca (vyruší se náhle ze snění): Proč nečteš dále, Paolo? (Přejede si oči dlaní.) Ach tak! Já se vesnila už bůh ví kam! Prosím, čti!

Paolo (čte): „Srdce obou bylo už přeplněno. Konečně se náhle vyrušil mladík ze svého snění a obrátil se v nejvyšším roztoužení k zamyšlenému děvčeti. „O má drahá,“ pravil třesoucím se tonem, „srdce moje nesnese už vyššího blaha, než jakým ty ho dařiš! Jen ještě malou kapku štěstí a srdce moje rozstoupí se blahem, rozohněná krev má vesele vyproudí bijícími žilami, a zajisté bych nechtěl ani proud krve zastavit — vždyť by ta smrť byla příliš krásna.“ Oba zase chvilku mlčeli. Opět pak uchopil se její ruky a jako ve snu šeptal dále slova lásky.“ — Francesco, prosím, podej i ty mně svou ruku. (*Francesca* podá mu ruku a *Paolo* tiskne ji k svým ústům.)

Gianciotto: Jakás nevýslovná tíže mne náhle skličuje.

Cerchi: Nebuďte dětinským! Sto lepších ženských dostane se vám vždy za jednu ztracenou!

Gianciotto (tajeně): Všechny moje žíly a nervy jsou v největším napnutí, a puls tepe v mých spáncích tak mocně, že neslyším ani slova z jejich rozmluvy! Musím blíže k nim! (Připlíží se z lehounka až za květiny, před nimiž *Francesca s Paolem* sedí.)

Cerchi: Prosím vás, jen se v ničem nepřekvapte!

(Pro sebe.) Ku podobné komoedii musí být více diváků než jeden! (Vzdálí se rychle.)

Paolo (čte, ruku *Francesčinu* ve své drže): „Má láska nenalezne nikdy ukojení, nejsi-li ty po mém boku a nedržím-li tě objatou. Láska jest příliš mocna, aby ji jednotlivý člověk snesl, a proto se vždy uhostí v srdcích dvou. Teprve, když ruka tvá v mé spočivá — ta malá ruka, která tak hluboké rány zasaditi umí, teprve pak cítím, že dva mocné proudy v jedno splývají a zdá se mi, jako bych pak teprve sama sebe naleznul a celistvým byl. Tisknu tě vždy blíže k sobě (přivine povolnou *Francescu* vždy úžeji k sobě), přivinu tě ke svému srdci a dlouhé, dlouhé políbení — (políbí *Francescu*) —

Francesca (v nejvyšším roztoužení): Paolo můj!

Paolo (přejede si oči dlaní a vyskočí, *Francesca* rozpíná po něm ruce a on sklesne k jejím nohoum): Ó odpusť láskou zmatenému! To políbení bylo poslední a poslední můj —

Gianciotto (vyskočí divoce s vytasenou dykou v ruce): Poslední tvé políbení a poslední tvůj okamžik, milovaný bratře! (Vrazí mu dýku do prsou; *Paolo* sklesne na zem.)

Francesca: Bože na nebesích! Gianciotto! Paolo! Pomoc! Což není nikdo zde, kdo by —

Gianciotto: Viděl hanbu tvého manžela a jeho pomstu? Ne, nikdo zde není. Darmo voláš o pomoc — má pomsta dobře vážila, jak je dýka těžka.

Paolo: Děkuju ti, bratře! — Srdce se prohřešilo — a v srdci — vězí smrtelná rána! (Umře.)

Francesca: Bratrovrahu! Ďáble!

Gianciotto: Když jsem tě začal milovat, zapsal jsem se už ďáblu!

Francesca (vrhne se zoufanlivě na mrtvolu *Paolovu*): O můj Paolo! ret tvůj je ještě vlažný —

Gianciotto: Snad se ti třese ještě ret po hříšném obejmutí? Nuž mně se třese také ještě ruka!

Francesca: Ó Paolo — Paolo! (Líbá mrtvolu.)

Gianciotto: Stroj pohřeb miláčkovi, kuběno!

Francesca: S Paolem zavraždil's i mne, Kaine! (Vzpřímí se poněkud.)

Gianciotto: A poslední pomazání dám ti kletbou! (Zavraždí ji.)

Francesca (sklesne): Paolo! — Paolo! Sečkej jen okamžik — jen krátký okamžik — já už přicházím.

Gianciotto (vrhne dýku do vodotrysku): Umyj se sama — už jsi vysloužila! (Stojí chvilku tiše u mrtvol, sklesne konečně na kolena k nim a zastře si oči.)

Výstup VIII.

Malatesta přichází rychle zahradou, za ním *Guido da Polenta, Cerchi, Campagni, Aldruda, Filippo, Marco, Antonio, Beatrice a ostatní služebnictvo.*

Malatesta (spěchá před ostatními): Jen žádné různice v lůně rodinném! (Spatří klečícího *Gianciotta.*) Což děláš, Gianciotto! — Bože — Paolo! — Francesca! (Sklání se k nim.) — Zavražděni! (Zastře si oči.)

Všichni (stojí ohromeni).

Cerchi (pro sebe): Tak daleko jsem to nechtěl provést! Jsem nevinen.

Guido d. P: Má Francesca zavražděna? Nebohé, nešťastné mé dítě! (Skloní se k ní a líbá ji v čelo.)

Campagni (běhá ouzkostlivě po jevišti): Věda má tak mnohé prostředky —

Filippo (tajeně k Beatrici): Bude pohřeb a ze svatby zase na dlouho nic!

Guido d. P. (vyskočí): Líp však, že's už dokonala, než abys byla v loktech mrzáka — eh, odpusť otci, on tě strašně pomstí! Netřeba po vrahu dlouho pátrat! Gianciotto, vrahu mého dítěte, modlíš se snad za ty, jež jsi sám zavraždil? Nebo tě omámil vlastní čin?

Malatesta: Gianciotto! Kletý — nešťastný můj synu! (Vyrušuje *Gianciotta* ze snění.)

Gianciotto (vstává pomalu; oko prozrazuje šílenosť, mluví zvolna): Já jsem krásný, tuze krásný; musil jsem však dříve umřít, a teprv co dýchající mrtvola stal jsem se tak krásným!

Malatesta: Bože, on je šílený!

Matco: Toť by se mohlo stát nějaké neštěstí. (*Všichni* ustupujou od *Gianciotta; Malatesta* ho objímá.)

Campagni (přikročí úzkostlivě k *Gianciottovi*): Snad věda přece —

Cerchi (pro sebe): Vlastní zisk mně velí, abych se nyní s Polentou smířil!

Guido d. P: Eh, co nám po bláznu! Vám nyní, starý Malatesto, platí má pomsta! Zde moje rukavice na nový, věčný boj! (Vrhne rukavici k nohoum *Malatestovým,* jenž si toho nevšimne.) Nuže, Cerchi, budete zase pomáhat?

Cerchi: Zcela dobří a zcela špatní lidé se lehce smíří a tedy také my! Dáte mně ale napřed úpis na Rimini!

(Opona spadne.)

PRODANÁ LÁSKA.

VESELOHRA V JEDNOM JEDNÁNÍ.

PRODANÁ LÁSKA.

OSOBY.

Mušek, hospodářský ředitel.
Marie, jeho dcera.
Ivan Včelák, důchodní u Muška.
Antonín Veverka, } studující.
Martin Kurka, }
Liduška, služka Mariina.

Děj na venkově za dob patrimoniálních.

Zahrada. V pozadí nízké keře a za nimi opodál stromy. V pravém popředí besídka zcela obrostlá, otevřena k obecenstvu. V levo lavice a květinové keře. V levém popředí a po celé levé straně vysoké stromy.

Výstup I.

Marie a *Veverka* sedí na lavici a drží se za ruce.
Později *Liduška* za scénou.

Veverka: A byť se stalo cokoli, byť i smrť se blížila — s posledním vzdechnutím, s posledním zachvěním srdce umírajícího myslil bych ještě na tebe.

Marie: Ó jakž mé srdce při zvuku hlasu tvého zase okřívá! Pověz, Konrade, jaká šťastná náhoda tvou nohu sem zavedla — sem, do této pustiny, kde mezi surovými, nevzdělanými lidmi, kteří ani nevědí, co je cit, co poesie, holubice tvá s chorým srdcem touhou po tobě umírala.

Veverka: Ó Alfonsino!

Marie: Ó Konrade! ó Valenrode můj!

Veverka: Já umíral taktéž touhou po tobě, a jakmile prázdniny nastaly, okřídlil jsem nohy své, vybídnul přítele Kochanovského a spěchal k tobě, abych zase chvilku žil. V Praze bylo bez tebe mrtvo, pusto; mimo Kochanovského jsem neměl nikoho, s kým bych byl o své lásce, o svých ideálech tak porozprávět mohl jako s tebou — nikoho, kdo by byl kvetoucím obrazům mé horující fan-

tasie tak rozuměl jako ty. Znáš ten svět, jak hnusný a prosaický jest!

Marie: Zkusila jsem to zde! — Kochanovský je tedy s tebou?

Veverka: Ovšem, on mne neopustí! Chudák, ten se musí jen přátelstvím spokojit, kdežto mne city vyšší lásky kojí. Dlouho jsem vzdychal a toužil, dlouhá zima mne trýznila, nyní se ale proměňuje sníh zase v květy, smutek srdce v rozkoš, kolem mne bude zase tichý mech o lásce šeptat, kvetoucí strom šumět lásky žel a — a —

Marie (objímá ho): Miluješ mne posud stejně, Valenrode?

Veverka: Stále víc a více, ač v každém okamžiku myslím, že vyššího stupně rozháranosti už ani není! Má láska je však jako píseň, kterou se duše v ohnivý uhel rozpaluje!

Marie: Jak krásně mluvíš, jak květnatě!

Veverka: Ó kéž by každé mé slovo bylo růže, tak krásná, jako jsou ty červené růže na tvých tvářích a ty sněhobílé růže nevinnosti ve tvých prsou! Škoda, že jen ty první líbat mohu. (Líbá ji.)

Marie: Já omdlím láskou!

Veverka: Ó podpírejte mne kvítím a obložte mne jablky, neboť láskou omdlévám!

Marie: Můj anděle!

Veverka: Ó Alfonsino!

Marie: Ó řeč tvá je zcela jiná než hovory lidí těch, s kterými zde obcovat musím. Nerozumějí mně a nedovolují ani, abych krásám přírodním žila. Obdivuju-li západ slunce, mluví otec cosi o válení se z rána; pravím-li, že je to nebe jako obloha italská, řekne otec: „Ty's tam byla!“ a tak mne stále urážejí. A to sprosté pojmenování mne, to volání —

Liduška (za scénou v pravo): Slečno Márinko!

Marie: Teď sám slyšíš! (Volá.) Hned přijdu, hned! — (K Veverkovi.) Pozdrž se zde jen chvilku, hned zase přijdu! S Bohem zatím, Konrade! (Odkvapí v pravo.)

Veverka (volá za ní): Ó s Bohem, holubice má, labuti má — má — — huso! To děvče je posud tak hloupé a romantikou zblázněné jako dříve! A co nejhoršího, mně se ta hra s ní začíná protivit. To neustálé hloupé horování mě už hrozně nudí — a já bych se při té nucené poesii rozzíval — (zívá) ah! — ah! — Dřív jsem u ní vydržel třeba půl dne, a teď by to byla má smrť. A k tomu pravý jistý mudrc: „Dlouhou chvíli umřít je víc než umřít." (Opět zívá.)

Výstup II.

Kurka. Veverka.

Kurka (vystoupí levou stranou ze stromů): Pst! Antoníne! Veverko! jsi už sám?

Veverka: Nejsem! Bavím se sám s sebou.

Kurka: To nejsi v nejlepší společnosti.

Veverka: Teď ne, to je pravda! — Kde jsi se tu však vzal?

Kurka: Viděl jsem tě, jak přelízáš zeď, a jdu sem, protože ti něco chci říci.

Veverka: Nemám času!

Kurka: O tvůj čas se neprosím; chci jen, abys mně dal peníze.

Veverka: Peníze? Bláhovče! kdo má peníze, má také dost času, a já ti řekl, že času nemám!

Kurka: Vždyť však musíš ještě peníze mít!

Veverka: Že musím? Prosím tě, Martinku, přinuť mne k tomu, budu ti za to vděčen. Vidíš, hochu, umíš-li lidi nutit, aby měli peníze, vyděláš si —

Kurka: Prosím tě, nezlob mne!

Veverka: Žeť jsi vždy tak nakvašen! Já a tebe zlobit! Víš dobře, jaké široké srdce mám, jak rád bych celý svět oblažil — a přítele zarmoutit nebo rozzlobit? — ne, to ne, pro celý svět bych se toho nedopustil. Ale teď bys už mohl jít!

Kurka: Dej mně peníze!

Veverka: Kurko, ty mé srdce zarmucuješ. Myslím, že na mně ničeho více nemiluješ než peníze.

Kurka: Už se zlostí necítím! Vždyť jsi prve lhal, že žádných nemáš?

Veverka (s líčeným smutkem): Právě proto, že žádných nemám, je tvá láska ke mně pouhé nic!

Kurka: Veverčičko! mluv pak moudře a zanech šprýmů; vždyť dovedeš být rozumným, když chceš.

Veverka: Já rozumným? Hochu, ta poklona je mělká! Ovšem, peníze jsou také mělké a ploché, a kdo je chce vylichotit. musí hodně mělce mluvit.

Kurka: Ty's ničema!

Veverka: Chudoba musí vždy snášet nadávky. Ostatně může být člověk bohat, velmi bohat, a přece ničím — tedy ničemou.

Kurka: Já potřebuju peníze a ne tvá naučení!

Veverka: Peněz nepotřebuješ, věř mně! Peníze jsou prý jen naděje na koupené blaho. Zamiluj se zde jako já, buď blažený jako já, a na peníze ani nevzpomeneš.

Kurka: Veverko, máš mne za blázna? Ty chceš podržet peníze, abys měl vždy jakousi nadvládu nade mnou.

Veverka: Nadvládu? Bože chraň! Humor káže vždy rovnosť, ale lidé se tomu vždy smějou.

Kurka: Směj se pro sebe, blázne, ale mně dej peníze.

Veverka: Tu je má tobolka. (Podává mu ji.)

Kurka (otevře a prohlíží ji): Vždyť je prázdna!

Veverka: Už zase lžeš, Kurčičko.

Kurka: Nu, cožpak jsem slepý?

Veverka: Není plna nezaplacených kont? Což se mám času svému státi tak nevěrným? Naše doba už netrpí v truhlicích tolarův, ale za to konta až zdvihají víka u truhlic. Kontíčka tato jsou tím zajímava, že ani na jediném nestojí: „Obdržel s poděkováním."

Kurka (vrací tobolku): Dělej co dělej, peníze teď dát nebo zaopatřit musíš! (Sedne si na lavici.)

Veverka: Prosím tě, nezdržuj mne už; Marie se hned vrátí, a já bych s ní ještě rád promluvil.

Kurka: Tedy si vypůjč od ní několik zlatých!

Veverka: Neurážej mne tak hloupě! To romanticky smýšlející děvče, které by se už mého pravého, nebásnického jména leklo, podivně by se na mne podívalo! Ztratil bych u ní všechen kredit.

Kurka: Jako všude, kde jsi se jednou zadlužil.

Veverka: Co ostatně potřebuješ? Chceš pít? Tedy pij — vždyť hospodský čeká!

Kurka: Ano, na zaplacení! Už přestal čekat.

Veverka: Jak? kdož by byl v tom hloupém člověku tolik moudrosti hledal? Řekli jsme mu přece, že ještě týden zůstaneme! Což jsi se prozradil, že zítra utéct a řád teprve z domova zapravit chceme?

Kurka: To ne — ale tebe má dost, že mu dceru hubičkuješ.

Veverka: Nu, ať ji hubičkuje taky. Nemohu ostatně za to, že se mně líbí; ať trestá dceru za to.

Kurka: Sebral nám však náš vak do zástavy.

Veverka (s líčenou útrpností): Chudák! Jen aby neměl nemoc z leknutí, až bude prázdné papíry rozvinovat. Je tam ovšem také jedna košile, ale což je jedna košile pro nás dva! Já mu ji obětuju.

Kurka: Jsou tam však také tvoje vysvědčení.

Veverka (rozhorlen): Jak? vysvědčení? Nešťastníku, ty's je tam dal?

Kurka: Osmělil jsem se.

Veverka: Ty musí vrátit!

Kurka: Řekni mu to.

Veverka: Kurčičko, prosím tě, hleď mu je vyloudit!

Kurka: Už se stalo. On se tím teprv na ně upozornil, vyndal je sám a zavřel do svého šatníku vzdor mé dlouhé a zformulované řeči.

Veverka: Ukradni mu je, Martínku!

Kurka: Nemám času. Už mne všechno zde mrzí a půjdu zrovna odtud třeba bez tebe domů. Svou polovici košile mu rád zůstavím. (Chce v levo odejít.)

Veverka (zdržuje ho): Kurčičko, neopouštěj mne! Musíme nějaký operační plán vymyslit.

Kurka: Zaopatř peníze!

Veverka: Ale jak?

Kurka: Vypůjč si od své bláznivé romantiky!

Veverka: To nejde!

Kurka: Tedy jdu já! (Chce odejít.)

Veverka: Počkej, bratře! — (Přechází.) Právě jsem byl láskou tak krásně opilý, a teď mám náhle ošklivou kočičinu. (Přechází zase.) Nic platno, zkusím to; nepůjde-li to však elegantním způsobem, jiného upotřebit nemohu! Prosím tě, odstup zatím zde za stromy, já se přičiním jak jen bude možno. (Kurka odejde v levou stranu.) To bude těžká úloha! Budu muset svou žádosť tak obalovat, tak zahalovat a obrazně podávat, že jí snad ani neporozumí.

A jaké záminky mám upotřebit? (Přechází a mluví mezi tím dále.) Snad že jsem ztratil tobolku? To nejde: nosím jí v zevnější kapse, a možná, že ji prve u mne zpozorovala. Nebo že si Kurka zlomil nohu? To také ne; má mne za bohatce, a taková maličkosť, jako je přítelova zlomená noha, zajisté boháče do rozpaků nepřivede. — Škoda, že nemohu pohořet! — Eh což, požádám přímo peníze, a o příčinách budu mluvit tak mlhovitě romanticky, že se slečinka samou pitomostí rozplyne! (Jde k pravé straně, v tom potká Lidušku.)

Výstup III.

Liduška. Veverka.

Liduška (lekne se): Ach!

Veverka: Lekáš se mé krásy, holubičko? Nelekej se jí, nelekej. Vidíš, ty's ještě mnohem hezčí, a já se tě přece nebojím. (Uchopí její ruku.)

Liduška (hledí se vymknout): Prosím vás, pane, pusťte mne; nemám času, abych si hrála.

Veverka: I ty lehkomyslné děvče! Hrála! Což pak jest láska hračkou?

Liduška (jako dříve): Pusťte mne, nebo počnu volat!

Veverka: Na poplach, že v mém srdci hoří!

Liduška: Vy jste nějaký čistý pán! (Hledí se zase vymknout.)

Veverka: Nejsem pán, jsem tvůj otrok! — Ty's však velmi zlá — stůj přece tiše!

Liduška (jako dříve): Nerozdrážděte mne! Že vás poškrábu!

Veverka: Prosím tě, buď tak dobrá! Zamiluju se ještě více do tebe, budeš-li hodně zlá. Zlobu mám

u děvčat velmi rád, a nepovolím jim nikdy, dokud se zlobí. Chceš-li se mne však zprostit, zamiluj se do mne — pak uteku sám.

Liduška: Jak pak bych já k tomu přišla, abych se do vás zamilovala?

Veverka: To nevím — snad jako já k tomu, abych se do tebe zamiloval.

Liduška: Vy do mne? Hahaha! Jste snad blázen, který si myslí, že je do každého děvčete zamilován?

Veverka: Ano.

Liduška: Jakže?

Veverka: Totiž já vlastně nevím, bláznim-li, že miluju, nebo miluju-li, že blázním. Teď však o něčem jiném! Zde to máte jako v ráji! (Chce ji rychle políbit.)

Liduška (uhne se): O prosím, to je zde zapovězeno.

Veverka: Jaký pak by to byl ráj, kdyby v něm bylo něco zapovězeno! (Chce ji zase políbit.)

Liduška (uhne se).

Veverka: Vidíš, děvčátko — jak pak se však honem jmenuješ?

Liduška: Liduška.

Veverka: Či ano, Liduška; tedy vidíš — (Vede ji ku předu a rychle ji políbí.)

Výstup IV.

Marie vystoupí mezitím s pravé strany a stane překvapeně. *Předešlí.* Ke konci *Kurka.*

Liduška (přidušeným hlasem): Pomoc!

Veverka: Tyť voláš roztomile o pomoc! roztomile — toť tě musím ještě jednou za to políbit! (Líbá ji zase.)

Liduška: Prosím vás, co si asi myslíte, když tak každé děvče líbáte?

Veverka: Nic — pranic! U tebe je ovšem něco jiného, tebe miluju.

Liduška: Že se vám vysměju! Toť vám ta láska zčerstva narostla!

Veverka: Láska je jako malina, dozraje hned při prvním políbení.

Liduška: Teď bych však byla brzy zapomněla — jak pak vy se jmenujete?

Veverka: Já? Antonín Veverka.

Marie (pro sebe): Ten hanebník sprostě lže!

Liduška: Veverka? a tedy ne Valenrod?

Veverka: Někdy také — ale jak pak ty přicházíš k tomu jménu?

Liduška: I ty můj Bože, toť jste tedy ten pán, pro kterého mne slečna poslala! (Hledí se vyinknout.) Vy bezbožný, kdyby to slečna věděla! Vždyť mně vždycky vypravovala o vás jako o svém milenci. Kdyby to viděla!

Marie (přistupuje blíže).

Veverka: Já milencem tvé slečny? Jsem proto už jejím milencem, že ona je do mne zamilována?

Liduška: Jak? vy jí nemilujete? Takového anděla?

Veverka: Ano, dle obličeje je andělem, ale noha — ta velká noha! — ta vypadá jako kopyto.

Marie: Děkuju, jste tuze galantním, pane Valenrode!

Liduška } (odskočí od sebe).
Veverka }

Liduška: Já za to nemohu! (Uteče.)

Veverka (pro sebe): Ó malére, malére, tvé jméno je Liduška! (Nahlas.) Slečno, já byl tak blažen, že jsem zase u vás, že bych byl samou blažeností celý svět objímal!

Marie: Nemluvte, pane, jste hanebný lhář! Tomu nebohému děvčeti namluviti, že je milujete, že se jmenujete Veverka — ó já nešťastná! (Sedne na lavici.) Mně

puká srdce, že jsem mohla kdy tak sprostého člověka návidět!

Veverka (rozlobeně): Slečno!

Marie: Mlčte! Snad mne nebudete chtít ještě drzou řečí urážet? Ach, srdce puká — vy jste zničil můj život, vy jste mu odňal všechnu poesii!

Veverka (jako dříve): Čtěte tedy prósu!

Marie: Vy jste člověk beze všeho charakteru!

Veverka: Bez charakteru je u vás všechno. Charaktery zalkly se už při potopě světa, když je Noe do archy vzít nechtěl.

Marie: Oh, jak jste sprostý!

Veverka: Budete-li tak pokračovat, začnu zívat.

Marie (vstane): Ne, nebudu pokračovat — půjdu!

Veverka (mírní se): Alfonsino! lásko má! Ty se ve mně mýlíš! Myslíš, že jsem tebe nehoden, a já zatím —

Marie: Což jsem vás neviděla, jak jste mou služku objímal? což jsem neslyšela, jak jste o mně mluvil?

Veverka: To všechno byl přelud tvých zklamaných smyslův!

Marie: Nedám vám ani s Bohem! (Odchází v pravo.)

Veverka (volá za ní): O neodcházej! My se nesmíme rozloučit, Alfonsino! Ta země bude plakat, na které jsme stáli, ty stromy naříkat, pod kterými jsme se loučili — — Už mne neslyší! Dobře jsem to vyvedl.

Kurka (vstoupí): Vyznamenal jsi se! Nepovídej mně, já všechno viděl!

Veverka: Povídám ti, bratře, já do ní mluvil, že by se byl mohl kámen obměkčit; podle všeho musí být však tuze lakomá!

Kurka: Nelži, já slyšel všechno!

Veverka: Toť musíš mít tedy dlouhé uši!

Kurka: Jak? ještě urážky?

Veverka: Kurčičko, nehádej se! To nám k penězům nepomůže.

Kurka: Ale tvoje hlouposti také ne!

Veverka: Víš co, půjdu si k jejímu otci vydlužit.

Kurka: Nepůjčí ti, poněvadž tě nezná.

Veverka: Právě proto snad mně půjčí; kdyby mne znal, chránil by se.

Kurka: Zkus to — slyším však písek chrupat a někoho mluvit; bude dobře, když se zase schovám.

Veverka: Lépe bude, když se prozatím oba schováme. Jen hned zde za keřem, je dost hustý. (Oba odstoupí za keř u lavice.)

Výstup V.

Mušek a *Marie* vystoupí pravou stranou. *Předešlí* za keřem.

Mušek: Není nic platno, dcerunko, pojď jen se mnou a poslyš.

Marie (ohlíží se bojácně, pro sebe): Buď Bohu chvála, že už odešel!

Mušek: Poslouchej tedy!

Marie: Ale tatínku, už jsem ti povídala, že mne strašlivě hlava bolí, a ty mne přece sužuješ.

Mušek: To máš od svého dlouhého spaní, Márinko; budeš-li však poslouchat a přemýšlet, přejde bolení hlavy hned. Teď však poslyš! Není zajisté dobře, aby byl člověk samoten, sice by to znělo v písmě jinak. Já už jsem stár a rád bych tě viděl zaopatřenou; vyhledal jsem ti tedy ženicha a doufám, že se ti zalíbil. Řekni mně přece, Márinko, jak jsi se rozmyslila a jak se teď Ivan chová. — Neslyšíš, Márinko?

Marie: Co jste povídal, tatínku?

Mušek: Ale děvče, kde je tvá úcta? Ty svého otce ani neposloucháš!

Marie: Když mne hlava tak hrozně bolí!

Mušek (hladí ji po tvářích): Zajisté jsi celou noc přemýšlela, jak budeš Ivana komandovat, až budete svoji! Ó to komando, ta berla ženská! To je děvčatům nejmilejší myšlénkou, když mají před svatbou! Ostatně je jim už sama myšlénka na vdavky znamenitě milou hříčkou.

Marie: Ale já na vdavky nemyslím!

Mušek: I mlč, čtveračko! Však se už nemůžeš dočkat, až si tě Ivan vezme!

Marie: Abych si ho vzala, musila bych ho milovat, a abych ho milovala, nesměl by být tak hloupým.

Mušek: Ty's přece bláhová! Milovat ho nepotřebuješ, to se vyrovná, poněvadž on tě až k zbláznění miluje. S nebožkou tvou matkou jsme se s počátku taky nemilovali, a víš přece dobře, že jsme spolu šťastně žili.

Marie: Nu, pokud já vím —

Mušek: Budeš-li pak mlčet, nešťastné dítě! A co se toho týče, že je hloupým, to v manželství pranic neškodí. Budeš tím spíše poroučet. Ale já vždy myslím, že je v Ivanu ledacos ukryto —

Marie: I nic v něm není ukryto, a já, která jsem do hlavního města —

Mušek (hněvivě): Co husička šla a co husa se vrátila, ano!

Marie: Tatínku!

Mušek: Přestávám býti tatínkem! (Pro sebe.) Musím se stát zlým, sic mne ovine kolem prstu. (Nahlas.) Ty si musíš Ivana vzít!

Marie: Ale tatínku!

Mušek (pro sebe): Chudák je smutna. (Nahlas.) Dcero, což pak se má otec tak daleko pokořit, aby své dítě prosil?

Marie: Což pak se musím vdát?

Mušek: Ovšem že musíš! (Pro sebe.) Honem nějakou lež! (Chvilku přechází, pak nahlas.) Vidíš, dcero, abych všechny námitky odstranil, přiznávám se ti, že jsem na mizině. Půjčil jsem jednomu ze svých přátel, kterého ti ani jmenovat nechci, peníze z vrchnostenské kasy, a on s nimi ujel. Prozradí-li se to, jsme oba nešťastni. Ivan má peníze a pomůže zajisté, když se staneš jeho ženou.

Marie (plačíc): Bože můj!

Mušek: Jaké naříkání! Ty můžeš všechno napravit.

Marie: Já tedy se mám stát obětí!

Mušek: Jakou obětí? Což není konečně muž jako muž? Mužští jsou jako peníze stejného rázu, jeden platí právě tolik jako druhý; teprve když je světem notně otřen, tratí cenu — nu a Ivan není zajisté ještě otřeným penízem.

Marie: Ale otře se také brzy, protože je z olova! — Jen kdyby to právě Ivan nebyl, ten Ivan, který není ani vyššího citu schopen, který tak sprostě mluví —

Mušek: Ivan mluví zcela rozumně. Že's ještě tak nezkušená. Což myslíš, že ti panáčkové, kteří vám tak slaďounce cukrují a zbytečné písničky o lásce skládají, věčně stejni zůstávají? Škoda, že ti nemohu dovolit, abys to s nějakým zkusila. Dokud nejste vdány, předete jako kočičky, a milánové vaši sedí tiše jako bílé myšky naproti vám a cukrujou jako holoubkové; jakmile však jste čtrnáct dní hospodyněmi, proměníte se ve staré kočky, litáte domem, kňučíte a bručíte tak dlouho, až myšky a holoubkové sedění a cukrování zanechají, jako medvědi bručet začnou a do hospody se utíkají.

Marie: Máte podivný pojem o nás, tatínku!

Mušek: To ti nevadí, abys sobě vzala Ivana!

Marie: Jenom ne Ivana!

Mušek: Jaké pak dlouhé volení? Povídal jsem ti už, že je jeden jako druhý.

Marie: Já si oči vypláču!

Mušek: S pláčem se už mnohé šťastné manželství počalo!

Výstup VI.

Ivan. Předešlí.

Ivan (z pravé strany): Vytrhuju snad?

Mušek: Bůh zachraň! Jste velmi vítán. Právě sme —

Marie: Prosím tě, tatínku, jen teď ne! (Odběhne v pravo.)

Mušek: Kdy pak tedy budeme svatbu slavit, pane zeti?

Ivan: Svatbu? Jakž pak můžeme svatbu slavit, když se mně zdá, že nevěsta nechce!

Mušek: Chce, když vám povídám!

Ivan: Sama mně řekla, že mne nemiluje.

Mušek: To vám řekne každá, a kdybyste chtěl vypřáhnout a odejít, padne vám od zadu kolem krku a uškrtí vás, nezůstanete-li stát.

Ivan: Jak? slečna Márinka už řekla, že mne chce?

Mušek: I neřekla, to poví vám! Jen srdnatě — a víte co, musíte jí trochu mluvit do noty, tak jak ona to chce — rozumíte?

Ivan: Mně se zdá, že se jí bojím.

Mušek: Nestydíte se? Jen s chutí do toho! Ona se vás sama bojí a utekla. Počkejte zde chvilku, já ji zase přilákám. (Odchází v pravo.)

Ivan: Pane direktore! pane — mně se zdá, že už odešel!

Veverka a Kurka (vystoupí).

Ivan: To se snadno řekne: „jen s chutí do toho!“ Já mám však hrozný strach před ní, a vystoupí-li náhle, věru že nepromluvím ani slova! — Ale divně je mně přece okolo srdce, he! tak podivně sladce, když si vzpomenu, že by mohla být Márinka mou ženou! He he! bylo by to hezké, kdybychom tak spolu — (prohlíží se) nejsem tak zlý člověk, a kdybych se oženil a žena mne vždycky umyla a šátek uvázala — (s povzdechem) ano, ale jak jí to mám říci? Mám prý jí mluvit do noty! Ona však mluví v tak vysokých notách, že já k nim nedosáhnu! Já ji mám tak rád, tak rád, že ani nevím, co povídám, když s ní mluvím. Proč jen neumím mluvit jako ona!

Veverka (ke Kurkovi): Počkej, zde si vypůjčíme peníze.

Kurka: Myslím, že sklouzneš.

Ivan: Já ji mám tak rád, ale bojím se jí.

Veverka (jako dříve): Hochu, mně něco napadá — prodám svou lásku, dopomohu mu k Marii!

Kurka: Brachu, ten chlapík vyhlíží jako ze železa, a při tak silném magnetu, jakým je mu Marie, nalezne to železo samo k ní cestu. Nech ho, je jako slepé kotě!

Ivan: A jaká náhoda! Právě dnes se mně zdálo, že jsem ji už měl a že jsem nesl velikánský domácí kříž, tak veliký jako věž, na svých zádech. Nesl jsem ho trpělivě, byl jsem blažen a bál jsem se své ženy.

Veverka (zaklepá mu na rameno): Má úcta!

Ivan (pro sebe): Mně se zdá, že jsem se leknul! (Ohlídne se.) Co pak jsou to asi zač?

Veverka: Má úcta jsem povídal!

Ivan: Ano, to je pravda, povídal jste! — Pozdrav Pánbůh!

Veverka: „Má úcta" se říká lidem, kteří skutečně úcty zasluhujou, a „Pozdrav Pánbůh" zase takovým, kteří by se ještě polepšit měli! Řekněte tedy také „má úcta!"

Ivan: Má úcta! (Pro sebe.) Mně se zdá, že jsem opilý.

Veverka: Vy jste Ivan, že ano?

Ivan: Inu ovšem, he he he!

Veverka: Nu tak, he he he! (Smějou se.)

Ivan: Jakž pak mne znáte? Kdož pak jste vy?

Veverka: Přišli jsme, abychom vám pomohli k Márince! (Ke Kurkovi.) Musíme si pospíšit!

Ivan: Vy — mně? Jak to?

Veverka: Jsme dva studenti, a můžeme bez vychlubování se směle říci, že jsme nejlepší studenti z celé Prahy — viď, příteli?

Kurka: Ovšem, ovšem! Co je pravda, to je pravda!

Veverka: Dosáhli jsme v studiích už takové dokonalosti, že sotva třikrát za rok do školy jdeme — viď, příteli?

Kurka: Mohu na to přisahat!

Veverka: A když přijdou prázdniny, chceme člověčenstvu nadbytem své moudrosti pomáhati, a cestujeme nyní na příklad po Čechách, abychom dobrodiní prokazovali a lidem ulehčili — viď, příteli?

Kurka: Každé slovo zlaté zrnko! Tak na příklad jsme zdejšímu hospodskému už pořádně odlehčili!

Veverka: Nikdo by to v nás dvou lidech při našem nepatrném zevnějšku nehledal, zvláště však, slyší-li naše nepatrná jména. Já se totiž jmenuju Veverka a tady můj přítel Kurka. Jak se jmenuješ, příteli?

Kurka: Kurka.

Veverka: Vidíte, že vám ani slovem neselhu! I vám chceme pomoci. Vy milujete Marii, a ona toho věru zasluhuje. Kdybyste ji dostal, mohl byste být šťastným.

Ivan (pro sebe): Já se udivím!

Veverka: Nedostanete ji však, proto že ona je příliš vzdělaná a vy příliš sprostým.

Ivan (pro sebe): Ty můj Bože, ti lidé jsou vševědoucí!

Veverka: Zvláště váš způsob mluvení je jí protivný, a dokud se jí po básnicku z lásky nevyznáte, nedostanete jí.

Ivan (smutně): A toho nedokážu nikdy, a tedy ji také nikdy nedostanu!

Veverka: Dostanete, povídám! My vám pomůžeme, naučíme vás to!

Ivan: To bude dlouho trvat, a ona bude za chvilčičku zde! Mám se jí hned vyznat!

Veverka: Na mou věru, on má pravdu — viď, příteli?

Kurka: Smutnou pravdu!

Veverka: Vídíte zase, že nelžeme! (Ke Kurkovi) Teď to bude smutně vyhlížet. Já nemohu prozatím z místa. (Ohliží se a zahlídne besídku.) Ah, teď to mám! (Běží k besídce a dívá se tam.) Výborně, to půjde! My dva se zde schováme do besídky, vy se postavíte k ní, opřete se takhle — (podepře se levým loktem, položi levou ruku na čelo a pravou na srdce) a to bude vaše první držení se. My vám budeme napovídat.

Kurka: Ale, Veverko!

Veverka: Vidíte, můj přítel je srozuměn! My vám tedy budeme napovídat, dokud se ona neoblomí. Až se počne její pevnosť trochu viklat, naznačíme vám vhodný okamžik, vy pokročíte, kleknete takhle před ní (klekne před Kurkou), uchopíte ji takhle za ruku (chopí Kurku za ruku), budete líbat ruku, vzdychat, k zemi hledět — ne, počkejte, vy nesmíte k zemi hledět, máte pleš, a ta by mohla nemilý dojem způsobit — budete jí tedy hledět stále v oči a mezi líbáním a vzdycháním jen stále odříkávat: „Mám naději? Vyjde mně má hvězda?“ Pamatujete si to?

Ivan: Inu ovšem, he he he! Mám naději? Vyjde mně má hvězda?

Veverka: Nu, dosti dobře, ačkoli se váš hlas k tomu nehodí! A až řekne „ano“, nebo něco podobného, vstanete (vstane), přitisknete ji k sobě a zvoláte: „Nyní bych rád zhynul, kdyby mne život znova netěšil!“ — Ostatní už zase my uděláme.

Ivan: Toť bude celá komedie! Ale jak pak, když to všechno nepomůže?

Veverka: I pomůže! Jen dávejte dobře pozor na to, co vám budu napovídat, abyste se nepodřekl! Ostatně — (udeří se do čela) počkejte, já mám kapitální myšlénku! (Šeptmo ke Kurkovi.) Chtěla vždy, abych na ni báseň napsal. Toho použijeme.

Kurka (nahlas): Ty's blázen!

Veverka (tajně): Osle! (Nahlas.) Vidíte, můj přítel mně praví, že jsem celý blázen, když někomu pomoci mohu. (Vyndá číslo novin.) Zde toto číslo „Květů“ strčíte do své náprsní kapsy, a vyndáte je, až vám řeknu! Rozumíte?

Ivan (sahá po listu).

Veverka: Počkejte přece. Vy se zde jmenujete Vlastimil Kolínský.

Ivan: I Bože zachraň! Já se jmenuju Ivan Včelák!

Veverka: Nu dobře, dobře, to víme; v tomto listu se však jmenujete Vlastimil Kolínský a psal jste tuto báseň „Mé milce“.

Ivan: I Bože zachraň! Nepsal! Ani mi nenapadlo!

Veverka: Což pak tak těžce chápete? Musíte dělat před Marií, jako byste to byl básnil a lživým jménem, poněvadž Včelák trochu nebásnicky zní, podepsal. Rozumíte už, že má Marie myslet, že jste tuto báseň „Mé milce“ z tajné lásky k ní napsal?

Ivan: I už rozumím, he he! (Schová list.)

Veverka: A teď se schováme s přítelem do besídky. S počátku nechoďte blíž, abyste nás neprozradil, a přistupte teprve pak, když toho bude zapotřebí. Musíme s vámi však ještě něco vyjednat. Uvykli jsme činit, kde možná, dvojnásobné dobré. Musíte nás za naši pomoc tím odměnit, že nám zaopatříte novou příležitosť, abychom mohli dobrodiní prokazovat. Podporujeme hlavně rádi chudé studenty, a žádáme tedy od vás, abyste po zdaření se našeho podniknutí několika zlatými nás podporoval. Známe dva výtečné studenty, kteří právě nyní ve velké nesnázi jsou — viď, příteli?

Kurka: Ba, ba!

Ivan: I milerád, pánové! (Veverka a Kurka vejdou do besídky, Ivan za nimi.) Bude to slavné, pánové, ale mně se zdá, že mám přece strach.

Veverka: Jděte přece ven, vždyť nás vyzradíte!

Ivan (vyjde).

Kurka: Ty vyvedeš nějaký skandal!

Veverka: Nám neuškodí!

Ivan (venku k besídce): Mně se však přece zdá, že mám strach.

Veverka: Mlčte už.

Výstup VII.

Mušek. Později *Marie. Předešlí.* Ke konci *Liduška.*

Mušek: Nu zde jsem, Ivánku. Marie přijde co nevidět, tedy s chutí do toho. Já zatím někam odskočím, vrátím se však zase brzo, abych vás požehnal.

Ivan: Pane direktore! — Už zase jde!

Mušek: Jen s chutí, jen s chutí! (Odchází nazad a mluví pro sebe.) Však my daleko neodejdeme; schováme se zde za keřem, a když bude toho zapotřebí, vyrazíme co sukkurs. Když jsem byl roku třináctého u zemské obrany důstojníkem, býval jsem také často sukkursem a také jsem se často schovával. (Mezi tím se byl kolem zase ku popředí zatočil a schová se za keřem u lavice.)

Marie (vstoupí): Neviděl jste otce, pane Ivane? Objednal mne sem!

Ivan (přitočí se rychle k besídce, podepře se levým loktem, položí levou ruku na čelo a pravou na srdce; mluví opatrně a pomalu. Veverka položí uvnitř hlavu ku keři). Chtěl mně, slečno, poskytnout příležitosť, abych —

Marie: Béřete sobě zbytečnou práci! S Bohem! (Chce odejít.)

Ivan (nepohnutě): Ó zůstaň, slunce moje, sešli jen jediný vlažný paprslek do mých chladných ňader; ó vyslyš mne jen, můj anděle, aby se stísněným prsoum ulevilo! (Pro sebe.) Já tomu nerozumím!

Marie: Co je to? Jaká to změna! Co se s vámi stalo? (Jde zase ku předu a stane v pravo u lavice.)

Ivan: Ó teprv se stane, až neláskou vaší nebohé mé srdce pukne!

Marie (s podivením): Pane Ivane! (Pro sebe.) Ten člověk není tak nevzdělaným, jak jsem myslela!

Ivan: Pozdvihněte ruku — (šeptmo k besídce) či tak! (pozdvihne pravou ruku; nahlas) aby slunce na nebi stát zůstalo, až buď zvítězím, buď padnu! Marie, lilium, růže moje, já vás nevýslovně miluju, a vy mnou plačtivě — (k besídce) ah tak! (plačtivým hlasem) opovrhujete! (Sáhne zase k srdci.)

Marie (jako dříve s podivením): Já vás nikdy tak nepoznala. Vyť jste zcela jiným, duchaplnějším, plným jarosti.

Ivan (šeptmo k besídce): Já tomu nerozumím.

Veverka: Mezku!

Ivan: Mezku — (šeptmo k besídce) ah tak! (Nahlas.) Mezků — vy odpustite, že se tak vyjádřuju — je tak mnoho kolem nás, že člověk se bojí být člověkem. Já vás dříve neznal, neobjevil jsem se, jakým vlastně jsem, a když jsem vás konečně seznal, byla jste už proti mně předpojata a opovrhovala jste mnou. Jsem příliš ostýchavý, abych byl na vás naléhal. Nyní však to více nevydržím — lip náhlou smrť, než bídné dlouhé umírání! Rcete jedním slovem, andělská Marie, mohla byste mne milovat? (K besídce.) Já se potím.

Mušek (vystrči hlavu): Já se udivím! — On se přetvařoval!

Marie (pro sebe): Věru že ani nevím, na čem jsem! Byla by to však znamenitá pomsta na Valenrodovi! Zdál se být vzdělaným, poetickým — a byl sprostým, a tento zdál se být sprostým — a je vzdělaným a poetickým.

Ivan (k besídce): Mně je zle. (Nahlas.) Mlčte — (k besídce) ah tak! (nahlas) ano mlčte, já mlčením své štěstí prohrál! Já mlčel a zpíval jen pro sebe o své lásce; vyndejte — (k besídce) ah tak! (nahlas) který časopis jen chcete (vyndá číslo novin), a máte černými, smutnými písmenami vzdechy mého srdce zaznamenány. I zde mám jedno číslo „Květů", kde jsem co Vlastimil Kolínský „Milce" povzdech věnoval. Jděte ku předu — (k besídce) ah tak! (Jde k Marii, podá jí list, klekne a políbí její ruku.) Mám naději? Vyjde mně má hvězda?

Mušek: On vyhraje beze mne!

Marie (čte list): Jak? já opěvána? Ó Bože! A Vlastimil Kolínský, jaké to krásné spisovatelské jméno! Nezadal byste, pane Ivane, abyste směl vůbec své jméno na Kolínský změnit?

Ivan: Už je zadáno! Mám naději? Vyjde mně má hvězda?

Marie: Valenrode, já tebou opovrhuju!

Ivan (pro sebe): Ona mnou opovrhuje! (Nahlas.) Mám naději? Vyjde mně má hvězda?

Marie (pro sebe): Jak to mám ukončit?

Ivan: Mám naději? Vyjde mně má hvězda?

Marie: Já vás vždycky náviděla a nevěděla jsem — ó pomozte mně!

Ivan (vstane a přitiskne ji k sobě): Nyní bych rád zhynul, kdyby mne život znovu netěšil!

Mušek (vystoupí): Bravo! Vivat!

Veverka
Kurka } (v besídce): Bravo! Vivat!

(Kurka vyjde předem, Veverka chce prolízt stěnou, uvázne však za vlasy.)

Marie: Jak? pan Valenrod? — Co zde děláte?

Veverka: Přemýšlím, jak by to bylo dobré, kdybych nosil paruku! (Osvobodí se a vystoupí.)

Mušek: Kdo pak jsou ti pánové?

Ivan: Tadyhle ten jen pan Veverka —

Kurka (ukazuje na sebe): A tento je pan Kurka.

Marie: Jak? vy je znáte?

Ivan: Inu ovšem, he he! Nyní bych rád zhynul —

Marie: A jména Valenrod a —

Veverka (tajně k Marii): Nejmenujte jich, jsou vymyšlená a sloužila jen k tomu, abychom si romanticky zažertovali a z romantiky trochu dobrý den —

Marie: Otče, ochraňte mne!

Veverka: Slečna se leká, že kladu svatbu nejdéle do čtyř neděl. Oh prosím, odpusťte — (Chce jí ruku políbit, ona mu ji utrhne.)

Mušek: I ani do čtrnácti dní! Pánové Veverko a Kurko — he he he! zpropadená jména, to však neškodí, vy budete hostmi.

Veverka: Litujeme, že po vyjednání nějaké maličkosti s panem Včelákem hned se odebrat musíme. Nevěsta odpustí!

Liduška (vyběhne): Slečinko, ten — ach, to jsem se zase lekla.

Mušek: Přej Márince štěstí — je nevěstou.

Liduška: Nevěstou?

Marie: Ano, Liduško, a mým ženichem tady pan Ivan, čili Kolínský, jak se teď bude jmenovat.

Liduška (potajmo): Přeju vám, aby byl hodnější než ten předešlý.

Mušek: Nyní však dost mluvení, pojďme do zámku a zapijeme tu těžkou práci vínem!

Marie: S radostí půjdu odtud! Pojďte, pane Kolínský!

Ivan: Nyní bych rád zhynul —

Mušek: I nechte teď hynutí a napijte se raději, abyste nedostal po tak ohnivém vyznání lásky zapálení krku!

Mušek, Ivan a *Marie* (odejdou v pravo).

Veverka: Vidíš, Liduško, jak jsem nebohý osiřel!

Liduška: Vidím alespoň to, že jste nelhal, když jste o slečince zcela lhostejně mluvil, a že vám přece trochu věřit možno.

Veverka: A nevěřila jsi mně prve, že tě miluju?

Liduška: Teď bych vám i věřila, kdybyste řekl, že si mne vezmete.

Veverka: Už je na to pozdě, holečku! Bylo by to snad šlo, dokud jsem byl studentem; ale teď se stanu praktikantem, a to bych ženu neuživil. (Odcházejí za prvními.)

(Opona rychle spadne.)

ŽENICH Z HLADU.

VESELOHRA V JEDNOM JEDNÁNÍ.

ŽENICH Z HLADU.

OSOBY.

Paní *Anna Bobrovská,* vdova.
Anna, její dcera.
Čermák, bratr Bobrovské, hospodářský rada na odpočinku.
Jan Svoboda, doktor mediciny.
Martin, sluha Bobrovských.
Notář.
První } sklepník.
Druhý }
Několik pocestných. Svatební hosté.

Děj v jistém menším českém městě.

Poznamenání. V pravo a v levo myšleno vždy se strany diváků.

Předsiň v hostinci — V pravo dvéře a okno. V levo dvéře s nadpisem »*Jídelna*«. U prostřední stěny dva stoly s láhvemi, ubrusy atd.

Výstup I.

První sklepník stojí u okna a čte. *Druhý sklepník* vyjde z jídelny.

Druhý sklepník: Prosím tě, nech nyní čtení, hosté už přijdou! Už mne zase neslyší! Co jen na svém čtení má, mne to nikdy netěšilo! (Zaklepá mu na rameno.) Poslouchej přece!

První sklepník (vytrhne se ze čtení a mluví pro sebe): „Čím více krademe, tím spíše pomáháme dějinám lidstva dále!“ — To jsou zlatá slova!

Druhý sklepník: Ty vezmeš ještě špatný konec! Vidíš, že tě čtení těch zbytečných kněh na samé zlé myšlénky přivádí! (Zatřese jím.) Což neslyšíš, že už hosté přijedou?

První sklepník: I kdyby tam zůstali a mne nevytrhovali! Hochu, to je kniha! Věř mně, že se člověk stane filosofem, jak se tomu říká! (Zavře knihu a schová ji na stůl pod ubrusy.) Slil jsi už všechny zbytky od včerejší večeře do láhví?

Druhý sklepník: Ano!

První sklepník: Slivky dostane některý z hostů, na kterém je vidět, že často vína nepije; však já ti někoho naznačím! Takový se bojí, aby ho ostatní neměli za

neznalce, pije třeba patoky a mlaská jazykem, až člověka někdy srdce bolí.

Druhý sklepník: Bratře, já se toho okrádání lidí bojím.

První sklepník: Panenský sklepníku! Nevinňátko! Ó dítě nenarozené!

Druhý sklepník (s povzdechem): Ba, já jsem jako květ polní a lilium v oudolích.

První sklepník (patheticky): Člověčenstvo nás odsoudilo k tomu, abychom sloužili. Jsme tak dobře narozeni, jako jiní, máme víc panských myšlének nežli jiní, jsme schopnější než mnohý jiný, tedy pomstu — pomstu! (Obyčejným hlasem.) Napíšeš si tedy, Josífku, dolů na svou tobolku, totiž asi tam, kam se zlaté píšou, jedničku, přikryješ ji palcem a pak ji šikovně připočteš!

Druhý sklepník: Mně je při tom jako spisovateli, jehožto divadelní kus se dává! Víš, jak o tom ondyno ten cizí pán vypravoval?

První sklepník: Oba si vyděláváte psaním! Ostatně jsi ty lepší nežli takový mazal! Ty okrádáš jen o peníze, on o peníze a o čas! (Z venku zavzní volání a zvonění.) My přeslechli rozmluvou, že přijel dostavník! (Jde k oknu.) To je rámusu pro několik hloupých hostů! Přijelo pět lidí! Ach, naše pšenice ještě nekvete!

Výstup II.

Několik hostů jde s vaky a kabáty v rukou síní do jídelny. Sklepníci jim otvírají dvéře a klaní se. Později *Svoboda,* ještě později *Martin. Předešlí.*

První sklepník: Josífku, slyš! Naše slivky dáš tomu nejmenšímu. Ať si chudák pochutná.

Druhý sklepník (odejde do jídelny).

Svob. (vystoupí rychle z pravých dveří. Elegantní černý šat jeho je přikryt svrchním kabátem ze světlé látky): Rychle, sklepníku! Zachraňte sobě život — mám strašlivý hlad! Půl druhého dne jsem skoro ani do úst nedostal, a nedáte-li mně brzo něco, ukousnu vám — máte dobré beefsteaky?

Sklep.: Co vůbec možno z hovězíny udělat, dovedeme u nás dobře.

Svob.: Toť byste se měli tedy stát vychovateli! Ale beze žertu, jsem doktor, snad bych pomohl; netrpí vaše městečko na kámen?

Sklep.: Jak to?

Svob.: Vždyť by mně bylo vaše dláždění skoro duši vytřáslo! Jste zde obrové, dláždíte skalami! Teď ale jíst, jíst! Aha, zde je jídelna! Jak je to dobré, že jsou v hostincích všude nadpisy! (Odkvapí do jídelny.)

Sklep.: Takových hostů každý den třicet, a za rok mám svůj hostinec! Mohl bych mu každou porci směle za dvě počítat, při svém hladu neví, co sní. — Ne, neudělám toho! Vždyť on mně netykal, jako to dělají ostatní! Bude to as nějaký doktůrek, jehož otec ještě snad boty nebo něco podobného léčil! U nás chce být všechno pánem a daří se to ku podivu! (Chce v pravo odejít, potká však ve dveřích *Martina.*)

Mart.: Prosím vás, příteli, nepřijel sem s dnešním dostavníkem nějaký pan Svoboda?

Sklep.: Nevím.

Mart.: Nemohl byste se toho dovědět?

Sklep.: Mohl.

Mart.: Prosím vás, poptejte se!

Sklep. (otevře dvéře u jídelny): Prosím, pánové, nejmenuje se některý Svoboda?

Svob. (z vnitřku): Až po mase!

Sklep.: Někdo vás tu hledá!

Svob. (z vnitřku): Až po mase!

Mart.: Mám velmi naspěch, pane sklepníku!

Sklep.: Prosím, račte na chvíli vyjít, má prý naspěch!

Svob. (vyjde s ubrusem v ruce): Snad neumře, než se najím? Ukažte puls, příteli!

Mart.: Prosím, pane, jmenujete se Svoboda?

Svob.: Jmenuju.

Mart.: Jan Svoboda?

Svob.: Jan Svoboda.

Mart.: Doktor Jan Svoboda?

Svob.: Já to nevydržím! Po jídle vám ukážu svůj diplom. (Chce do jídelny.)

Mart.: Prosím, odpusťte, já se často mýlívám, a jsem pak hubován. Jste tedy jistě doktor Jan Svoboda?

Svob. (s resignací): Ano, já jsem doktor Jan Svoboda!

Mart.: Mám zde pro vás lístek. (Podává mu list.)

Svob.: Od koho?

Mart.: He, he, vždyť vy víte.

Svob.: Máte pravdu, lékař je vševědoucí. (Čte nadpis.) Ano, list náleží mně. (Rozevře jej.) „Vážený pane! Prosím, račte okamžitě použit naší příležitosti. Čekáme všichni s dychtivostí na Vás, poněvadž je vše už k slavnosti připraveno. Českému básníku se poroučí Anna Bobrovská.“ (Pro sebe.) Anna Bobrovská? — Není sice pochybnosti, že list náleží mně — kdo je ale ta Anna Bobrovská? (Hlasitě.) Kdo pak je vaše panstvo?

Mart.: Ale, božínku! vždyť vy víte!

Svob.: Že vím? Proč bych se tedy ptal?

Mart.: Hm, já nejsem tak hloupý; děláte si ze mne dobrý den!

Svob.: Člověče, vy mne zbavíte trpělivosti!

Mart. (plačtivě): A já ji už dávno ztratil. Nejspíš vám už vypravovali o hloupém Martinovi; mně se tak posmívají, ačkoli toho věru nezasluhuju. Můj otec byl prý drobátko — ale já . . . !

Svob. (pro sebe): Zajisté je zde náhodou několik mých známých! Viděli mne, že jsem přijel, a chtějí si udělati dobrý den. (Nahlas.) Počkejte tedy na mne, já jsem hned hotov s jídlem. (Chce odejí.)

Mart.: Ale, pane, vždyť víte, že na vás čeká hostina!

Svob.: Hostina? Kde?

Mart.: Jak pak může být svatba bez hostiny?

Svob.: Svatba? Kdo se žení?

Mart. (pro sebe): Ah, už vím! On se stydí, že je ženichem! To je podivný člověk!

Svob.: Proč neodpovídáte? Jak se jmenuje ženich? jak nevěsta? Je to snad ta Anna Bobrovská?

Mart.: Inu ovšem! (Pro sebe.) Ten se umí přetvařovat! Zdaliž pak bych se tak styděl, kdybych se měl ženit! Kdy to ale u mne bude? Posavad ještě nechce žádná za mnou chodit.

Svob. (pro sebe): Přijímám ten žert, bude na každý způsob alespoň slavná hostina! (Hlasitě.) Sklepníku, přineste mně můj klobouk z jídelny! (K Martinovi.) Hned jsem za vámi dole! (Martin odejde. Sklepník vejde do jídelny a přinese klobouk.) Zde máte ubrus a zde zpropitné. (Dává mu oboje.) Nepojedl jsem ničeho. Servus! (Odejde.)

Sklep.: Šlechetný to pán, pravý lidumil. Škoda, že odchází! (Odejde.)

Proměna.

Elegantní salon, dvéře v pravo a v levo, taktéž uprostřed. Na levé straně prostředních dveří menší otevřený vchod do malého pokoje, ve kterémž je viděti stolek s toiletním zrcadlem. V popředí salonu stojí na pravé straně krytý stůl a na něm psací náčiní.

Výstup III.

Z levých dveří vystoupí paní *Bobrovská, Anna,* za nimi *Čermák.*

Čerm.: Prosím vás, jen trochu rychleji! Potřebujete několik hodin k tomu, abyste se do všech pentlí dostaly, a pak ještě čtvrthodinku, abyste skrze dvoje dvéře prošly! Matka chce zrovna tak vypadat, jako dcera, a dcera chce mít alespoň o něco širší šaty než matka. Prosím tě, děvče, což tě to těší, když vypadáš jako obrácený tulipán?

Bobr.: Ty jsi přece k nevystání, bratře!

Čerm.: Ovšem že jsem, a nemohu jiným být, když mne necháte hodinu všechny hosti přijímat. To může jen ženská vydržet! Pořád mluvit o nesmírné poctě, ptát se po zdraví lidí, kterým bych ani na pohřeb nešel; slyšet, že nejmladší dítě k zoubkům stůně, že muž má rýmu, a pořícт se, že mne to těší, eh — to by mne do hrobu přivedlo! A zatím se má jemnostpaní sestra půl dne oblíká! Jestě tady můj Anoušek, chce se ženichu zalíbit, a musí se tedy vystrojit — viď?

Anna: Nechci. Prosím vás, strýčku, nenuťte mne přece ku sňatku, proti kterému má celá jsoucnost brojí!

Čerm. (posměvavě): Jsoucnost! brojí! Ty jsi se naučila v Praze pěkné hatlanině! Kdybys tam byla ještě rok, budeme myslit, že umíš všechny řeči, poněvadž nebudem ani slova rozumět. — Bojíš se svatby? Holka, což jsi ještě nezmoudřela? Chceš přijít o své celé jmění?

Anna: Vždyť ale svého ženicha ani neznám!

Čerm.: Jiného ale také ne, kterého bys chtěla!

Anna (pro sebe): Ó ano!

Čerm.: Je ti to tedy jedno. Zvyknete si, věř mně, mám o tom zkušenost! Je prý hezký, duchaplný, je doktorem práv —

Bobr.: Ach ano, doktorem, dcero; já psala tvému bratru, že chceme jen nějakého doktora. A ten náš doktor je prý také básníkem! Upomíná mne to na jistého —

Čerm.: Ten tě ale nechtěl! Honem k hostům, sic nás ženich překvapí. Jděte přece, jděte! (Odejdou v pravou stranu.)

Výstup IV.

Svoboda a *Martin* vstoupí prostředními dveřmi.

Svob.: Řekni mně, proč jsi mne vedl zadní části do domu a proč kuchyní?

Mart.: Bylo mě tak poručeno. Dost nerad jsem to udělal, poněvadž mně nebožka matka vždycky říkávala: „Nehleď si cest vedlejších, alebrž přímých."

Svob.: Pro mne je ovšem dnes cesta kuchyní cestou přímou! Podle toho, co jsem viděl, bude to slavná hostina! — Jak je to přece divno, viď Martine, že pečeně tak voní!

Mart.: Ano, Pánbůh vše moudře stvořil, jak říkávala —

Svob.: Nemohl bys mně zatím přinest něco k jídlu? Dám ti zpropitné! Já už mám takový hlad, že bych mohl v postrach ženichův a nevěstin a k úžasu svatebních hostů do mdloby padnout!

Mart.: He, he, rozumím! V postrach ženichův!

(Pro sebe.) On se ještě stydí! (Hlasitě.) Však nejsem tak hloupý. V postrach ženichův, he, he!

Svob.: Člověče, ty blázníš!

Mart.: Jak — že, že blázním? Dovolte, pane, já jsem neučený, necvičený člověk, ale právě proto žádný blázen a nezasluhuju, abyste mne hned jen tak jmenoval „člověče“!

Svob.: Dobře máš, braň se, a já odvolávám své slovo, ač ti nerozumím. Dokaž mně ale svůj rozum a přines, oč jsem tě požádal.

Mart.: Vždyť ale už schází jen čtvrt hodinky do třetí, a na třetí hodinu je ustanovena hostina!

Svob.: Já ale do té doby umru hladem! Řekl jsem ti už, že dostaneš zpropitné!

Mart.: Už běžím. Půjdu jenom říct panu radovi, že jste zde. V tomto malém pokojíčku můžete prý svůj šat opravit. (Odejde v pravo.)

Svob. (sám): Panu radovi? Já jsem jako u vidění! U koho to asi jsem? Žert není tak špatný, a jsem věru žádostiv na rozluštění! — Jen kdybych neměl takového hladu! Věru, nyní chápu, jak mohl kdosi říci o lidstvu, že z toho povstávají jenom kruté boje, poněvadž člověčenstvo sestává ze dvou velkých stran, totiž ze sytých a z hladových. Dnes jsem věru vůdcem té hladové strany, a nebude-li ze mne Hanibal, tedy jistě kanibal. — Ostatně čtvrt hodinky snad, zvláště pomůže-li zatím Martin, ještě vydržím; ale pak nastane strašlivý boj mezi mnou a v pečeně zakuklenou přírodou! (Chce vejít do pokojíčku, stane však u dveří.) Jenom bych rád věděl, zdaž patří pozvání ku svatbě Svobodovi, nebo doktorovi, nebo básníkovi! Nejspíš poslednímu, chtějí mého genia uctit teletinou. (Vejde, svlékne svrchní kabát a upravuje si před zrcadlem vlasy.)

Výstup V.

Čermák vejde pravou stranou. *Svoboda.*

Čerm. (jde až ke dveřím pokojíčku a nahlíží tam): Už ho tu máme! Ferdinand nelhal, zdá se to být hezký člověk, má pěknou postavu!

Svob. (obrátí se od zrcadla): Prosím, čeká na mne někdo?

Čerm.: Ano, čeká a počká. Neračte se vytrhovat, dokud nejste hotov. Vítám vás zatím v distanci k nám!

Svob. (vyjde): Služebník, pane! — Já nepotřebuju k podobným tretkám mnoho času!

Čerm.: Nu, k vůli nevěstě můžete se přece u těch tretek o chvíli déle pozdržeti.

Svob.: K vůli nevěstě? Ta bude dnes asi mít pro někoho jiného oči, než pro mne!

Čerm.: Dovolte, co si myslíte o mých příbuzných? Kdybych vás neznal dle zpráv našeho Ferdinanda co šprýmovného člověka, mohl bych se hněvat. Tak vás ale vítám do naší rodiny! O vás vím, kdo jste; já se vám ale představuju co onen strýček, jenž byv dříve radou hospodářským, nyní jen své příbuzné radou svou plete, a o kteréhož divných nápadech vám Ferdinand jistě mnoho zlého napovídal.

Svob.: To ne, pane; bylo by to, myslím, nemožné. Je mně ale skutečným potěšením, že jsem vás seznal.

Čerm.: A seznáme se ještě blíže! Myslím, že se zde beztoho usadíte?

Svob.: Ovšem, vždyť jsem k vůli tomu přijel sem.

Čerm.: K vůli tomu? Jste v dobrém rozmaru. Tedy na věčné přátelství! (Podají si ruce.)

Svob.: Ano, na věčné přátelství! (Pro sebe.) Ferdinand? Mezi mými známými se nejmenuje, tuším, nikdo

tak. Bude to pseudonym k vůli žertu. (Hlasitě.) Prosím, uvidím toho pana Ferdinanda zde?

Čerm.: Vždyť víte, že nemůže přijít, ač by toho byl sobě na nejvýš vážil! Ostatně, upřímně řečeno, pane, vy mluvíte tak podivně, tak cize! Což jste se rozhněvali s Ferdinandem, že jste řekl „toho pana Ferdinanda"?

Svob.: Ha, ha, to ne, to není při našem přátelství ani možné! (Pro sebe.) Chtějí mne mocí donutit, abych se při jejich žertu súčastnil. Budiž!

Čerm.: Nezbývá nám mnoho času! Ostatně už víte od našeho Ferdinanda všechny poměry naší rodiny, a nemusím vám tedy rozkládat.

Svob.: Ano, ano, vím; proto by však přece neškodilo, kdybyste mně to v krátkosti opakoval. (Pro sebe.) Nyní se musí prozradit!

Čerm.: Co vám mám opakovat? Nevím víc než vy.

Svob. (pro sebe): Toho není mnoho.

Čerm.: O čem jste povídal?

Svob.: O ničem, o praničem! Račte přece jen vypravovat!

Čerm.: Nuže, bude to tedy krátké! Nebožka švagrová zůstavila při své smrti, jak víte, veliké jmění.

Svob.: To jsem nevěděl, a přeju vám štěstí.

Čerm.: He, he, snad chcete, abych vám také přál štěstí?

Svob.: Mně?

Čerm.: Nebo snad myslíte, že je lépe, abyste se zdál býti nezištným, a abychom myslili, že si z pouhého přátelství k Ferdinandovi jeho sestru vezmete?

Svob.: Já že si vezmu Ferdinandovu sestru?

Čerm.: Aha, teď už vaše podivné řeči chápu! Chcete dělat nevědomého, prohlídnout si dříve nevěstu, zahrát si na zamilovaného a tak dále!

Svob.: Ah tak!

Čerm.: K tomu už není času, doktůrku! Hosté svatební čekají, notář také, a já pospíším, abych sem poslal na chvíli sestru. Hosté nesmějí vědět, že jste zde dnes poprvé a že jste se s nevěstou ještě nepoznali. (Chce odejít.)

Svob.: Prosím, nechtěl byste mně o té mrtvé tetičce dopovědít? Nepřišel jste prvé ku konci!

Čerm. (mrzutě): Vy chcete vší mocí dělat nevědomého! Vždyť vám přece Ferdinand řekl, že má švagrová odkázala Anně šedesát tisíc pod tou výminkou, že je dostane, bude-li při otevření kšaftu už vdaná aneb alespoň na základě právni listiny zasnoubena. Dověděli jsme se toho pod rukou. Děvče známostí nemělo, kšaft se zítra otevře, a potřebovali jsme ženicha. V té nesnázi nám Ferdinand ponavrhnul vás, svého nejlepšího přítele; my byli úplně spokojeni, a já myslím, že můžete být se šedesáti tisíci a s pořádnou, vzdělanou ženou, k tomu ještě s takovou, jako je Anna Bobrovská, také úlpně spokojen! Nyní ale dovolíte, abych šel pro sestru. (Odchází a mluví pro sebe.) Ten člověk se mně nelíbí! Buď není takový, jak nám jej Ferdinand líčil, nebo se zcela zbytečně přetvařuje. Nu, uvidíme! (Odejde.)

Výstup VI.

Svoboda (sám).

Svob.: To jsem teď v pěkné situaci. V blázinci nejsem, to vidím, kam se obrátím. Tedy mezi rozumnými lidmi, jak se sami nazývají. K tomu už také přestává všechen žert. Vidím na tom radovi v pensí, že mu to jde všecko od srdce. Kéž by ještě ten šlechetný člověk

spravoval své hnojné hromady! Nejraději bych ale věděl, jak se to asi stalo, že si právě mne za ženicha vyvolili, kdo mne navrhl? Jisto je, že to byl nějaký můj dobrý známý, jenž věděl, že sem dnes přijít musím; o jméně Ferdinand nebudu ani přemýšlet; jméno, ne-li i něco jiného, je zajisté při celé té věci jen padělané. Že list náležel mně, není pochybnosti. (Vyndá list a prohlíži jej.) Ovšem — ovšem! Věru, že je každodenní život vtipnější, než Molièr. — Co ale teď? Jak si z toho pomohu? Řeknu-li, že se nechci ženit, co pak? Odtud mne vyženou bez hostiny, v hostinci budou už po obědě, a beztoho bych po cestě snad hlady zemřel. Mohu nyní ve své neodhodlanosti začít pěkný monolog „jíst či nejíst“. (Přechází pokojem.) Jen nějakou myšlénku! (Přestávka.) Mám to, ožením se, ať je to jakékoli! Nač mřít hlady, když je zde hostina — a pak těch šedesát tisíc, to je ovšem také něco! (Patheticky.) Člověče Svobodo, ty ztratíš svou svobodu! Básníku Svobodo, tobě kyne veliká budoucnost—ty dostaneš jíst! Beztoho co je na té svobodě? Není-li člověk ženat, má ho každý šosák, jemuž rodinné starosti alespoň prázdný mozek vyplňujou, za darebáka! Ale, hochu, nevěsta! — E co, ať je jakákoli; o krásu nedbám, a žádná není tak zlá, aby alespoň kousek nebe v jejím srdci nebylo, a žádná tak dobrá, aby alespoň jeden plný pekáč pekelného uhlí při sobě neměla! A bude-li hodně zlá, nuže, budu jejím přispěním očkován proti mukám pekla! Ostatně těch šedesát tisíc všechno vyrovná. Nebudu-li mít lásku k ženě, budu mít peníze, a pomocí těchto dá se ledacos pro všeobecnost podniknout. Pomocí peněz dá se pro bližního mnoho udělat. Budou mně sice spílat bláznů, ale kdo těm několika křiklounům uvěří? Bohatý a blázen! to není ani možno. Ostatně bych byl snad první, který se z lásky

k lidem zbláznil! — Jsem-li pak ale oblečen jako ženich? Jsem; vždyť jsem se musel už podobně obléknout, abych se zdejším honoracem představil! Jak jsem se zlobil, že musím do toho těsného slavnostního oděvu! (Vyndá rukavičky.) Blažené doby, kdy jsem znával rukavičku ještě jen ze Schillerovy ballady!

Výstup VII.

Martin. Později pani *Bobrovská. Svoboda.*

Mart. (vejde prostředními dveřmi a nese talíř s pečení): Prosím, jemnostpane, zde je zatím něco.

Svob.: Ó milosrdný Martine, jen to honem postav tamhle do pokojíka, aby mne zde nikdo při jídle nezastihnul. (Martin tam vejde.) Vida, sotva uzavru, že se ožením, už se dobré následky ukazujou! (Martin vyjde, Svoboda chce do pokojíku. V tom vstupuje pani Bobrovská s pravé strany, zůstane ale krinolinou mezi dveřmi vězet.)

Bobr.: Martine, Martine! prosím tě, pomoz mi, zůstala jsem zde někde viset.

Mart. (běží k ní).

Svob. (zastaví a ukloní se, načež zůstane sehnut stát; pro sebe): Nechám tomu slunci čas, aby úplně mohlo vyjít, pak se jí také najednou v plné své kráse objevím.

Bobr.: Děkuju, Martine, můžeš jít. (Martin odejde.) Pěkné přivítání, viďte pane doktore! Vysmějete se mně, že tak modě podléhám.

Svob. (posud sehnut): Zákony modní jsou jako zákony trestní. Onyno jsou pro ošklivé, tyto pro špatné; krása a cnost musí se však k vůli pořádku jim také podrobit.

Bobr.: Dle podobných duchaplných poklon poznávám básníka. Ani byste netušil, jak miluju poeziji!

Svob. (jako dříve): Tím spíše mohu doufat — (narovná se a ustoupí na dva kroky) — ó — ó . . .

Bobr.: Proč tak divně na mne hledíte?

Svob. (pro sebe): Ne, tu si nevezmu, a budu-li si ji muset vzít, abych zachránil život, projím těch šedesát tisíc na památku svého umučení v samém beefsteaku!

Bobr.: Prosím, mluvte přece, co je vám?

Svob.: Ach, vaše podoba mne upomíná na mou zemřelou tetu!

Bobr.: Taková láska k zesnulým příbuzným jest velmi čestná!

Svob. (pro sebe): Chtěl jsem říci „na mou zemřelou starou tetu!“ Vystrojenou ženskou nazvat ale starou! To ti spíše ďábel odpustí, nazveš-li ho poctivým!

Bobr.: Prosím, zapuďte nyní ty vzpomínky! V takové době —

Svob.: Ach, ano, ano — v takové době! (Pro sebe.) Zkusím poslední! (Nahlas.) Prosím, račíte být ta Anna Bobrovská, která mne listem poctila?

Bobr.: Ano, jsem ta.

Svob. (pro sebe): Už je po mně veta! To zkusím, budu-li si ji muset vzít! Kolikátou to budu asi láskou?

Bobr.: Pane doktore!

Svob. (jako dříve): A ženské se stávají proti všem pecnářským pravidlům při druhém a třetím ohni vždy měkčími a měkčími!

Bobr.: Co je vám?

Svob. (nahlas): Ta teta, ta teta!

Bobr.: Věru, podobné lásky k příbuzným jsem ještě nepoznala. Odložte však nyní svůj smutek, pane. Co se týká mého lístku, bylo myslím vše v pořádku. Pro mou dceru by se to ovšem nebylo hodilo —

Svob.: Viktoria! Vy máte dceru a ta se také jmenuje Anna?

Bobr.: Vždyť to víte; nepochopuju ani . . .

Svob.: Odpusťte, že ani tenkráte nemohu žertů zanechat, když už vše na tak krátký čas rozměřeno, jako zde!

Bobr.: Svědčí to jen o vašem čilém duchu. Věřte mně, že jsem tím velmi zpyšněla, že dostaneme básníka do své rodiny, a k tomu už tak slavného básníka!

Svob.: Ano, lichotím si, že je mé jméno už po vlasti dost známo.

Bobr.: To také můžete vším právem. U nás v městečku vás už znají ku příkladu dvě dámy. Půjčila jsem jim vaše básně, poněvadž by si jich samy nekoupily, a byla jsem pyšna, že jsem mohla říci: „jsou od mého nastávajícího zetě!“ Řekněte mně ale, jak to přichází, že při svých suchopárných paragrafech netratíte básnického nadšení?

Svob.: Já při svých paragrafech?

Bobr.: Nu ano, při doktoru práv je to vždycky znamenitý úkaz!

Svob.: Já doktor práv?

Bobr.: Čtveráku, už zase žerty? Ráda bych déle pobyla, musím ale pro hosti a vám pro nevěstu. S Bohem zatím! (Odejde v pravo.)

Svob. (sám). Tak! to je hezké! (Udeří se do čela). A já osel si nezpomenu, že byl v Praze mimo mne ještě jeden doktor Jan Svoboda, on právník, já medik. Kdož si ale může pomyslit, že toho mazala nazvou také básníkem! Věru, teď si svou situaci nezávidím, to bude pěkné! (Přechází.) Básníku a doktore Svobodo, ty zde přece nedostaneš jíst, tobě je souzeno, abys hlady zemřel! Také pěkná smrt! — Nic platno, musím se panu strý-

čkovi radovi přihlásit v pravé osobě! Ten se bude divit — a což teprv má nová tetička! Ha, ha, ha! musím se vzdor svým ouzkostem smát, rozpomenu-li se, jaké jsem měl před ní strachy! Nyní ale honem, než přijdou; snad se mně poštěstí, přece kousek pečeně sníst. (Chce do pokojíku, v tom však se otevrou pravé dvéře.) Už zase něco — svatba jde!

Výstup VIII.

Z pravých dveří vystoupí *Čermák*, za ním paní *Bobrovská*, *Anna*, notář a svatební hosté. *Svoboda* pokročí, shromážděných si ani nevšímaje, do předu na levo, a stojí k ostatním zády obrácen.

Čerm.: Nehněvejte se, drazí hosté, že zde není uchystáno sedadel, pozdržíme se zde jen minutku. Zásnubní listina bude hned podepsána, a půjdeme do jídelny.

Anna (vezme Čermáka za ruku a vede jej ku předu): Strýčku, prosím vás, ušetřte mne, já se až hrůza bojím!

Čerm.: Vidíš, Anoušku, to je mně právě milé, alespoň se nebudeš zpouzet. Ženské bývají nejpovolnější, když se bojí; proto prý se také tak rády bojí! Pane notáři, prosím, vyndejte listinu. Pane ženichu, račte přistoupit! (Hosté se shromažďují kolem paní Bobrovské a Anny.)

Svob.: Směl bych pana radu žádati, aby mně na chvilku sluchu popřál?

Čerm.: Prosím, s radostí! (Jde k Svobodovi a postaví se k němu na pravou stranu, tak že Svoboda po celou rozmluvu se k hostům obrátit nemusí. — Polohlasitě.) Co vás jen zase napadá, pane? Nyní přece už není času k zbytečným rozmluvám, nebo snad docela ku komediím!

Svob.: Myslím, že vás komedie přejdou jako mne, až uslyšíte, že nejsem ten ženich, kterého očekáváte.

Čerm.: Jak? co? — Odpusťte, zač vás mám tedy mít?

Svob.: Zač chcete, ale jisto jest, že nejsem ten Svoboda, kterého jste očekávali.

Čerm.: Není-li to velmi zbytečný a nevčasný žert, v jakých si libujete, tážu se vás, jak jste mohl, nejste-li Jan Svoboda, list od mé sestry přijmout a sem pod tím jménem přijít!

Svob.: Mluvte mírně, ať hosté ničeho nepozorujou. Nevíte, kolik běhá Svobod po Čechách? Musíte laskavě odpustit, že já se také jmenuju Svoboda, a náhodou i Jan Svoboda.

Čerm.: Odpustit! odpustit! Vždyť ale na listu stálo: doktorovi Janu Svobodovi, a v předešlé naší rozmluvě jste přisvědčil, že se zde usadit hodláte.

Svob.: Já jsem také doktor, jen že náhodou mediciny, kdežto od vás očekávaný doktor právníkem jest. Nevím, jsem-li povinen, ukázat vám svůj diplom! Ostatně i to je pravdivé, že se zde chci usadit, poněvadž se o uprázdněné zdejší místo okresního lékaře ucházím. Mohu-li za to, že jsem si nevzpomněl, že by zde stávalo takového omylu ve fakultách?

Čerm.: Já tomu omylu přece nerozumím, už z té příčiny, že vás má bláznivá sestra ve svém listu nazvala básníkem, což vás lehce mohlo na pravou stopu přivést.

Svob.: Nyní mám ale já vašich pochybností dost! Prosím vás, kdož nyní v Čechách nechce být básníkem? A pak vás ubezpečuju, že skutečně lépe básním, než ten váš Svoboda, už proto, že mám více fantasie a méně gramatiky, než on.

Čerm. (prosebně): Prosím vás, pane, nerozpalte mne!

Svob.: Nemáte toho potřebí! Ostatně vám chci skutečně pomoci. Chcete-li, padnu okamžitě do mdlob, a hned máte výmluvu.

Čerm.: Pane, já si zapovídám vaše další řeči!

Svob.: Pane!

Čerm.: Pane!

(Martin byl zatím vešel a podal paní Bobrovské zapečetěný list.)

Bobr.: Prosím vás, pánové, k čemu nyní to rokování! Když se ti mužští sejdou, mají více co mluvit, než my. Máš tu list od Ferdinanda.

Čerm.: Jak? Od Ferdinanda? Rychle sem! (Rozpečetí list a přečte jej. Zlostně jej sbalí a zastrčí. Přechází rychle pokojem, při čemž si Svobodu po straně prohlíží; konečně k němu přistoupí.) Pane, už dle toho, že jste nás neoklamal, kde vám to tak snadno bylo, vidím, že jste poctivý muž.

Svob.: Divím se vaší náhlé zdvořilosti!

Čerm.: Lehce nahlídnete, pane, že jsem byl při vašem vyznání silně okolnostmi popleten, a tedy mi odpustíte. Zde má ruka ještě jednou na věčné přátelství!

Svob.: Budiž! (Podají si ruce.)

Čerm.: A nyní k věci! Právě mně Ferdinand píše, že váš osudný soujmenovec náhle se v Praze roznemohl a že na příchod jeho ani nejmenší naděje nestává. Dává nám při tom tu moudrou radu, abychom si pomohli jak chceme. Svatba se nedá odložit, chcete-li jeho místo nastoupit, buďte mně vítán do rodiny! Děvče nepoznalo posud lásky, a tedy —

Svob.: Upřímně řečeno, k tomu jsem byl odhodlán už prvé, když jsem se sám za pravého ženicha Svobodu pokládal!

Čerm.: Ruku sem, a svedu vás s nevěstou! Musíte se tvářit před hosty, jako byste se už Bůh ví jak dlouho znali. (K ostatním.) Anoušku, tvůj ženich je připraven!

Svob. (obratí a ukloní se): Slečno — (běží k ní) Anno, má drahá Anno!

Anna (padne mu okolo krku).

Čerm.: Ta hraje znamenitou komedii!

Anna: Jene, jak? Tys to? Tys mým ženichem?

Svob.: Ovšem že jsem! Toť se to končí jako v Kotzebuově komedii!

Čerm.: Což jste se skutečně už znali?

Svob.: Ano, z Prahy, kdež byla Anna v ústavě žačkou a já učitelem. Znal jsem ji však jen dle křestného jmena.

Čerm.: Věru, Anoušku, už ti nebudu mluvit o své zkušenosti! Může být, že jí máš již více, nežli potřebuješ.

Svob.: Vy jste lhal, pane rado! Povídal jste, že Anna nepoznala posud lásky!

Čerm.: Kdož to mohl v tom hluchém zvonku hledat! Nic neškodí! Tím lépe! Martine, víno! Budeme už před podpisem pít na zdraví snoubenců. Ať žijou!

Všickni: Ať žijou!

Bobr.: Náš básník ať žije!

Čerm.: Tys tomu dala!

Všickni (se smějou).

(Opona rychle spadne.)

JÁ TO NEJSEM.

VESELOHRA V JEDNOM JEDNÁNÍ DLE SCHNEKINGOVY NOVELLY.

JÁ TO NEJSEM.

OSOBY.

Antonín Měrský, básník.
Marie, jeho choť.
Arthur Měrský, jeho sestrovec
Anna Krejčí.
Ryšavý, student.
Služka.
Listonoš.
Dráb.
Cestující.

(Zahrada. V levo villa. V pravém popředí strom a pod ním lávka; taktéž v levém popředí lávka, mezi květinami stůl a sedadla. V pozadí široká mřížová vrata, kterými se vidí na ulici a na protější vysoký dům, k němuž široké stupně vedou.)

Výstup I.

Měrský. Později *Marie* a *listonoš.*

Měrský (prochází se): Už je věru nejvyšší čas, abych zaopatřil něco nového. Letos se mi nedaří. Okůrky jsou přihořklé jako ženská chvála a žloutnou předčasně jako česká energie. Saláty kroutí hlavy, jako by s tím světem byly nespokojeny, a kapusta je housenkami prožrána jako srdce rozervancovo bolem. He he! rozervancovo! Také jsme jím byli, také, ale teď jsme zcela spokojeni, máme důstatek, bříško roste —

Marie (vyjde z domu nesouc nádobí na kávu a ubrus): Dobré jitro, mužíčku!

Měrský: Což neznáš ještě způsobů, děvčátko! Přece tě už po dvacet let cvičím a ještě nic! Sem pojď ke mně!

Marie (prostírá na stůl): Hned, kantore, jen až budu hotova. Tak, nu tady jsem. (Přistupuje k němu.)

Měrský: Nemáš dát pánu svému vždycky k dobrému jitru pac a pusu? Dej tedy pac (Marie položí ruku svou do jeho, on její ruku políbí) — a teď pusu (obejme ji).

Listonoš (vejde v témž okamžiku mřížovými vraty): Noviny a tři listy, prosím.

Měrský: Děkuji, položte vše jen na stůl. (Listonoš odejde.)

Marie: Vidíš, ty zlý člověče, tak mne zahanbit! veřejně mne obejmout — eh jdi, já se teď stydím.

Měrský: Jak? Ty se stydíš za svého muže? Nu jen se nemrač. Vždyť já vím, že se mnou pyšníš!

Marie: To právě —

Měrský: To právě je to hezké u tebe, ovšem. Nechme zbytečných hádek a sedněm k snídaní. Rád bych věděl, co pošta přináší. (Zasednou. Rozevírá noviny.) To je proklaté! Pamatuješ se na toho cestujícího literáta, který u mne před několika nedělmi byl? Nu, ten zde teď popisuje své setkání se mnou. To bude něco čistého! (Čte:) „Krásné oko“, „výrazu plnou tvář“ — ženuško, on se do mne zamiloval! Ach bože, bože, hezké je to ovšem, když je člověk slavným, má to ale taky svou nepříjemnou stránku. Člověku překáží, že celý svět zajímá, jakou noční čepici má, že bez ducha naslouchají, když někdo vypravuje, jak svou snídaní požívá. Člověk tím uvědoměním, že je slavným básníkem, přijde do tak nervosního rozechvění, že, když si ruce myje, myslí, že celé divadelní obecenstvo na druhé straně umývadla stojí.

Marie: Proto také pocákáš celý pokoj, když se myješ!

Měrský (rozevírá druhé noviny): Ach, zde zase něco takového, co u nás kritikou jmenujou. Když některý tak zvaný český „kritik“ o několika spisovatelích najednou, nebo o nějakém větším sebrání básní mluví, připadá mně to vždy jako by brav do splavu hnal. — První báseň je dobrá, druhá lepší, třetí nestojí za nic, čtvrtá by se mohla vynechat, pátá má dobrou formu, šestá má hlubokou myšlénku, sedmá je blbá — a tak se to

pere jako kartáčem. Kdo už má jednou jméno, ten ovšem není v žádném nebezpečí více — může napsat třeba nejblbější verše, kritik řekne už proto, že jsou klassické, aby mohl jiné tím více snížit. — Co pak ale stojí v listech? Nové vydání mých básní? Za pět set zlatých honoráru? — Ne — český básník si teď už může poroučet! Dá-li nakladatel tisíc, může tisknout. (Otevře list druhý.) Příležitostná báseň k uvítání nového měšťanosty. Čert aby vzal všechny příležitosti! Nu, napsat ji musím, vždyť mne proto udělali čestným měšťanem. (Otevře list třetí a čte potichu.) A — ah! To je pěkné!

Marie: Chceš ještě kávu? — Co pak to máš?

Měrský (podává jí list): No tu máš, ženuško, utři si ručičky o zástěrku a přečti si to.

Marie (čte): „Ideále mého srdce!" Tys ideál? Aj! Jaký pak je podpis — Anna Krejčí! Smím snad vědět, jak jsi se stal ideálem té dámy?

Měrský: Jen čti, dcerunko!

Marie (čte dále): „Odpusť" — aj, vy si už tykáte!

Měrský: Inu s tebou si také tykám.

Marie (čte): „Odpusť, nesmrtelný pěvče, neslavné ctitelce lyrického oltáře tvé nesmrtelné slávy, že tak beze všech okolků a bez omluvy k tobě se obrací. Smělost má je ovšem podle obyčejných našich společenských pravidel zcela neslýchanou, tys ale povznešen nad hloupé ohledy a náležíš už také nám všem, celému národu, celému člověčenstvu! Každý má na tebe právo."

Měrský: Vidíš, já ti vždycky říkám, že nemáš právo býti žárlivou.

Marie (čte): „Mám tedy i já právo na Tebe. Nepotřebuji ani podotýkat, že jsem každou píseň Tvou s tlukoucím srdcem a slzícím okem do sebe vssála, každou rozkošnou

tu píseň, kterou jsi přispěl k mocnému koncertu našich pěvců.“

Měrský: Kdyby musili naši pěvci platit vstupné, nebylo by jich tolik a koncert by měl více harmonie.

Marie (čte): „Každé Tvé nadšené slovo umím z paměti, a za noci spočívá na mém srdci skvostné vydání Tvých básní v modré vazbě se zlatou ořízkou. Děkuji Ti ve jménu příštích pokolení. Jak hluboce dovedu se vmyslit do Tvých bolů!“

Měrský: A já při těch bolech tloustnu!

Marie: „Není pochybnosti, že ani Homer, ani Dante, ba ani Čelakovský něco podobného nedovedou. Navštívím Tě v osamělé Tvé chýži, již tak dojemně na stránce 170. popisuješ, o budoucí pondělek ranním vlakem; před pondělkem nemohu, jelikož není má nová mantilla ještě hotova. Věčně Tvoje s Tebou v jedno srostlá duše — Anna Krejčí.“

Měrský: Tvoje oči jsou udivením tak velké. —

Marie: A co chce můj pan manžel udělat?

Měrský (dívá se němě se strojeně blbým obličejem před sebe).

Marie: Ptám se, co si teď počneš, muži! . . .

Měrský: Co si počnu? . . . skutečně . . . já nemám posud ani stínu nějaké myšlénky o nějaké možnosti . . .

Marie (zlostně): Tedy musím ti já povědit, že bych jako manžel zcela dobře věděla, co se sluší v takových okolnostech. Vzala bych s sebou silného policajta ke dráze a dala bych tu zločinnou osobu hned sebrat pro bigamii, nebo jak se to jmenuje.

Měrský: Ale, dušičko, to nejde, to bych si ji musel dříve vzít za ženu. (Zastrčí list do kapsy.)

Marie: Utéci s manželem!

Měrský: Vždyť já s ní ale nejspíš neuteku! A nač

bych taky utíkal, když v srdci tak krásné ženušky (líbá jí ruku) už tak rozkošné místečko mám.

Marie (mírněji): Jak pak vypadá asi ta škandální osoba!

Měrský: Není pochybností, že je to dlouhá, suchá panna v mužném stáří, která nosí tajně brejle v kapse, vystřižené šaty a krátké rukávy, a která všechny Pickovy písně při pianě zpívat dovede. Je nejspíš velikou ctitelkou Jablonského a největší ctitelka, jak vzdor své skromnosti se domnívati musím, básníka Měrského.

Marie: Je zajisté tuze ošklivá.

Měrský: Ach nevýslovně, to se rozumí.

Marie: A je s to zůstat zde třeba čtrnáct dní.

Měrský: Nejméně půl roku, nebudeme se jí moci ani zbavit! Vždycky to přicházelo ženštinám za těžko, když se se mnou loučit měly.

Marie (uhodí jej lehce přes ústa): Samolibý! Píše ale, že přijde v pondělí a dnes už máme pondělek.

Měrský: Věru! — ženuško, viď, že toho blázna dobře přivítáš? že mne nezahanbíš?

Marie: Což nevím, jak se chovat mám, a když přislíbíš, že budeš hodným —

Měrský: Za půl hodiny přijede ale už ranní vlak!

Marie: Přispíším si tedy, abych pro ni nějaký pokojíček upravila.

Měrský: Ó tys anděl! (Políbí jí ruku a vede ji k domu.) Já si zatím vypleju svůj jahodový záhon, snad mně při tom nějaký plán napadne — Měrský! Měrský! tys nešťastný člověk! Svým duchem zbláznil jsi ženštinu a teď chce ten blázen bůh ví jak dlouho u tebe setrvat a máš stále před ní stát jako modla na oltáři! Jen kdybych se jí mohl zbavit! Mohl bych jí říci, že nemáme ani

jedinou světničku pro hosty upravenou! — Vždyť jsem ale vytisknul černě na bílém, že

miloumko jest spát pod širým nebem
v záři měsíce a vůni květů;

Ona by byla s to lehnout si na lavici a poeticky tam chrápat! — Kdybych jí řekl, že nemáme sami co jíst, odpoví mně:

Náš chléb buď lesní borůvka
a skála stůl i pohůvka.

Vždyť jsem to napsal zase já sám! — Ó já se té návštěvy ani nezbavím. (Dívá se v pravo.) Ach, tady přichází pan Arthur, který má tu čest býti mým sestrovcem. Toho hocha mám rád. Dorostlé to děťátko zoubkuje se teď — zamilovalo se totiž. Nevím, nevím, napraví-li ho venkov! Má dlouhou chvíli — (udeří se do čela) ach! jak pak, kdybychom — ano, ano, to ho pobaví, může tu pominulou osobu študovat. Což nemůže zároveň mne osvobodit i sobě medicinu zaopatřit?

Výstup II.

Arthur. Předešlí.

Arthur (vystoupí z pravé strany. Jde zamyšleně a se svislou hlavou ku předu, nevšímaje sobě cesty. Náhle šlápne do květin, což ho vyruší): Ach, odpusť, strýčku, šlápnul jsem ti do květin. Byl jsem tak zamyšlen —

Měrský (vezme jej za ruku): Přiznej se, že zde dlouhou chvílí už sotva vydržeti můžeš. Jen se přiznej!

Arthur: Nechci ti lhát — máš pravdu, nejryzejší pravdu.

Měrský: Vždyť jsem to věděl, je to zcela přirozené. Smutný tvůj stav mně to všechno vysvětluje. Spatřils při koncertu zvláště hezké děvče; pozorovals ji směle a ona povznesla oslňující svůj zrak chvilkami k tobě a pak se pravidelně začervenala. City tvoje plynou po moři jejích vnad, pokud poslední akord ouvertury k Tannhaeuseru nedozní; každý pak odchází svou cestou — nevidíte se nikdy více! Její obraz ale zůstává v mysli tvé oživený a s mathematickou jistotou víš, že jste pro sebe stvořeni a že bez ní ani živ být nemůžeš? Venkovský vzduch, čerstvá zelenina, moje společnosť, ochrana před večerním chladem, vše to nespomáhá. Není tomu tak?

Arthur: Zcela tak!

Měrský: Chci ti tedy nový lék nabídnout. Nalezl jsem něco, co tě po tak dlouho zabývati bude, než se do města vrátíš, kdež pak budeš moci dále po své neznámé pátrat.

Arthur: Pověz tedy!

Měrský (vyndá list z kapsy): Čti!

Arthur (čte a mluví mezi tím): Nu vida, strýčku, ty budeš mít ještě zásluhu o nové blázince! — To je skutečně znamenité, jak tvoje verše působí! — Inu ovšem, ta hloubka, ta výška — (Vrací list.)

Měrský: Prosím, prosím! Nahlídneš zajisté, že jsem poněkud v rozpacích. Jsem teď manželem, solidním mužem, a mám už příliš chladnou krev pro podobné pletky. Romantikem jsem ovšem take a píšu verše o měsíční záři; mám se však velmi na pozoru, abych za měsíčku rýmu sobě neutržil — a hloupé kousky přenechávám jiným. Dejme ale tomu, že mám sestrovce, hocha to dosti hezkého, výmluvného při hloupých rozprávkách s děvčaty a znamenitě nadaného pro hloupé kousky. Dejme dále tomu, že má se mnou stejné jmeno,

že na jeho čele trůní stín oné geniality, která básníka vyznačuje, a že má teď náhodou také blouznivé oko. A dejme tomu konečně, že sobě předsevzal za svého strýce se vydávati, lyru tohoto výtečného muže si vypůjčiti a na několik dní jako básník krásnýma očima obdivovat se nechati — nu jako říkáš všemu tomu „dejme tomu“?

Arthur: Nemusel bys mne dlouho přemlouvat. Podobný pěkný žertík —

Měrský: Chceš tedy?

Arthur: Pro mne!

Měrský: Rukou dáním.

Arthur: Zde má ruka. (Potřesou si ruce.) Kdy přijede?

Měrský: Vždyť jsi četl, že ji zde za chvilku máme. Divil bych se, kdybychom nezažili zvláště pěkný žertík!

Výstup III.

Marie (vystoupí z domu). *Předešlí.*

Měrský: Budeš se mnou spokojena, ženuško, já přenechal svou úlohu Arthurovi, nemáš se už o mne bát! On sám přijme ctitelku mou jako domácí pán a poeta!

Marie: Což jsi ty už také psal někdy verše?

Arthur: I ani v nejhloupějším okamžiku svého života ne! Myslím ale, že na básníka si lehce zahrát dovedu! Vidíš, strýče, jak je to dobré, že jsem zdvořilým. Ze zdvořilosti k tobě přečetl jsem tvé básně už několikrát, co jsem zde, a umím pěkná místa — některá pěkná místa tam přece máš, strýčku — skoro z paměti. Teď mně to prospěje!

Marie: Tys ale ještě nesnídal, Arthure!

Arthur: To ze samé básnické roztržitosti, tetičko! Ale šátek, šátek nosím trochu pedanticky. Prosím tě, tetičko, převaž mně ho trochu à la Byron!

Marie: Nu tedy. (Převazuje mu šátek, v tom zavzní z protějšího domu zvonění.)

Měrský: Vlak už přijel!

Arthur: Tedy jen rychle, jen rychle, aby nás našla na našem místě!

Výstup IV.

Marie, Měrský a *Arthur* (jdou ke mříži a otevrou ji. Z protějšího domu vycházejí cestující s vaky, sestupují se schodů a vzdalují se v pravo a v levo. Konečně vystoupí *Anna,* obličej majíc hustým závojem zastřený).

Arthur: Všechny ty dámy, i ty, které brejle nosí a melancholický hlas mají, starají se o škatule; žádná se posud netáže po básníku Měrském.

Marie: Snad jsme obětí nějakého žertu!

Anna (přistupuje k nim): Nemůžete mně říci, kudy bych šla k příbytku básníka Měrského?

Měrský (tajeně k Arthurovi): Teď se seber!

Arthur: Já jsem Měrský, vzácná slečno! Mám snad krásnou svou dopisovatelku před sebou?

Anna: Osmělila jsem se —

Arthur: Dovolte tedy, abych vás uvedl do svého domu. Je to sice jen jednoduchý příbytek skromného poety, vaše přítomnosť jej ale povznese a zasvětí. (Vede Annu mezi tím až do popředí. Marie a Měrský následují.)

Anna: Jste tak laskav, (odhalí závoj, pro sebe) celá se třesu — jsem v takových rozpacích —

Arthur (chytne Měrského za ruku — tajeně): To je ona — to je ona!

Měrský (taktéž tajeně): Jaká ona?

Arthur (jako dříve): Ta z koncertu!

Měrský (jako dříve): Pro boha, jen nepozbuď zmužilosti. Taková příležitosť se ti nenaskytne více. Co básník máš jakousi záři kolem sebe —

Anna: Dovolte, abych si na chvilku sedla. (Sedne si na lávku pod stromem.)

Měrský (tajeně k Marii): Není tak ošklivá, jak jsi předpokládala.

Marie (taktéž tajeně): Ani tak dlouhá, suchá a stará, jak ty jsi předpokládal!

Měrský (jako dřív): Mně připadá jako nějaká víla.

Marie (podobně): To ti povídám, tobě nemá nijak připadat!

Arthur: Dovolíte, abych vás seznámil se svým strýcem a svou tetou; jsou to nešťastní lidé — narodilť se hluchoněmí. Byli vychováni v ústavu pana Frosta v Praze, kdež se seznali a do sebe zamilovali. Na štěstí ještě mohli přirozenou, smutnou tu vadu zakryt poněkud vzděláním a přivedli to tak daleko, že pozorujíce vaše rty, skoro všemu rozumějí, co povídáte — bohužel ale nemohou ani —

Měrský (jenž byl patrně uleknut na rozpačitou Marii se díval, zatáhne v tom Arthura za kabát, vyndá tobolku z kapsy, vytrhne list, napíše něco tužkou a podá to pak Arthurovi).

Arthur (čte pro sebe): Pro boha tě prosím, řekni alespoň, že trochu mluvit dovedem, když i třebas koktavě a nesouvisle. (Usměje se škodolibě na Měrského, napíše také něco na lístek a dá ho pak nazpět.)

Měrský (čte pro sebe): A kdyby byla ošklivá, byl byste se hlásil? Myslím, že mohu trochu na váš vrub přikerbovat!

Arthur: Nemohou ani jediného lidského tonu vyrazit, chtěl jsem říci.

Anna: Ach ti nebozí lidé! (Podává jim ruce.) A vypadají přece tak přívětivě a intelligentně! Ona je velmi hezká dáma a pan strýček má zdravý, živý obličej — ačkoliv bych v něm nebyla nikdy blízkého příbuzného nějakého básníka hledala.

Arthur: Proč pak ne, krásná slečno?

Anna: Přivádíte mne do rozpaků! Neměla bych to sice říci, jelikož ubohý ten muž váš strýc je! jeho obličej má ale něco tak prosaického do sebe... četl už některé z vašich čarokrásných básní?

Měrský (ukazuje pantomimou, že se mu protiví).

Arthur: On chce říci, že nikdy a že je má za zcela nepotřebnou věc.

Anna: Ach, toť netvor! Jak dobrým jste, že ho u sebe chováte!

Arthur: To on taky uznává! Je-li pravda, strýčku!

Anna: Víte-li pak, pane Měrský, že jste mne v jistém ohledu — nevím ani, jak bych se vyjádřila — že jste mne skoro překvapil.

Arthur: Snad nepříjemně?

Anna: Ne, o ne, to ne! Ale když jsem dnes jela po dráze, napadlo mne, že podnikám něco velmi nápadného. Nesmíte mne prozradit, můj poručník neví, že jsem jela k vám. Nejsme právě přátelé s tím mým poručníkem — člověk ale potřebuje nějaké takové nářadí. když právě bližších příbuzných nemá. Napadlo mne tedy, co by lidé asi řekli, kdyby věděli, že jsem utekla, nebo spíše, že právě utíkám. A pak jsem pravila k sobě, že je snad básník Měrský právě takový člověk, jako všichni ostatní, na příklad jako tam ten tlustý pán s tím nepěkným nosem, že má snad draka za ženu, která mne

nazve bezstoudnou proto, že bez pozvání přicházím, abych viděla, jak básník vypadá. On mne snad přijme chladně a ona mne snad ani nepožádá. abych se posadila. To mne skutečně přivedlo do rozpaků a umínila jsem sobě, že se ani po vašem bytu nepoptám a že na zdejší štaci zase na zpáteční vlak počkám. Teď jsem ale vesela, neboť jste zcela tak, jak jsem doufala — vyjímaje —

Arthur: Vyjímaje?

Anna (stydlivě): Vyjímaje, že jste mnohem mladší a mnohem lépe vypadáte než na své podobizně. — Vy nejste své podobizně ani dost málo podoben.

Arthur: Vy jste skutečně laskava. (Baví se s ní dále.)

Marie (tajeně k Měrskému): Sotva už se udržím! Čistě tě kreslí, to je pravda!

Měrský (taktéž tajeně): Vždyť ta podobizna vyšla už před dvacíti lety, právě tenkrát, když jsi kráse mé už déle odolati nemohla!

Marie (mrzutě): Slyšela jsem právě teď kritiku.

Měrský: Nejvýtečnější malíř pražský mne maloval, a stálo mne to hezky peněz! Každý den novou růži do dirky u kabátu a každý den zaplatit friseura!

Marie: Teď se ti to vynahrazuje.

Měrský (s komickou zoufalostí): A nyní prý je takový hejsek hezčí než já. Ó časové! Ó mravy!

Arthur: Prosím — adressa vašeho poručníka?

Anna: František Burger, správce u hraběte Lvovského. Proč se tážete?

Arthur: Ach, jen proto, kdybych se někdy osmělit směl, že bych se po vašem zdraví poptal. Slečna bude zajisté teď chtít šaty sobě upravit. Anežko! Anežko! (Z domu vyjde služka.) Ukaž slečně zde připravený pokoj pro ni. Dovolíte, abych vás až k domu doprovodil?

Anna: Ó děkuju! (Vchází do domu, kamž ji Arthur doprovodí, kterýž se pak zase vrátí do popředí.)

Měrský: Nyní ti ale řeknu způsobem zcela nehluchoněmým —

Arthur: Že jsem sestrovec nejrozkošnějšího a nejlepšího strýce na tom božím světě!

Marie: Malý žertík si nechám líbit; nás ale za mrzáky prohlásit, přinutit nás, abychom ani slova promluvit nesměli, to vydrží —

Arthur: Jen podobně roztomilá tetička, jako ty! Nechte se přece přesvědčit, že se ta komedie ani jinak dohrát nemůže. Vy máte úlohu tak pohodlnou a jednoduchou při tom. Vždyť je to největší ztráta pro mne samého, když neslyším milostné a přívětivé řeči z úst své krásné tetičky a duchaplné myšlénky svého strýce! (Patheticky.) Na to vám přisahám, že ta slečna Anna, která sobě před zrcadlem právě vlasy urovnává, za krátko paní Měrskou bude. — A pak, což vás to nebude zajímat, když uvidíte povstání a vzrůst všech těch zamilovaných pletek, když uvidíte před sebou rozvinovati se malou veselohru, kterou básnický můj strýc jen opsat potřebuje, aby všechnu svou dřívější slávu zastínil?

Měrský: Prosím tě, jen mne —

Arthur: Můžete tu veselohru nadepsat třeba „Sladký klam“ čili „Dva hluchoněmí z ochoty“, nebo také „Vylhaný básník a jeho svatba s blouznivou slečnou“ —

Měrský: Tys dareba!

Arthur: Nejste vázán na formu. Udělejte z toho pětiaktovou veselohru nebo politickou povídku na způsob „Pana Vyšínského“, nebo něžnější a blouznivější, třeba jako Máchův „Máj“ —

Marie: Muži, ten mladý pán se ti posmívá —

Měrský: Vlastně má pravdu a já mám skoro chuť dohráti úlohu, do které mne vnutil.

Marie: Tobě se lehko mluví! Mlčíš-li teď, uděláš později z toho básně a jsi odměněn; já jsem ale ženská a žádný básník, můj jazyk nechce němým zůstat — já chci a musím mluvit!

Výstup V.

Dráb (s bubnem stane před mříží). *Lid* (nastaví se kolem něho). *Předešlí.*

Dráb (zabubnuje a čte z papíru): Sto tolarů, jářku sto tolarů dostane se tomu, kdo s jistotou udat může, kdeby se nalezla jistá mladá ženština, jejíž jmeno jest Anna Krejčí. Právě došla telegrafická zpráva a sděluje se po všech štacích, že včera večer utekla z domu svého poručníka, aniž by se byla více navrátila; známo je ale už, že odjela po dráze. Dáma ta je prostřední výše, černých očí, černých vlasů — šat má červený na sobě, přes něj černý plášť, na hlavě slaměný klobouk. Kdokoliv zprávu podat může, nechť telegrafuje do Prahy na pana Františka Burgra, správce hraběte Lvovského! (Bubnuje.)

Marie: Co tomu říkáš?

Arthur: Že je to znamenitá historka. — Hej příteli! pane drábe!

Dráb: Prosím!

Arthur: Vejděte sem.

Dráb (vchází — lid se rozejde).

Marie: Co pak chceš teď dělat?

Arthur: Chci sobě těch sto tolarů zasloužit, abych mohl milé své tetičce pěkný štucel koupit.

Marie: Ty ji chceš tedy opustit?

Arthur: Uvidíme. — Příteli, nemusíte už dále jít a bubnovat; já sám udám panu Burgrovi už, kde se ta slečna nalézá.

Dráb: To je všechno pěkné, dokud jsem ale nevybubnoval po celém městysi, nesmím se vrátit. Může se jich ještě více najít, kteří něco vědí, a mohou se pak rozdělit.

Arthur: Jak pak, kdybychom se jenom my dva o těch sto tolarů rozdělili?

Dráb: Dovolte, pane, mne chtít podplatit, to je něco, co — víte, to bych já musel tento, ačkoli — (Přemejšlí.) Co pak myslíte, pane, snad to není vlastně ani žádné podplacení, což? Ten pan Burger přislíbil, že prvnímu, kdo zprávu podá, sto tolarů zaplatí, a vy se skutečně první hlásíte u ouřadní osoby. (Důvěrně). Řekněte mně, pane, záleží vám na tom, abych nebubnoval dál? —

Arthur: Záleží.

Dráb: Na těch sto tolarech vám ale jistě nezáleží! — Co? Umím hádat? Hehehe!

Arthur: Ó vy se vyznáte v lidech!

Dráb: Jakž pak ne, vždyť mám s rozličnou holotou co dělat! Vám tedy na těch sto tolarech a ani snad na té polovičce nezáleží, no to je hezké!

Arthur: Ach už rozumím. (Vezme jej za ruku.) Tedy dostanete celé sto.

Dráb: Ó vy jste dobrý pán; vždyť já toho nežádám, bůh zachraň! Kdybyste ale chtěl, takhle něco napřed . . .

Arthur: Óh, óh, rozumím, šlechetná duše! (Vyndá z tobolky peníz.) Zde vezměte, můj roztomilý!

Dráb (ohlédne se dříve na vše strany): Sem s tím. (Pohlédne

do ruky stranou.) Nepředal se, — špína! (Nahlas a přívětivě.) Až budete zas něco potřebovat, jenom přijďte, my nejsme takoví. — (Odejde.)

Arthur: A teď hned po telegrafu do Prahy! (Chce odejít.)

Marie: Co chceš udělat?

Arthur: Uvidíte, uvidíte, — ta komedie musí přece za to stát. (Běží ke mříži.)

Marie: Vždyť nemáš ani klobouk na hlavě.

Arthur: Je to jen přes ulici! (Vyběhne ven a přes schody do protějšího domu.)

Měrský: Snad nám nechce také ještě jejího poručníka na krk přivést? On by byl s to nás přinutiti, abychom se pak naproti tomu zase slepými tvářili.

Marie: Však já mu to tak dlouho nevydržím. — Ach, náš host přichází. Sedněm si zde ke stolku a pracujme, vyslechneme snad zároveň, co myslí a mluví. (Sedne ke stolku a vyndá punčochu. Měrský přisedne, vyndá knihu a čte.)

Výstup VI.

Anna (vychází mezi tím a rozhlíží se). Později *Arthur.*

Marie (tajeně k Měrskému): To děvče nezdá se mít mnoho blouznivého do sebe!

Anna. Toť jest zde rozkošné sídlo! — ale věru, že by člověk sotva poznal dle zevnějšku, že zde básník bydlí!

Měrský (tajeně): Pěkná poklona!

Anna. Nikde romantický nepořádek, zpustošené a zdivočené partie, které se mně tak nemile dotýkávají. Na těch urovnaných cestičkách, mezi těmi štěpnými růžemi a spořádanými záhony je mně tak milo, cítím se hned tak zdomácnělou!

Marie (tajeně): Ona tvé básně necituje!

Měrský: Nejspíš, že má slabou paměť!

Anna: Ach i skleník zde má! To je přece civilisace! A jak byl ten můj pokojíček pěkně spořádán, všechno tak jako z vosku a jako ve skřínce.

Marie (tajeně): Je moudrá, krásná ale právě není.

Anna: Divný to básník! Básníka jsem si myslela přece trochu méně pedantického!

Měrský (tajeně): Nu, moudrou nemoh bych ji právě nazvat, krásná ale je.

Anna: Ach zde jsou ti ubozí hluchoněmí! Jak ráda bych si k nim přisedla a s nimi se pobavila! Bojím se ale, že bych příliš jasně ukázala, jak jich lituji, a to prý nešťastné lidi tím více bolí! Ach pan Měrský, — kdybych byla tenkráte věděla, že je to básník, který —

Arthur (přijde z domu): Slečna už hotova? Nuže sedněm si a bavte mne něčím.

Anna: Podivná to žádosť! To je přec vaší povinností, abyste bavil mne! (Usednou na lávku pod strom.) Odpusťte smělosti! — Víte-li co, pane Měrský? Smím-li vás o něco žádat — musite být tak laskav a improvisovat mně některou svoji báseň.

Arthur (ohlídne se s posuňkem komického leknutí k Měrskému).

Měrský: Hohoho! (Náhle se zase zarazí a dělá jakoby ho kniha zajímala.)

Arthur: Slyšela jste? To je znamenité, že hluchoněmí tak přirozený smích mají.

Anna: Ó, vy se mně nevymknete! Prosím!

Arthur (dívá se v rozpacích na strýce a mluví pak s nucenou veselostí): Což vás může skutečně improvisací potěšit? Vždyť to bývají skoro vždy nesmysly. Už se ani nepamatuju, jak dlouho tomu, co jsem naposled improvisoval!

Anna: Ale zkuste to teď — jen jednou — prosím. Četla jsem před nedávnem v nějakém časopise — myslím, že v Lumíru — že jste improvisator znamenitý a že se vyrovnáte improvisatorům italským. Nuže — prosím — napíšu si to, abych vás vždy na to upamatovat mohla! (Vyndá malou tobolku.)

Arthur (oddychne z hluboka, pak začne náhle): Nu dobře tedy. — (Počne se zoufalým ohněm, jenž však hned ustoupí namáhavému přemýšlení.)

Jež jsem zničil — nešťastné ty růže —

Měrský (tajeně): Růže — může —

Arthur:
Víc řeknou ti než ret můj říci může!
Povadly srdce mého dotknutím,
a vidím nyní s mocným pohnutím,
že bol můj nákažlivě ničit může!

Anna (tleská rukama): Tedy tak se improvisuje? Ach, to je komické! Líbí se mně to ale. Byla to jedna z nejlepších vašich básní?

Arthur: Lepší než všechny, které jsem kdy improvisoval. Ano lepší, než kterákoliv z mých tištěných básní!

Anna: Ach, tu zachovám! Dívejte se, neudělám-li chyby. (Píše do tobolky.)

Marie (tajeně): Brávo!

Měrský (taktéž): Co pak ty veršům nerozumíš!

Marie: Povídám brávo!

Měrský: Inu jsi jako všechny ženské. Máš z toho radosť, když se svatba blíží.

Výstup VII.

Ryšavý (vystoupil mezi tím mřížovými vraty). *Předešlí.*

Ryšavý (s poklonami): Prosím, vzácná společnosti, kráčí má noha po půdě klassické, jíž stoupá chlouba

československého Parnassu, nejvyšší duch našeho století, vynikající náš Měrský?

Anna: Hahaha! Kdo pak je ten komický člověk?

Arthur (pro sebe): Už zase ďábel nějaký malheur nastrojil! (Hlasitě.) Já se jmenuju Měrský, pane můj!

Ryšavý: Ah!

Arthur: A čeho si přejete?

Ryšavý: I já jsem naslouchal už šepotu božské musy, i já jsem už v šťastných okamžicích letěl na pegasu k nebi, i já jsem povznesl se na Parnass —

Anna: Ten člověk je samé „i já“.

Arthur: To jste si tam zajel pro seno svému pegasovi?

Ryšavý (udiven): Ach, pane můj!

Arthur: Musíte odpustit epigrammatickému žertu!

Ryšavý: A tak! hehehe! dobrý epigramm.

Arthur (pro sebe): Napiš si ho na čelo! (Hlasitě.) A čím mohu sloužit?

Ryšavý: Není pochybnosti, že podporujete s láskou mladé talenty, že rád ukážete začátečníkům pravou dráhu, na níž pak už více zbloudit nemožno. I osmělil jsem se v důvěře té, že jsem paklíček vlastních svých veršů k laskavému prohlídnutí přinesl. (Vyndá z kapsy papiry.)

Arthur (vezme je od něho): Jak? „Kapky mé krve?“ Ach, subjektivní lyrika! Tu vám neradím, příteli!

Anna: Vždyť jste ale sám napsal velkou část zcela subjektivních básní!

Arthur: Skutečně, ta subjektivní lyrika není už na čase. Což je komu do toho, že vás ten nebo onen slavík rozbolestnil, že vám ta nebo ona růže slze vynutila, že vám to neb ono děvče tlukot srdce zaopatřilo! Žijte dříve směle nějaký čas, seznejte lidi a poměry, vypijte pohár vezdejších radostí a pak teprv pište! Věřte mi,

příteli, napíšete-li „dumu ochuravělého zedníka“, nebo „myšlénky chudé vdovy“, nebo dokonce „vzdechy bránící se nevinnosti, které se penězi mrzká osidla kladou“, věřte mně, že více tím způsobíte, než kdybyste napsal tisíce dum a dumek o svém srdci, do kterého nikomu nic není. Tak bych já psal!

Anna: Nu, a proč tak nepíšete?

Arthur: I kdybych byl tím pánem, chtěl jsem říci. (Pro sebe.) Brzy bych se byl prozradil!

Ryšavý: Já tomu nerozumím! Toť bych musil do kalu lidské společnosti sestoupit.

Arthur: A což vám to uškodí? Ten kal je čistější, než si myslíte, ba čistější, než co vy za čisté máte! Jen s chutí do něho.

Ryšavý: Ó noli me tangere!

Arthur: Nu ostatně chci si vaše básně přečíst a vám pak úsudek svůj podat.

Ryšavý: Ó díky! směl bych ještě nějakou prosbu vyslovit?

Arthur: Nu?

Ryšavý: Prosil bych o kousek vašich vlasů na památku — nepokládejte mně to za zlé, prosím!

Arthur: Dovolte, pane, toť je —

Anna: To musíte tomu pánu udělat; ustřihnu vám je sama! Sedněte si zde pod strom, prosím! (Vyndá nůžky a rozhrnuje mu vlasy.)

Arthur: I toť bych si nechal vlasů nastříhat tímto způsobem, že by jimi podmořský telegraf mezi Amerikou a Evropou obvinout mohli.

Anna (podává Ryšavému kousek ustřižených vlasů): Zde, pane, mějte je v úctě!

Ryšavý: Ó děkuju, děkuju vám! Měl bych ale ještě jednu prosbu! (Vyndá tobolku.)

Arthur: Co pak ještě?

Ryšavý: Kdybyste mně ráčil nějakou průpověď do mé pamětní knihy napsat.

Arthur: I ano, dejte sem. (Píše do tobolky.) Zde, pane.

Ryšavý (čte): „Já to nejsem — Měrský“. — Tomu nerozumím!

Arthur: Jen o tom přemýšlejte, neuhodnete-li, vysvětlí se vám, až si sem pro úsudek přijdete. Má to význam velmi, velmi hluboký.

Ryšavý: Ah! (Pokloní se hluboce a odejde.)

Výstup VIII.

Předešlí bez *Ryšavého.* Později *Listonoš.*

Anna (usedne s Arthurem zase na lávku): Obdivovala jsem se věru vašim náhledům, pane Měrský.

Měrský (tajeně): Ta má obdivovatelka mne podivně kritisuje!

Arthur: Řekněte mně ale zcela upřímně, drahá Anno, co jste cítila pro básníka Měrského, když jste k němu jela — můžete-li, popište mně to podrobně.

Anna (krátce přemýšlí): Byl to velký obdiv — úcta před vaším duchem.

Měrský (tajeně): Moudrá holka!

Arthur: Tedy byste byla právě tak dobře přijela, kdybyste byla věděla, že jsem otcem rodiny, starým, dávno už ženatým mužem?

Anna (v rozpacích, pak určitě): Dovolte, pane, nevím, s jakým to — — Já přišla jsem, abych seznala básníka, ani mne nenapadlo, že by mohl být mladým mužem!

Arthur: Prosím, nehněvejte se — hned pochopíte, proč jsem se podobně tázal. Nejste zde ještě dlouho,

znal jsem vás ale už dříve, ovšem ne dle jména. Když váš list přišel, připravil jsem se na to, že seznám blouznivou a nerozumnou ženskou — ale každá minuta, Anno, kterou jsme nyní už spolu strávili, připoutala mne pevněji k vám! A nyní řekněte mně upřímně, z hloubky svého dívčího srdce — milujete mne trochu?

Anna (v rozpacích, třesoucím se hlasem): Znala jsem vaši osobnosť také už dříve, zde mně bylo ale vše jako čarokrásný sen — probouzím se ale nyní — už vím, co mně — mé srdce tak rozechvívá — já vás miluji z celého svého srdce! (Klesne mu v náruč.)

Marie (tajeně): Bravo!

Arthur: Děkuju ti, drahá Anno! A nyní se ti smím z něčeho přiznat! Já nejsem onen básník Měrský, já jsem zcela neslavný — nejsem ničím více než mladíkem, který tě celou duší svou miluje — Anno, miluješ mne nyní ještě?

Anna: Pro boha! — co tim myslíte?

Arthur: Že jsem se přetvařoval po celý ten čas, co jsi zde, milenko. Byl to ovšem klam, pomysli sobě ale, že jsem si jím štěstí celého života zaopatřiti chtěl!

Anna: Jsem jako zkamenělá — kdo pak je tedy básnikem Měrským?

Arthur: Já to nejsem — ale tamhle můj strýc Měrský, který se svou roztomilou manželkou —

Anna: Ten hluchoněmý — tedy není ani hluchým ani němým?

Arthur: Ani dost málo. Můžete mně odpustit, Anno?

Anna: Ano, vždyť já tě miluji — a chci být upřímna — dovolila jsem si také malý podvod. (Sklopí oči.)

Arthur (radostně): Ty také drahoušku?

Anna: Jako ty nejsi básník Měrský, nejsem já ona Anna Krejčí, která tvému strýci psala. To byla moje

teta, která mně své jméno dala, onen list psala. Svěřila se mně s tím a jelikož se ona rozstonala a právě se něco přihodilo —

Měrský: Hurrá! Toť aby kozel vydržel němotu! (Objímá Marii.) Hurrá!

Arthur: Hurrá!

Měrský: Co je to pane synovče, že mne i vejskáním překonat chceš! Poděkuj se nyní své tetě, že se před dvacíti lety do mne zamilovala a mne nevolníkem učinila — věru, že bych ti byl nyní toho rozkošného Anouška nepřenechal!

Marie: Bez toho jsi se do ní zamiloval, nevěrníče! —

Listonoš (přichází z protějšího domu a odevzdá list Arthurovi). Zde je nějaká telegrafická zpráva! (Odejde zas.)

Anna: Co ale řekne nyní má teta a především můj poručník? Drazí hluchoněmí — chcete vše zamlčet, svěřím-li se vám?

Všichni: Ovšem, ovšem!

Anna: Nechtěla jsem se ani slovem o tom zmínit, teď to ale zůstane — mezi příbuznými! Včera večer nabídl se mně můj pan poručník zcela kupeckým způsobem za muže. Kdybych byla přivolila, slíbil mně velkomyslně, že mně dá nový altán v zahrádce vystavět. To mne přimělo k útěku. Myšlénka, že bych se stala matkou mladého pana Burgra, který celý den nic jiného nedělá než kouří, a tak líným je, že si ani ruce neumyje — ta myšlénka mne přivedla skoro v zoufalý stav. Co asi řekne, co udělá —

Arthur: To tě tedy přivedlo. Nu neboj se, nepustím tě už na žádný způsob. Mezi tím, cos si prve toaletu pořádala, vybubnovali tě zde. Poručník slíbil sto tolarů tomu, kdo by tě přivedl. Telegrafoval jsem ihned nazpět, žes ujela se mnou a že jsme spolu už před oltářem

zasnoubeni. Při tom jsem mu sdělil, že jsem bohat a že dovedu ženu uživit. Nyní právě dostávám odpověď na svou smělou lež. (Rozpečeti list a čte.) „Ať si dělá ta lehkomyslná, co chce, nechci o ní ani více slyšet!“ Ještě jednou hurrá!

Marie: Rozumný to člověk!

Měrský: Protože chtěl Annu? I ovšem.

Marie: I ne, jen proto, že mlčí, když jiné pomoci není!

Měrský: Máš-li pak úctu nyní, Arthure, před mými básněmi, Arthure!

Arthur: Nekonečnou, jsou božské nepřekonatelné. Vždyť vaše zvučné verše byly zárodkem harmonie, která nás nyní celým životem sprovázeti bude, jakž, Anoušku? (Objímá Annu.)

Měrský: Viď, ženuško, i nám ještě ta harmonie nedozvučela? (Objímá Marii.)

(Opona spadne.)

ŽENA MILUJE SRDNATOSŤ.

VESELOHRA VE TŘECH JEDNÁNÍCH.

ŽEŇA MILUJE SRDNATOSŤ.

OSOBY.

Višín, bohatý statkář.
Adéla, jeho dcera.
Kateřina, její služka.
Volšovský, Višinův přítel.
Vilím, Volšovského synovec.
Václav, téhož sluha.
Růžička, soused Višinův.
Hermann.
Ludvig.
Dva zakuklenci.
Sluha.

Děj se rozvinuje na venkově nedaleko Prahy.

Poznamenání. V pravo a v levo rozuměj se strany obecenstva.

Jednání první.

(Krásný zahradní salón. V pozadí sloupy, mezi nimi velká okna od stropu skoro až k zemi. V prostřed pozadí otevřené vysoké dvéře. Okny je vidět v krásnou zahradu. V pravo a v levo dvéře. V síni stojí skvostné nářadí.)

Výstup I.

Volšovský (sedí v popředí, zády obrácen ke vchodu). *Václav* (sedí u vchodu a má několik vaků kolem sebe).
(Oba v cestovním obleku.)

Volšovský (zůstane po celý výstup nepohnutě sedět): Nezdá se ti, Václave, že už trochu dlouho čekáme?

Václav: Upřímně pravím, pane, já bych skoro radil, abychom zase šli. Starému pánu budete ovšem vítaným hostem; paní dcera ale — nu vždyť víte, jak zdvořile sobě vždycky počíná, tak zdvořile a chladně, že bych ji —

Volšovský: Mlč, neurážej ji; jakž se můžeš opovážit, sprosťáku, a mluvit o rozumné té paničce takovým tónem!?

Václav: Inu, už mlčím; vím ale, že vám toho dost na příkoř udělala —

Volšovský: Což neumlkneš? Neposlechneš mne?

Václav: Když člověk radosť z poslouchání má, poslechne rychle; já ale věru teď jen nerad svou radu

tajím. Kdybyste mne, pane, poslechnul, šli bychom zase. Ušetříte si mnoho mrzutostí.

Volšovský: Světe, ti služebníci jsou teď nestydatí!

Václav: Nejsou, pane, alespoň já ne! A že leckdy přímé slovo promluvím, jste vy sám vinen; proč se mnou tak přátelsky jednáte. Já vám povídám, že vám ta vdovička zase srdce rozbolaví.

Volšovský: Kdož pak ti řekl, nešťastníče, že ona a já —

Václav: Inu nikdo! Člověk to tak vidí ve vzduchu a vycítí z povětří! Vidíte, pane, já mám tu její tvrdohlavou služku, tu Kateřinu, toho nafouklého diblíka taky tak jako — ale šel bych hned zas, abych vám ulehčil. Čtvrť hodiny už zde sedíme a čumíme — totiž ne, vy sedíte a já čumím, a žádný nejde, aby nás po dvou letech jednou zase přivítal. Vyndejte hodinky, pane, a nepřijde-li někdo v desíti minutách, půjdeme zase, ano?

Volšovský: Mlč přece! (Naslouchá.) Myslím, že už někdo jde!

Václav (posměšně): Už!

Výstup II.

Adéla a *Kateřina* (z levé strany). *Volšovský* (vyskočí se sedadla). *Václav* (zůstane sedět).

Adéla (mluví mezi dveřmi tiše ke Kateřině): Zůstaň u mne, sic mne bude po dvou letech znova zase svou láskou soužit! Já se mu bojím i ze zdvořilosti říci, že jeho příchod otce potěší; zeptá se zajisté hned, zdaž také mne svým příchodem potěšil.

Kateřina: Měla jste ale přece trochu radosť, třeba z pýchy.

Adéla: Ty's hloupá! (Obrátí se; nahlas.) Ach pan Volšovský! Vítám vás! (Podává mu ruku k políbení, kterou on vezme a potřese ji.) Jste už dávno ze svých cest zase doma?

Volšovský: Právě jsem přijel a chci svého přítele vidět, vašeho otce!

Adéla (pro sebe): Teď začne! (Nahlas.) To otce zajisté tuze potěšíte!

Volšovský: Vím to, vím! Ta dobrá duše! Však jsem se už také jako dítě těšil, že ho uvidím!

Adéla: Prosím, sedněte! (Sednou si.) Umíte se ještě jako dítě těšit?

Kateřina (jež byla, nevšímajíc si *Václava*, na druhé straně u dveří usedla, pro sebe): To bylo perné!

Václav (pro sebe): Roztrhal bych ji.

Volšovský: Myslíte, že jsem k tomu už stár? Nu, stáří čtyřicíti let nechrání člověka ještě před dětinstvím! Zvláště mne ne, jenž jsem, jak víte, přede dvěma lety ještě chlapeckých hloupostí se dopustil.

Václav (pro sebe): Políbil bych mu ruku!

Kateřina (pro sebe): Já bych ho!

Adéla: Už se nepamatuju! Byly to nejspíš maličkosti.

Volšovský: O ovšem! Člověk se jen tak náhodou na ně upamatuje a divím se věru, že se mně to všechno z hlavy nevykouřilo. Na příklad to, že jsem přede dvěma roky o vaši ruku žádal — teď se tomu ovšem můžeme srdečně zasmát — napadlo mně teď náhle zase! Vykonal jsem dvouletou cestu a přece se ještě na podobné maličkosti zcela dobře pamatuju.

Adéla (poněkud v rozpacích): Byl jste dlouho pryč? Tak? (Posměšně.) Mně se zdálo, jako byste byl teprv nedávno, teprv před několika nedělemi odešel!

Volšovský: Ano, čas utíká! Mně se právě tak děje,

jako vám! Myslím, že jsem včera vyjel a dnes přijel -- tak příjemně se mně čas skrátil!

Adéla: Toť nejspíš zase pocestujete?

Volšovský: Snad! Mne už ale ten kočovnický život přece trochu omrzel. Viděl jsem skoro všechny známé končiny a jedu-li teď nějakou silnicí, necítím více žádného blaha, žádného rozechvění, cítím jen silničný prach na prsou a zlobím se; nevidím nikde nic nového, všechno staré; ti lidé všichni stejní, chladní, zdlouhaví, k zívání. (Potlačuje zívání.)

Adéla (kouše zlostně do šátku): Vyť jste se znamenitě změnil!

Volšovský: Ano, už nejsem tak zcela dětinský! Už mně není všechno rájem, co mně jím bývalo, a svět se mně nezdá být více tak květnatým, tak láskyplným jako dříve — ačkoliv jsem se přesvědčil, že se takto může v něm tuze dobře obstát.

Adéla: Tedy jste sobě už dosti chladnosti zaopatřil, jak pozoruju.

Volšovský: Není jinak možná, jemnosť paní! Kdo dlouho cestuje, bývá konečně zdvořilý sice, ale ledový jako hospodský, který každého dne jiné hosti vidí.

Kateřina (pro sebe): Ten se změnil!

Václav (pro sebe): Můj pán vyhrává!

Adéla: Kde jste cestoval? Byl jste snad zase v Italii?

Volšovský: Procestoval jsem opět některé části.

Adéla: A nebál jste se tenkráte loupežníků?

Volšovský: Najal jsem si jich sám několik a ti mne chránili před ostatními.

Adéla (ousměšně): Vyť jste hrdina!

Volšovský: Snad nejsem; vím ale, že bych se hrdinou nestal tím, kdybych se s loupežníky sepral!

Adéla: Nu — třeba! — A kam jste cestoval pak?

Volšovský: Na východ!

Adéla: Toť budete moci mého otce vypravováním bavit!

Volšovský: Snad se mně to poštěstí.

Adéla: Takhle o tom, jak východní národové bojují a jaké zbraně mají — toho jste sobě však snad ani nepovšiml.

Volšovský: Všeho jsem sobě povšiml a dovedu pro přítele dosti zajímavých zkušeností vybrat. I pro vás bych měl některé podobné zkušenosti.

Adéla: Na příklad?

Volšovský: Nevím prozatím, kde bych začal — podá se to snad v rozmluvě samo sebou.

Adéla: Snad na příklad o svatbách na východě — ne?

Volšovský: Snad. I o těch vím dosti zajímavého. Východ je, co se svateb týče, obráceným světem. Žena je ničím, pouhou věcí. Ani vidět nesmí leckdes svého ženicha před svatbou a na jednom místě nalezl jsem i obyčej ten, že se nevěstě zalepí lesní smolou oči a teprve po svatbě jí je smí ženich zase otevřít — u nás bývá to obráceně, jemnosť paní! Ženich mívá zalepené oči a nevěsta mu je teprve po svatbě otevírá.

Adéla: Vy si je už nezalepíte? Máte dobře!

Volšovský: Snad! Mrzí mne už, jak jsem pravil, kočovnický život, a nevím, nepozvu-li vás brzy k slavnosti.

Adéla (vstane mrzutá; jdou pomalu ke dveřím): Právě se pamatuju, že musím ještě něco obstarat. Vy odpustíte, že vás opouštím. Zde tento pokoj, který jste vždycky obýval, je právě už někým jiným obýván; znáte ale náš pěkný pavillón, tam se vám musí zalíbit. Kateřino, pomoz Václavovi odnést věci!

Volšovský: Děkuju za vaši ochotnosť; nenamáhejte se ale, odjedu zase odpůldne.

Adéla (zastaví se): Jak? odpůldne?

Václav (pro sebe): Dobře jsme se drželi!

Volšovský: Ano, chci jít kamsi na návštěvu. — O čem přemýšlíte?

Adéla: Váš brzký odchod bude otci nemilým. Obětujte se mu trochu, nespěchá-li ovšem návštěva.

Volšovský: Má návštěva sice nespěchá; chci jen některé dámy zase vidět, půjdu ale přece časně.

Adéla: Jak se líbí! (Oba vyjdou zároveň dveřmi.) Má úcta, pane! Vy jdete v pravo!

Volšovský: A vy v levo! Má skutečná úcta! (Oknem se vidí, jak on pomalu v pravo, ona rychle v levo odchází.)

(*Václav* a *Kateřina* zůstanou chvilku mlčky u dveří sedět. *Václav* má ruce na kolenou a dívá se před sebe; *Kateřina* má ruce v kapsách u zástěrky a dívá se taktéž před sebe.)

Václav (pro sebe): Teď zase já budu zdvořilým krobiánem! (Obrátí se ke *Kateřině;* nahlas.) Salem Alechem, němá Kateřino!

Kateřina (hledí stále před sebe; pro sebe): Budu tak chladna, jako má paní byla. (Nahlas.) Co pravíte, pane?

Václav: Salem — Alechem jsem povídal, a tvoje povinnosť je, abys odpověděla: Alechem — Salem! Či ano, ty ani neumíš turecky jako my! Bože, ty ženské v Čechách! Jinak než česky ani nechtějí mluvit! Můj pán povídal jednou, že kolikero jazykům člověk rozumí, tolikero duchů také do něho sestoupí. Nu, ženské ovšem nepotřebují ducha; mají dost práce se svým tělem! A přece by se dobře hodily k učení se jazykům cizím; majíť jazejček až milo ohebný, ostrý, chápavý a lepkavý.

Kateřina: Dovolte, pane!

Václav: A to se rozumí, že dovolím! V' Allah — či ty turecky nerozumíš — tedy při sám bůh! my, co jsme viděli svět, jsme tuze galantní.

Kateřina: Vy jste blázen, pane!

Václav: Neslyším dobře! Jak to bylo, turecká kachničko?

Kateřina (vyskočí zlostně): Že jste blázen, pane!

Václav (vstává pomalu): Blázen nejsem, ale pán? — to třeba ano! Můžeš mně ale přece proto ještě tykat, jako dříve! My, co jsme viděli svět —

Kateřina: Myslíte, pane, že je ještě všechno mezi námi, jako dříve?

Václav: Snad nenarážíš na to, že jsem tě jednou chtěl? I buď tichá, Kačenko, to je už dávno pryč, to se rozumí samo sebou, že jsem na tě už dávno zapomněl!

Kateřina: I ty — (zamlčí se náhle).

Václav: Roztomilý člověče! jsi chtěla říct — ne? Inu to víš, člověk vidí na cestách mnoho a má mnohou příležitosť. Nejsem blázen, abych jí byl nepoužil. A pak v Turecku! No, to víš, že má každý Turek tucet žen a rozumnému člověku jako já se to brzy zalíbí.

Kateřina (poslouchá s patrnou zlostí): Tak? Pane, vy nejste blázen, vy jste darebák! (Odchází vážně v levo.)

Václav: Děvče, máš mně pomoct vaky nést! Zůstaň přece. Kateřino. Udělám z tebe. Kačenko. třináctou svou ženu! Už je ta tam! Bravo, Václave, nes si vaky sám, jen když jsi sebe a svého pána pomstil! Mám ji sice rád, tu Kačenku; dokud její paní ale podobně si s mým pánem bude chtít zahrávat, jako dříve to činila, nesmí mně Kačena ani na oči! (Sebere vaky a odchází zahradou v pravo.)

Výstup III.

Volšovský a *Višín* přicházejí zahradou s pravé strany. První je už převlečen a má lehký oblek na sobě.

Višín: Nepotřebuju tě ubezpečovat, že jsi mne příchodem svým radostně překvapil.

Volšovský: Věřím ti, věřím, bratře. Naše sejití se může nás tím spíše po dlouhé době těšit, poněvadž upamatování na nějaký bolestný a nutný rozchod nám nepřekáži.

Višín: Přece, přece, bratře! — Či odpusť, že tě sám upomínám!

Volšovský: Vidíš, už jsem na to všechno skoro zapomněl a přicházeje k tvému domu necítil jsem ani žádného bolu více, ani nějakého rozčilení, ani konečně jiné touhy, než abych tebe brzy spatřil. Chci být ale upřímným a přiznám se ti, že, jakmile jsem tvou dceru spatřil, zase nová touha se ve mně vzbudila, že bych ji byl s chutí obejmul a se jí zeptal, zdaliž se posud jinak nerozmyslila.

Višín: Zeptej se jí, prosím tě! Mluvila o tobě stále s úctou a zpomínala si často na tebe.

Volšovský: Ne, ne! Úctu její jsem sobě už dovedl vydobýt, lásky její ale nedobudu nikdy. Má nějakou tajnou zášť — ne, zášť to není, to jsem se špatně vyjádřil — má nějakou mou chybu, snad nějaké zdánlivé provinění na mysli, a to ji jako propasť stále ode mne vzdaluje. Přemohl jsem se a mluvil s ní skoro až urážlivě chladně, tak urážlivě, že, kdyby to právě tvá dcera nebyla —

Višín: I prosím tě, snad nebudeš s ní nějak zvláště chtít zacházet? Ó, jen kdyby byla ještě děvčetem a zcela pod mým dozorstvím, však já bych ji přinutil! Takhle

ale sobě vykoupila půlletým manželstvím svobodu a já jí nemohu poroučet.

Volšovský: Snad nemyslíš, že bych svolil k nucení? že bych ji přijmul co oběť? Ne, já jsem rád, že se mně už trochu z mysli vytratila! Neměl jsem ani k tobě přijít, byl bych líp učinil. Abych se ale dalším nehodám vyhnul, půjdu hned po obědě zase dále — ty mně to odpustíš!

Višín: Opovaž se! Toť by bylo hezké, abych měl pro to tvrdohlavé, hloupé děvče tebe ztratit! Ty musíš zůstat!

Volšovský: Nemohu!

Višín: Alespoň čtrnáct dní, alespoň týden, hochu!

Volšovský: Bylo by směšné, abychom se o to hádali. Víš co, zůstanu do zejtřka; ráno ale zase pojedu, abych před tvou dcerou obstál. As po čtrnácti dnech přijdu zase na krátký čas a pak zase a tak dále. Nabudu více lhostejnosti!

Višín: Jsem spokojen.

Volšovský: A ty mně slíbíš, že ji nepřinutíš, aby se ke mně jinak chovala, než jak se posud chová.

Višín: Slibuju.

Volšovský: Nevíš, jaká ta má chyba — ?

Višín: I bůh zachraň! Nějaké ženské vrtochy jsou to. Jakou pak chybu by mohla na tobě vidět? Jsi o celých deset mladší než já, tedy nevadí ani stáří, poněvadž čtyřicítiletý muž se zcela k dvacítileté vdově hodí.

Volšovský: A nechce se zase vdát?

Višín: Neřekla mi nic. Ty ale snad posud nevíš, že tvůj synovec se u mne zdržuje?

Volšovský: U tebe? A co zde?

Višín: Nu — maluje a baví se! Je to roztomilý človíček! Vypravoval mně včera při večeři, že by se rád

do Italie podíval a že tě k tomu účelu o nějaké peníze poprosit chce.

Volšovský: Nedostane zatím nic, ať se učí ještě doma.

Višín: Nu jak myslíš! Připravil ti překvapení pěkným obrazem; právě ho dohotovil a suší ho u mne na okně. Chceš se podívat?

Volšovský: Mám ho rád a potěším se jistě z jeho pokroků. Pojďme; do Italie ale nesmí na žádný způsob! (Odejdou v levo.)

Výstup IV.

Růžička (přichází zahradou).

Jak? Nikdo zde? To je mně právě milé! Ti se podiví, až jim to všechno řeknu! A což teprve doma! Má hospodyně si myslí sama na mne — jen aby se chudák z lásky nezbláznila! Věru ani nevím, co se těm ženským vlastně na mně líbí! To je už třetí hospodyně, která mne chce, a mimo to jsem už musil vyhnat sedm služek jen proto, že rozšiřovaly mezi lidmi, že je mám rád! A ne snad, že by se jim statek můj líbil! To ne, každá to říká, že ne! Musím mít tak něco při sobě — inu, můj duch je to, který je oslňuje. Ovšem, ovšem, tak jako já nedovede mluvit nikdo! — Doma jsem neřekl ani slova, vyšel jsem si na procházku jako by nic, přišel jsem jako by nic a tady si to vyjednáme zase jako by nic. Ta radosť toho starého Višína, až mu řeknu, že bych si jeho dceru vzal. Teprv ondyno mně zaklepal na rameno a pravil: „Růžový nosejčku“ — on mně nikdy neřekne Růžičko, vždycky růžový nosejčku — „já bych sobě přál, aby měla moje dcera podobného hospo-

dáře pro své panstvíčko, jako vy jste — já už toho nezastanu!“ A já mlčel, neřekl ani slova a teď — teď — nu ta radosť toho starého Višína, hahaha, ten bude o jedné noze skákat! A což teprve jeho dcera! — jen aby jí náhlá radosť neuškodila! Teprv ondyno jsem s ní mluvil skoro čtvrť hodiny a mezi rozmluvou pravím náhle jako zdvořilý člověk: „Nevím, jemnosť paničko, zdaž vás má sprostá řeč baví!“ A ona si přikryla honem šátkem obličej — to se styděla, nebožačka! — a pravila skoro škytavým hlasem: „Vy umíte znamenitě bavit.“ Nu počkej, zatrolená vdovičko, máš mít tu zábavu každý den! Inu vtip je dar boží! A jak se k sobě hodíme! Ona vdovička, já vdoveček! Nemáš zůstat, vdovičko, osamotnělá a všem bouřkám a dešťům ponechána jako ta socha nad hrobem manžela. Přistoupím k tobě a počnu: „Já, kterého už tři hospodyně a sedm děveček chtělo“ — ne, to ji nesmím říci, mohla by zpyšnět! Honem si nějakou řeč vymyslím a několik vtipů a nápadů spořádám — to mají ženské rády. Jsem rád, že zde nikdo není! Honem do zahrady na nápady!

Výstup V.

Růžička. Václav. Později *Kateřina.*

Růžička (chce ven, potká se ale s *Václavem* v zahradních dveřích): Prosím vás, přítelíčku, nechť jste, kdo jste, nevyzraďte mne, že jsem zde byl! (Chce dál.)

Václav (zadrží ho): Pomalu, pane, co jste zde dělal?

Růžička: Nu, snad jsem nekrad'?

Václav: Kdož ví!

Růžička: I vy osle, vy hrubiáne! (Vytrhne se mu a uteče.)

Václav: Zloděj není, sic by tak nenadával!

Kateřina (vyjde levými dveřmi a jde až v popředí): Kdož by si byl pomyslil, že se ten člověk tak změní! Tak hodný býval, tak spořádaný a nyní tak lehkovážný, tak hrubý. Řekla jsem mu to ale do pravdy!

Václav (přikradl se až za ni): Slečno Kateřino, nevíte, kde je teď pan Vilím? Zdržuje prý se zde u vás, ano?

Kateřina: Nevím!

Václav: Co nevíte?

Kateřina: Nic nevím!

Václav: To vím!

Kateřina: Co víte?

Václav: Že nic nevíte.

Kateřina: I ty —

Václav: Zapovídám si tykání!

Kateřina: Jak chcete! (Odchází na zad.)

Václav: Žádám vás, slečno Kateřino, ve jménu svého pána, jenž co host vašeho panstva šetrnosti zasluhuje, o něco.

Kateřina: Co chcete?

Václav: Jak jsi stará, Kačenko?

Kateřina: Co je vám do toho?

Václav: Chci vědět, jak dlouho to ještě bude trvat, než budeš starou pannou!

Kateřina (zlostně se na něho zamračí a uteče do zahrady).

Václav (běží za ní): Počkej přece, kdož pak ti může stačit, bláznivá chocholko!

Výstup VI.

Adéla a *Hermann* vstoupí zahradou. *Hermann* nese *Adéle* shawl.

Adéla (béře shawl od Hermanna): Děkuju vám, pane; vyť jste dnes zvláště zdvořilý!

Hermann: Zdvořilý? Může být, nevím ale o tom. Naše doba žádá zdvořilosti místo citů a jsme od dětinstva už tak vycvičeni, že, když vřele cítíme, také vybranou zdvořilosť jevíme. Jsem-li k vám zdvořilý, jest to jen důkazem, že jste vřelé city ve mně zbudila.

Adéla: Už jste zase ve své staré kapitole? Sedněme si, pane! (Sednou.) Ostatně se musím přiznat, že vaše zdvořilosť je velmi příjemná, protože vždycky zvláštní.

Hermann: Jste příliš laskava; račte ale být opatrna; poněvadž by snad tato laskavosť vaše mne v mé naději potvrdila.

Adéla: Myslím, že to není přílišná laskavosť, když se ze zvláštní vaší zdvořilosti těším, a také se k tomu přiznám. Chválím-li skutečnou mužnosť vaši, musí mně i nejjemnější stránka vaše rovně milou být. Mužnosť a třeba někdy drzosť k mužským a zdvořilosť k ženským — tak se to sluší!

Hermann: Škoda, že si nemůžeme tak svou srdnatostí dobývat lásku dam, jako úctu mužských. Byl bych si vás už dávno dobyl.

Adéla: Nevím, nevím — ó, já jsem také srdnata a dovedla bych se bránit! Strachu neznám a právě proto každého muže nenávidím, který jednou bojácnosť svou něčím dosvědčil.

Hermann: Toť bych snad už za tou příčinou měl naději —

Adéla: Stále a stále se vám ty vaše naděje do myšlenek vplítají!

Hermann: Často jsem už myslil, že se tyto moje naděje vyplní a vždy jste mě zase náhlou chladností odstrašila: sklamejte mne, jak často ještě chcete, v tom mně nezabráníte, že stále doufat budu.

Adéla (žertovně): Ó, naděje je pěkná věc! Zač by stály všechny ty malicherné okamžiky našeho života, kdyby se s nimi zároveň naděje na něco dokonalejšího nepojily!

Hermann: Jen se posmívejte! Já vás ale ubezpečuju, že ta naděje je mým dechem, že bych bez ní —

Adéla (s komickým strachem): Prosím vás, jen se mně nestaňte sentimentálním! Jen to ne, raděj doufejte dále!

Hermann (poklekne před ní a políbí jí rychle ruku): Ó božská Adélo! Smím tedy —

Adéla (vyskočí): Mně se zdá, pane, že byste potřeboval nějaké studené sprchy! (Opravdově.) Prosím vás, kdyby někdo —

Hermann (vstává pomalu): Už zase marně! Vy jste ukrutna!

Adéla (žertovně): Vždyť máte naději! (Opravdově.) Kdyby byl takhle otec, anebo náš nový host vešel!

Hermann: Ah — ten nový host! Slyšel jsem už o něm; prosím vás, kdo je?

Adéla: Přítel naší rodiny, velmi vzdělaný a duchaplný muž, jehož sobě vážit musíme.

Hermann: Snad ne nějaký můj sok?

Adéla: Sok? a v čem sok?

Hermann: Vy jste zlá!

Adéla: Ah tak! I bůh zachraň — hahaha! Vždyť víte, že jen udatného, srdnatého muže mohu milovat, a pan Volšovský je pravá baba.

Výstup VII.

Předešlí. *Volšovský* a *Višín* (z levé strany).

Volšovský: Mám radosť z toho hocha! Do Italie ale na žádný způsob ještě nesmí! Ah slečna — a kdo to? To není můj synovec!

Adéla (tváří se, jako by příchozích nezpozorovala a mluví šeptmo s *Hermannem*).

Višín (vstoupí mezi *Adélu* a *Hermanna*): Musím vás, pánové, seznámit spolu. Zde pan Volšovský, starý můj přítel — a zde pan Hermann. (*Volšovský* a *Hermann* se vzájemně kloní, poodstoupí a baví se spolu. *Višín* k *Adéle*). Nevidím to rád, že tak důvěrně s tím cizincem zacházíš. Nevíme ani, kdo jest a může být, že za ním něco zcela jiného vězí, než se na oko zdá!

Adéla: Otče!

Višín: Ne, ne! musíme být pozorliví! Nemám sice ničeho proti tomu, že se zde na krátko zdržuje, nevím ale skoro ani, jak sem přišel.

Adéla: Vždyť víte, že jsem ho poznala u své přítelkyně a že jsem ho sama pozvala.

Višín: Nevím ale nic bližšího o něm.

Adéla: Taková nedůvěra by vás byla nehodna, tatínku!

Višín: Musím sama sebe chránit. Psal jsem už svým přátelům do Prahy a zvíme brzy, na čem jsme.

Adéla (chladně): Jak se líbí! (Nahlas.) Ti pánové nás připraví o příjemnou zábavu!

Volšovský: Budeme snad brzy hotovi.

Hermann: Jsme už nyní k službám —

Volšovský: Ne, ne, počkejte ještě, pane Hermanne! (Mluví s ním dále.)

Adéla (usmívavě pro sebe): Však vím, co je pod tou hrubostí skryto. Nechce se prozradit, že mne ještě miluje — ó, však já vás zahanbím, chladný pane!

Hermann: Zde jsme, jemnosť paní!

Adéla: Věřím ráda, že se ti pánové dobře spolu pobaví! Cestovali oba a mají tedy dosti látky, aby se o mnohém smluvili!

Výstup VIII.

Vilím (přiběhne ze zahrady). Za ním přijde zahradou *Václav* a postaví se u dveří. Hned potom vyjde *Kateřina* z levé strany a postaví se k druhé straně dveří. *Předešlí.*

Vilím: Strejčku, drahý strejčku — přišel jste jako na zavolání! Mně se už věru po vás stýskalo! (Objímá *Volšovského.*)

Volšovský: Slyšel jsem, že se ti stýskalo a vím také, proč.

Vilím: Viděl jste už můj obraz? Líbí se vám?

Volšovský: Je trochu divoký, jako ty; jsem ale spokojen.

Adéla (pro sebe): On si mne opravdu ani nevšímá! (Počne se s *Hermannem* bavit a ohlíží se časem pátravě po *Volšovském; Višín* ji pozoruje.)

Volšovský (vede *Vilíma* stranou): Co pak je zač, ten pan Hermann?

Vilím: Nevím a myslím, že ani zde o něm mnoho nevědí.

Volšovský: Toť je podezřelé.

Vilím: Mně je podezřelým i protivným! Stále se kolem Adély otáčí — snad by si ji rád vzal, kdybychom tomu dovolili.

Volšovský: Kdybyste tomu dovolili? Jakžpak ty přicházíš k tomu, abys také dovoloval?

Vilím (v rozpacích): Strejčku, já bych rád do Italie.

Volšovský: To je podivná odpověď! (Pro sebe.) Snad není ten hoch také do ní zamilován? (Nahlas.) O tom si ještě promluvíme a řeknu ti teprve později, že do Italie ještě nesmíš.

Výstup IX.

Růžička (vejde zahradou). *Předešlí.*

Višín: I dobré jitro, pane sousede!

Růžička: Dobré jitro, vážené panstvo! Má poklona vám, paní Adélo, vy rajská — (Pro sebe.) Teď jsem to zapomněl!

Adéla: Rajská hruško! jste chtěl říci — ne? Ó, vy umíte lichotit!

Růžička: Není jinak možná! Vy jste jako slunce, které ze země tento — (Líbá ji ruku; pro sebe.) To se mně to podařilo! Vtip musí člověk mít a pak to jde!

Adéla (obrátí se k *Volšovskému*): Už jste se pohejčkal se svým mazánkem? To děťátko má asi radosť!

Volšovský: To děťátko je právě tak staré, jako vy!

Višín: Prosím tě, nech ji. Toť víš, že každá ženská, jakmile se vdá, myslí, že už je skutečně rozumná. Dokud jsou svobodné, tváří se pořád dětinskými a kdyby byly třeba už padesátileté panny. Jakmile se ale šestnáctileté děvče vdá, hraje si na matronu, je moudré, mluví o všem vážně, dává naučení nevdaným, třeba by dvakrát tak staré byly, a je vůbec pravým pokladem moudrosti!

Václav (podívá se v témž okamžiku na *Kateřinu,* když tato na něho; *Kateřina* se rychle odvrátí): Víš, jak se vaří turecké nudle, Kateřino? (*Kateřina* odvrátí ještě více hlavu.)

Hermann: Dámy jsou skutečně mnohem dříve duchem zralé než my! Šestnáctileté děvče je co ženská mnohem zralejší, než dvacítiletý muž.

Adéla: Jak smýšlíte o tom, pane Volšovský, co právě můj horlivý zastavatel pronesl? (Upustí schválně šátek v stranu *Volšovského.*)

Volšovský (nepohnutě): Upadl vám šátek, jemnosť paní!

Vilím (skočí a podá šátek *Adéle*).

Adéla (chladně): Děkuju, Vilíme! — Smluvte se, pane Volšovský, zde s panem Hermannem o svých cestách. On byl také v Italii; nebral ale banditů ku pomoci, aby se zase před bandity chránil, jako to prý někteří cestovatelé činívají.

Volšovský: To tedy cestoval s menším pohodlím než já! Prosím, pane, byl jste tam za svou povinností, nebo za zábavou?

Hermann: Za povinností.

Vilím (počne zatím kreslit *Růžičku* do své tobolky).

Adéla: Pan Hermann byl totiž kapitánem při prvním papežském pluku Švýcarů!

Volšovský: Tak? a kdy, prosím?

Adéla: Před rokem ještě, viďte, pane Hermanne?

Hermann: K službám, sličná paní.

Volšovský: Jak to jemnosť paní dobře ví! — Tedy před rokem ještě, pravíte? Jistě před rokem?

Hermann: Ano! — Nepochopuju —

Volšovský: Před rokem jsem znal všechny důstojníky toho pluku; vás ale, pane —

Hermann: Mne ale jste neznal, tedy jste neznal všechny!

Volšovský: To z toho nenásleduje, protože musím podle toho, že jsem skutečně všechny znal, soudit, že jste alespoň tenkrát ani takovým důstojníkem nebyl!

Višín: Co je to, pane? Jak to přijde?

Hermann: Já —

Adéla: Zapovídám vám se omlouvat. Já vám věřím a vím proč; jste mým hostem a jinému než mně, ba ani otci mému se nemusíte zodpovídat! Hanebné to, nemužné podezření! — Dnes obědváme v zahradě, pánové! Prosím, pane Hermanne, o vaši ruku; veďte mne! Je libo, pánové? (*Adéla* jde s *Hermannem,* měřícím hrdě *Volšovského.*)

Višín: Do zejtřka z rána máme jistotu; nech ho zatím, příteli! (Jde s *Volšovským* za *Adélou.*)

Růžička: Nechám námluvy až po obědě. Mezi tím ji okouzlím ještě několika vtipy.

Vilím (zastrčí tobolku): Kreslil Vilím — už ho mám! Pojďte, pane Růžičko, už vás mám! (Táhne ho za sebou.)

Růžička: Bože, vždyť to cítím na ruce, že mne máte. (Vyjdou.)

(Opona začíná padat.)

Václav: S pepřem se vaří turecké nudle, Kateřino! (Jde za ostatními.)

(Opona spadne.)

— —

Jednání druhé.

(Zahrada. V pozadí vysoké stromy. V popředí květiny a v pravo pohovka. Na levé straně dům o jednom poschodí s balkónem. V levém popředí ubrusem krytý březový stůl s náčiním na kávu a březová sedadla. Zábradlí, po němž se vinou révy, pokrývá dům i balkón.)

Výstup I.

Volšovský, Višín, Hermann a Vilím zabývají se v pozadí střílením z bambitek; *Václav* je obsluhuje u terče. Při vyhrnutí opony se rychle všichni ve střelbě vystřídají. *Růžička* spí na pohovce v popředí; škubne sebou při každé ráně, nemůže se však ze snů probrat. Na balkón vystoupí *Adéla*, držíc rozkvetlou růži v ruce; nikdo ji z přítomných nepozoruje. Ještě později *Kateřina.*

Volšovský: Václave, kdo střelil nejlíp?

Václav: Vy, pane!

Višín: A kdo nejhůř?

Václav: Vy, pane!

Volšovský: Vidíte, pane Hermanne, že jste jen prostředním střelcem.

Hermann: Bambitka byla špatná.

Volšovský: Podej sem, Václave, mé nové bambitky. Budete moci, pane, s těmi se pokusit. Jsou důkladné! (Béře od *Václava* dvě bambitky.) Volte, prosím.

Hermann (prohlíží jednu z bambitek): I to je jen továrnícká práce!

Volšovský: Nechcete nic uznávat, co je mého; nezáleží ale na tom, chceme se jen přesvědčit, kdo z nás líp střílí. Volte tedy jednu, jsou nabity, a střelte. Václave, dej pozor! (*Hermann* se postaví a vystřelí.) Nu, Václave, kam šla rána?

Václav: Do středu!

Volšovský: Do plného?

Václav: Trochu pod!

Volšovský: Zaraž tam bílý kolík, Václave. Já ten kolík svou ranou vyrazím, pánové! Jsi už hotov? Odstup tedy! (Vystřelí.) Nu jak?

Růžička (ze spaní): Naninko, Naninko, nech mne spát. Nedělej takový rámus.

Václav: Vyrazila kolík!

Volšovský: Jste překonán, pane Hermanne!

Hermann: Neupírám, že střílíte dobře; že jsem ale překonán, připočítám jen náhodě, která mne dnes trochu nejistotou souží. Ostatně do pevného terče střílet je dosti snadná věc a nerozhoduje; já se vyznamenávám zvláště střílením do věcí rychle mijících.

Volšovský: I tím vám mohu posloužit! (Chopí se bambitky a vystřelí do výše; s hůry sletí mrtvý pták.)

Růžička (vyskočí): Ale, Naninko, Naninko! (Mne si oči.) Kde pak jsem? Ah, ah — pánové zde střílejí! Proto se mně pořád zdálo, jako bych byl nějaké silnější klepání u postele slyšel.

Adéla: Ptáka zastřelit dovedete, zdaliž pak byste měl ale tak pevnou ruku, kdybyste na člověka střelit musil?

Višín: To je zase zbytečná otázka.

Volšovský: Nevím, krásná vražednice! Kdyby nešlo zároveň o můj život, chybil bych se dojista; kdyby mně však šlo o život, anebo kdyby člověk ten byl jiným bezbranným lidem anebo snad dokonce nějaké veliké, člověčenstvo oblažující myšlénce nebezpečným, měl bych nejspíše chladnosti dost.

Václav: Pamatujete se, pane, jak jsme v Řecku —

Volšovský: Mlč. neptal se tě nikdo!

Adéla: Nebo jak jsme v Italii?

Volšovský: Co myslíte? Nerozumím vám! Člověk sobě osobuje často divná práva na život svých bližních. Lidský život se musí velmi šetřit a nenávidím každého, kdo s ním lehkomyslně zahrává, poněvadž moc k tomu má. Vyjádřilť se jistý mudrc o lidském životě v ten smysl, že by život vždy jako podzimek prchati měl; podzimek béře sice všechno listí s sebou, stromy ale už byly dříve své ovoce složily. Kdož může vědět, zdaž život ten, který zmařit chceme, své ovoce už nesl? zdaž ještě jednou ovoce nésti nemůže? Snad má jen někdy sebevrah právo, aby se života zbavil, když jistě ví, že jeho život už nižádného ovoce neponese. Ostatně i zvíře nerad zabíjím. Bolí mne, když v ty potrhané němé oči hledím a více pomoci nemohu. Mrzí mne i to, že jsem se prvé tak hloupě přenáhlil a toho nebohého ptáka srazil.

Adéla: Stáváte se sentimentálním! — Už jste se prospal po obědě, pane Růžičko?

Hermann: On nevěděl, že už naše slunce vyšlo a že tak vysoko nad námi stojí!

Adéla (ukloní se).

Růžička (pro sebe): To se mu povedlo, sakyventovi! Honem také něco, Růžičko! (Nahlas.) O, jemnosť paní, já nevěděl, že zatím na balkonu dvě růže —

Adéla: Dvě růže? Ah tak! Líbí se vám snad tato růže?

Hermann: Komuž by se ve vašich rukou nelíbila!

Růžička (pro sebe): Ten člověk mne opravdu rozzlobí!

Adéla: Kdo ji chce?

Hermann:
Vilím: } Já!
Růžička:

Volšovský (sedne na pohovku, kde byl dříve *Růžička* ležel).

Adéla (pro sebe): Tváří se posud lhostejným! (Nahlas.) Pojdte si tedy pro ni, pánové!

Hermann
Vilím } (běži ke dveřim domovním).
Růžička

Adéla: To by každý doved, pánové! Ale bez schodů ke mně, na příklad zde pomocí toho zábradlí.

Višín: Ty's blázen, he, he!

Hermann: Hned jsem nahoře.

Vilím: Nepředejdu-li! (Počnou lézt.)

Růžička: O, to já jinak vyvedu! (Odběhne v pravo.)

Hermann (seskočí): Řeže to tak do rukou, že to nemohu vydržet! (Jde a prohliži v rozpacích bambitky. jež *Václav* ukládá.)

Vilím (vylezl zatím nahoru): Jemnosť paní, prosím o růži!

Adéla: Myslila jsem, že si ji pan Hermann nedá ujít. Ano, růže je vaše, zde ji máte. Nechcete k vůli pohodlí se mnou domem vyjít? (Vejdou do domu.)

Volšovský (pro sebe): Ten hoch se mi nelíbí. Na žádný způsob nepřipustím, aby s ním také zahrávala.

Višín: Pojď, Volšovský, sesedneme si zde. (Ukazuje na krytý stůl.) Společnosť bude hned pohromadě! Kde pak je ale Růžička?

Růžička (vystoupí s žebříkem): Už jsem zde! Však uvidíme, kdo teď růži dostane! (Podívá se na balkon.) Kde je jemnosť paní?

Višín: Už vás pan Vilím předešel! (Z domu vystoupí *Adéla*, *Vilím* a *Kateřina; Václav* přistoupí blíže.) Podívej se, Adélo, pan Růžička si přinesl žebřík, aby si růže vydobyl!

Adéla: Jak? pane Růžičko? Vy jste neměl tolik odvahy, jako ostatní pánové?

Růžička (drží stále žebřík): I měl, myslil jsem si ale, že je to s žebříkem pohodlnější.

Adéla: Jste tak svižný a mladý!

Růžička: Nu ovšem, hehehe! a pak myslím, že je to po žebříku také dost nebezpečné!

Adéla: Žádné výmluvy! Za trest odnesete žebřík zase tam, kde jste jej vzal.

Růžička (pro sebe): Ta mne má ráda! Teď ji to bolí, že jsem růže nedostal! (Odnáší žebřík.)

Višín: Pánové, já už sedám, jsem zemdlen. Račtež zasednout! (Zasedne k stolu, nacpává pomalu pěnovku a kouří.)

Vilím (líbá růži; — tajně): Jemnosť paní!

Adéla: Čeho si přejete?

Vilím: Mám od vás růži —

Adéla (chladně): Ano!

Vilím: Jemnosť paní!

Adéla: Nu?

Vilím: Bojím se, vám se přiznat, že mne ta růže nikdy neopustí.

Adéla (pro sebe): Božská myšlénka! Pomstím se na strýci snad synovcem! (Tajně k *Vilímovi*.) Jsem tomu věru ráda, že vy jste ji obdržel! Váš strýc nás ale pozoruje, nesmíme déle šeptmo mluvit. (Nahlas.) Prosím, pane Volšovský, pane Hermanne, račte přisednout!

Volšovský: Vilíme, pojď sem!

Hermann (postoupí k *Adéle*): Vy se hněváte pro mé neštěstí?

Adéla: Nahlížíte, že jste mohl spíš než — (Mluví šeptmo dále a sednou si vedle sebe u *Višína.*)

Volšovský: Tys chtěl do Italie?

Vilím (roztržitě): Co povídáte strýčku?

Volšovský: Žes chtěl do Italie! Hochu, ty jsi pomaten!

Vilím: Já? Ano, strýčku, chtěl jsem.

Volšovský: Obdržíš ode mne peníze, pod jednou výminkou.

Vilím: Jak? Vy chcete? O zlatý, dukátový strýčku! A pod jakou výminkou?

Volšovský: Že půjdeš ještě dnes.

Vilím: A proč to?

Volšovský: Netaž se! Chceš-li dostat peníze, půjdeš hned!

Vilím: Ale hned!

Volšovský: Ovšem že hned, neboť vím, co tě zde poutat počíná! Adéla si s tebou zahrává, aby Hermanna a snad ještě někoho jiného k žárlivosti popudila. Pak tě ve smíchu odkopne. — Chceš jít?

Vilím: Víte jistě, že Adéla —?

Volšovský: Což bych měl ze lži? Miluješ ji snad, hochu?

Vilím: Já nevím. Může být, že ji miluju, alespoň se mně tak — tak líbí; ale Řím, Neapole a Florence zvítězí.

Volšovský (k ostatním): Už si přisedáme.

Růžička (přiběhne uřícený): Zde jsem, jemnosť paní; to jsem se pronesl!

Adéla: Račte pánové! Kateřino, přines kávu. (*Kateřina* odchází. *Václav* ji zadrží. Po kávě pánové beztoho zase utekou, aby se každý dle svého způsobu bavil a my —

Kateřina: Jemnosť paní! Jemnosť paní! (Přiběhne ku předu.) Václav mně vždycky nějaké hrubství řekne, jakmile jen kolem něho jdu!

Václav (se vzdálí).

Volšovský: A co vám zase řekl?

Kateřina: Že se má chůze podobá houpání se sraženého mléka! (*Všickni* se smějí.)

Volšovský: Vidíte, to vám tuze zalichotil! Zachytil tu poklonu někde na východě a můžete být na ni pyšna. Vyznamenává chůzi velmi krásnou, lehkou.

Adéla: Jdi tedy, slavená Kateřino, a přines kávu. (*Kateřina* odejde a vrátí se po chvilce s kávou.) Je to pro nás ovšem trochu originální poklona, je ale z východu a tu se musí přemrštěnosť odpustit.

Růžička: Inu, nejsou ještě tak vzdělaní jako my!

Adéla: Ráda bych znala všechny okolnosti, jimiž ta nám zdánlivá přemrštěnosť u orientálů rozkvétá.

Hermann: Jsou to tytéž, v nichž se zakládá bujnosť jejich přírody.

Růžička: Toho náhledu bych sám byl!

Volšovský: Ó zajisté ne pouze tytéž!

Růžička: To bych také myslil!

Volšovský: Východní obyčeje přikazují ženským, aby se veřejně bez hustých závojů neobjevovaly; muž tedy napíná svou fantasii, nerozptýlenou obdivem mnohých hezkých tváří, tím více, a spatří-li přece náhodou nějakou mladou ženskou tvář, použije všechněch jemu známých krás přírodních, aby ji důstojně velebil.

Hermann: Myslím, že to mají naše dámy i v tom ohledu lépe. Vidí je každý a množství ctitelů dovede pak dohromady mnohem více pěkných poklon než jednotlivý.

Višín: Totiž více hloupostí! Ženské ostatně přijímají teď raději měď zdvořilosti, než zlato upřímnosti.

Adéla: I tatínku, tomu vy už nerozumíte! Smím, pánové, rozdat kávu? (Rozdává ji.) Co se mne týká, já bych se nejraději všem mužským na světě líbila.

Hermann: Všem? A komu nejvíc?

Adéla: Svému muži, aby byl zalibením oslepen a mne činit nechal, co se mně líbí.

Vilím: Nejste tak zlá, jak se tváříte, jemnosť paní! Ráda byste se všem mužům líbila, aby váš muž tím pyšnější a blaženější byl.

Růžička: Ó já šťastný, že (zarazí se) — smím ještě o koflíček prosit. — Či tak! Já ještě nepil!

Adéla: Vidíte, pane Vilíme, já jsem myšlénkou ženské svobody tak nadšena, že — čemu se smějete, pane Volšovský?

Volšovský: Tomu, co rozumíte svobodou žen, čili emancipací anebo jak to jmenovat chcete. Chcete se tvářit, jako byste sobě úplnou nevázanosť přála. Či přejete opravdu?

Hermann: Myšlénka ženské emancipace není posud jasně promyšlena a určena.

Růžička: To má pan Hermann pravdu!

Volšovský: Jen u těch není jasně promyšlena, kteří vůbec jasně nemyslí.

Růžička: To má zase pan Volšovský pravdu.

Višín: Ženská má jen potud působit, pokud její vařečka sáhá.

Volšovský: To ne, bratře! Jsem zcela pro to, aby se ženským příslušné místo v lidské společnosti poukázalo. Ženská má být rovna muži, jak daleko její síly rovným těm právům by dostačily; ženská má být družkou a ne služebnicí mužovou a má vůbec té nepřemrštěné pocty dojít, které každá dle svého chování zasluhuje a která jí přísluši pro to, že je hodná ženská, ale ne pro to, že

je vůbec ženská. I pro to jsem, aby se jim mnohem více cest otevřelo, kterými by sobě chléb vydělávati mohly. Tím nastane pravá jejich svoboda, když mužové nebudou jejich jedinými živiteli!

Vilím: Dobře máte, strýčku!

Růžička: Ovšem že má dobře.

Adéla: Ve všem ale nemáme podílu brát? Myslíte, že nemáme té duševní síly jako mužští?

Růžička: Ano, nemáme té duševní síly?

Volšovský: Nemáte! Myslíte, když síle mužské se obdivujete, že ji už sdílíte? Má zrcadlo už také tvář lidskou, že ji obráží? Žena se obdivuje síle mužské a muž ženské něžnosti; tak ale jak muž něžnosť ženskou nápodobit nesmí, nechce-li se směšným stát, tak také žena nesmí sílu mužskou chtít nápodobit, sic upadne v posměch.

Vilím: Dobře máte, strýčku!

Višín: Bratře, mluvíš rozumně.

Růžička: Ó, tuze rozumně!

Adéla: Nevím, nemůže-li žena na příklad právě tak srdnata být jako muž, a tuto svou srdnatosť také objevit.

Růžička: Ano, to také nevím!

Volšovský: Vy nevíte ledacos, vážený pane! — Ano, může a má být srdnata, když toho okolnosti požadují. Srdnatosť ta má být ale pravá, mravní základ mající a čistě mravními příčinami probuzena. Srdnatosť nepravá, založená jen na zevnějším efektu, na vychloubání se, na jakéms zvyku a t. d., je už u muže protivna, ještě protivnější ale u ženy.

Adéla: Mně je už srdnatosť vůbec něco vznešeného. Srdnatosť rozvinuje mužského teprve v muže, a ne stáři. I zcela mladý lev spouští se už do nerovného boje. Myslím, že kdo není srdnatý, není také dobrý; jen člověk

dobrého svědomí může být srdnatým. Vás, pane Hermanne, mám už proto za dobrého člověka, že jste srdnatým.

Hermann (políbí jí ruku): Jste laskava, krásná paní!

Volšovský: Ten pán vám ubližuje. Každá krásná žena je alespoň trochu přihlouplá; vy jste ale mluvila právě nyní tak moudře, že může jen o hezkosti řeč býti.

Adéla (tajně k Hermannovi): Přetrhněte mu řeč, až zase promluví.

Visín: Jen se perte, mám z toho radosť, hehehe!

Volšovský: Byl to jen žert, jak nahlížíte, jemnosť paní, protože —

Hermann: Kam že chodíváte, krásná paničko, tak časně z rána na procházku?

Adéla: Nahoru do háje; víte tam, kde je onen vysoký pomník.

Volšovský (vstane): Dovolte, pane —

Hermann: A prosím, komu je ten pomník postaven?

Adéla: Jistému kozáckému důstojníku, jenž na tom místě za francouzských válek padl. Byl usmrcen, když mou babičku, na kterou se tam několik nepřátel pro její šperky shluklo, bránil. Zasloužil sobě tím pomník od naší rodiny a ctíme památku muže, jenž takřka toliko pro nás v cizině zahynul. Lid sobě tu romantiku rozpředl dle svého způsobu a vypravuje, že tam u hrobu i za dne mrtvý kozák strašívá.

Růžička: Já sám jsem jednou —

Volšovský: Vy jste mně schválně prvé řeč přetrhl!

Růžička: Já?

Adéla (tajně k *Hermannovi*): Vyzvete ho na souboj, uteče jako baba.

Volšovský: Neslyšíte, pane Hermanne, že schválně?

Hermann: Tak?

Volšovský: Ovšem že tak! Nahlídnete, pane, že vás musím nazvat ne jen nezdvořilým, ale i nestoudným!

Adéla (pro sebe): Už je žárlivostí rozpálen!

Hermann (vstane s ostatními; *Růžička* uteče): Tu urážku splatíte svou krví, pane!

Volšovský: Co tím myslite?

Hermann: Že vás vyzývám na souboj.

Volšovský (náhle chladně): Nač? Na hole? To bych přijal a odevzdal souboj svému Václavovi! Mám vás za velmi obmezeného, pane, že něco podobného jen vyslovit můžete.

Hermann: Vy —

Višín: Ticho, pane! Zapovídám sobě každou různici ve svém domě.

Adéla: Vy se vyhýbáte poctivému boji, pane Volšovský? Ó, jak nenávidím každého zbabělce!

Volšovský: Odtud věje vítr? Musila jste velmi záhy začít milovat, že tak mladistvá už nenávidíte!

Vilím: Pane Hermanne, můj strejček vás nemá za hodna, aby se s vámi potýkal, já sice také ne, kdybyste ale vzdor všemu poroučel —

Višín: Ne, ne — ticho! Ty půjdeš se mnou, pane bratře, ochladím tě procházkou! A vy nás vyprovodite, mladý Angelo, abyste se nepopral za strýce!

Volšovský: Vilím se musí připravit na cestu do Italie. Půjde ještě dnes.

Višín: Jak? Nemyslím, že bys snad pro to — Přeju si, Adélo, abys přišla brzy za námi ale — sama! (Odejde s *Volšovským* a *Vilímem.*)

Adéla (v rozpacích pro sebe): Ó, to on nastražil sám, že půjde Vilím! Snad mne nyní nenávidí!

Hermann: Jemnosť paní!

Adéla: Kateřino, můžeš jít domů. (*Kateřina* odejde.)

Hermann: Posledním slovem vašeho otce jsem z domu vypovězen.

Adéla: Tento dům je můj, a toliko já mám právo hosti přijímat a propouštět. Vy zde zůstanete, rozumíte, pane? Ano, já vám poroučím, abyste zůstal!

Hermann: Jen na tak dlouho, až Volšovského přinutím, aby souboj přijal — pak půjdu!

Adéla: Volšovského nesmíte nutit k souboji, kdyby jej i chtěl přijmout, což mu jeho zbabělost zabrání! Chtěla jsem jen žert mít a stala se z toho ošklivá pravda.

Hermann: Vypovězte tedy, co domácí paní, Volšovského 'z domu.

Adéla: Nemohu!

Hermann: Jak to přijde, že se tak příkře také k vám chová?

Adéla: Žádal přede dvěma roky, když byl smuteční rok po umrtí mého chotě uplynul, o mou ruku.

Hermann: A vy jste odepřela, protože jste ho nemilovala?

Adéla: Ó ne proto! Volšovský je muž bystrého rozumu, vysokého vzdělání a příkladně dobrého srdce. Nad to je nejupřímnějším přítelem mého otce, miloval mě vášnivě, — a miluje snad ještě. Nevím však nyní více, jak o mně smýšlí: jeho nynější chování může buď z chladnosti skutečné a z nenávisti, buď z přemáhání se pocházet.

Hermann: Vypravujete to bolestným tónem! On vás miloval vášnivě — a vy?

Adéla: Byla jsem v smutečném roce svém s ním a se svým otcem do Italie cestovala. Na cestě té jsem seznala, že výtečný ten člověk má při všech svých cnostech jednu velkou chybu, že je co do srdnatosti pravou babou. Od těch dob jsem se ho stranila.

Hermann: Nahlídnete, jemnosť paní, že zde s Volšovským vedle sebe přebývat nemůžeme. On zůstane, a já půjdu.

Adéla: On půjde zítra sám, jak řekl, a vy zůstanete! Což si tak málo mého příkazu všímáte?

Hermann: Co vás donucuje k tomu příkazu, jemnosť paní? Prosím, řekněte mně upřímně, je to vzdorovitosť naproti otci, anebo —?

Adéla: Prosím, ušetřte mne, já věru sama nevím —

Hermann: Adélo, prosím vás pro všechno, učiňte konečně mé nejistotě konec, řekněte ano anebo ne; dejte život anebo smrť — jen něco určitého! Ta nejistota lomcuje mnou, jako nejkrutější zimnice. — Vy mlčíte, Adélo?

Adéla: Já věru nevím, co mám odpověděti. — Proč jste se prvé ptal, kam tak časně z rána chodím?

Hermann (líbá jí ruku): O rozumím, drahá, zbožňovaná Adélo. Ó, prosím vás, neprchejte mně už zase!

Adéla: Musím, je to tak lip. (Odběhne do domu.)

Hermann: Rozkošná to, božská ženština! Nejsem jí ani hoden — ne! co to mluvím? jsem, jsem jí hoden! Vždyť ji miluju tak, že mne už rozum opouští a že je moje snažení se o ni zcela jiné, nežli dříve, že moje touha po ní má už vznešený základ. Ne, nejsem špatny! Z počátku mne ovšem lákalo její jmění více než ona, chtěl jsem sobě pomoci z nekonečných, trapných nesnází — nyní ale, jako bych byl na ty všechny nesnáze zapomněl a jsem přesvědčen, že bych si ji i tenkráte vzal, kdyby chudou děvečkou byla. Jen kdyby to mizerné moje postavení —! Každou chvilku mne musí z mých snů vyrušit, a dnes — (vyndá z náprsní kapsy list) nemohu ani nyní na osudná ta slova zapomenout — (rozevře list a čte): „Do tří dní musí být vaše falešná směnka vypla-

cena, anebo za ni úplná jistota dána, sice se už kriminálu —" (Sbalí list zlostně a zahodí.) O ne, pánové! Do tří dní jsem já zde pánem a pak vás odkopnu! Ano, zejtra se musí rozhodnout! Nepovolím jí a ona podlehne proto, že mne miluje! Ano, zejtra musím zvítězit, sic jsem ztracen! Prostředků naleznu, když budu srdnatým! (Odkvapí.)

Výstup II.

Kateřina. Později *Václav.*

Kateřina (vyjde s hlavou sklopenou, jde pomalu ku předu a zasedne za stůl): Skutečně je to pravda, že to nebylo hrubé, ale tuze zdvořilé! Vzala jsem naschvál hrnek sražené smetany, rozlila trochu na talíř a věru se tak krásně hýbala a prohýbala, až milo! Nu vida, já Václavovi ublížila. Když jsem tomu nerozuměla! Kdož pak to může — Inu ovšem, pan Václav se tomu naučil od Turkyň — o, ten nevěrník! Celý tucet žen chtít! nemít na jediné dost! A o mou lásku více nedbat! Což nemohl přijít a zase prosit, třeba jsem ho přede dvěma roky skoro vyhodila! Což neví, jakou poslušnosť láska požaduje? O, já nešťastná! Teď už ani nemluví o lásce! Jen kdyby aspoň zase přišel! Já si zoufám! (Nalije si kávy a pije.)

Václav (vystoupí v pozadí; nese kytaru v ruce): Hodný člověk to, ten pan Vilím! jakou mně dal krásnou kytaru! Koupí prý si v Italii jinou — inu, když dá strýček peníze! — Ah Kateřina! A jak pansky popíjí zbytky! Počkej, ty má nepřítelkyně, máš tak ráda všechno, co je turecké, zazpívám ti tu písničku, kterou mne ten náš krajan naučil! (Připlíží se pomalu až za *Kateřinu* a začne hrát.

Kateřina (lekne se a vyskočí. Když spatří *Václava,* jenž se jí posměšně ukloní, obrátí se rychle a sedne zase; pro sebe): O ten nestyda, už je zase zde!

Václav (deklamuje s průvodem kytary):

Půjč mi svoje srdce malé,
šelmo malá,
splatím ti je srdcem větším
šelmo malá.
Musí to být srdce velké,
šelmo malá,
v něž se láska k tobě vešla
a tvá sláva!

Místo „šelmo malá“ má se sice zpívat „Selmo malá“. — Selma je totiž vlastní jméno u Turkyň — protože ty se ale Kateřina a ne Selma jmenuješ, protože skutečná šelma jsi a protože — eh tento — o čem jsem mluvil, Kateřino?

Kateřina: Nemohu pochopit, jak se opovažujete ještě se mnou mluvit; řekla jsem přece už, že vás nenávidím, že spolu už mluvit nebudem!

Václav (deklamuje patheticky dále jako dříve):

Řekly sobě růže kdysi,
že své vůně pozbudou,
slavíky že rozněcovat
více vůní nebudou.

Řekli sobě slavíkové,
že už zpěvu pozbudou,
že se růžím nikdy více
zpěvem kořit nebudou.

Minul den a smutek v oku
na sebe se dívali,
minul den — než přišel druhý,
slavíci zas zpívali.

Zpívali tak čarokrásně,
až ty růže zplesaly,
a ti pěvci vůni zpití
s větví k růžím sklesali!

Tu písničku zpíval můj pán; hodí se ale zcela pro nás. Ty's růže, já slavík; tys řekla, že nebudeš vonět, já že nebudu zpívat; oba jsme byli až k smrti smutni, nemohli jsme to už ani vydržet, já počal zpívat, tys zaplesala, až jsem vůní zpitý k nohoum tvým sklesnul (klekne před ní) a — a — o! — o! — dej mně hubičku, Kačenko! (Chce ji obejmout.)

Kateřina (odstrčí ho zlostně)

Václav: Tak? Ty mnou opovrhuješ? ty mne chceš zoufalstvím umořit? (Vyskočí, rozkročí se a deklamuje jako dříve.)

Jako vichr palné Sahary,
tak tvá láska, drahá má,
já jak poutník před ním putuju
k městu lásky, drahá má.

Zasáhnul mne vichr žíznivý
na mé pouti, drahá má,
skryl jsem obličej svůj na zemi
k ochraně své, drahá má.

Může být, že vichr tělo mé
v kostru spálí, drahá má,
a zas písek jednou odvěje
z bílých kostí, drahá má.

Budou v cestě bílé kosti stát,
v cestě k tobě, drahá má,
k výstraze, až budou putovat
jiní k tobě, drahá má!

Katcřina: Soudíte nejspíš podle sebe, pane! Ke mně nechodí jiní, ke mně jich nechodí a nebude nikdy chodit více; chodil kdysi jen jeden a ten toho nebyl hoden.

Václav (opravdově): Poslouchej, Kačenko, nedělejme více hloupostí; mohlo by se z toho konečně něco pravdy stát a nás na dlouho rozmrzet!

Katcřina: Kdož pak vám řekl, že žertuju? Já nežertuju, ani mne nenapadá. Co povídám, je pravda — já vás od srdce nenávidím.

Václav (tuze mírně): A proč, Kačenko?

Katcřina (plačtivě): Proto, že jsi se stal špatným člověkem! (Plačíc odběhne.)

Václav: Kačenko, nyní přestal žert! Mé poctivosti se nesmí nikdo dotknout a byť by to třeba ten byl, koho nejradši mám. Ty mne máš, bůh ví proč, za špatného, a já toho nezasluhuju; dobře ale! Kdo mne jen jedinkráte nějaké špatnosti za schopna míti může, s tím nemám žádného narovnání více. Tys tomu chtěla sama, Kačenko — je mně líto! (Smutně odchází.)

(Opona spadne.)

Jednání třetí.

(Háj. V levém popředí stojí pomník, za ním roští.)

Výstup I.

Adéla (sedí u pomníku a drží číslo novin v ruce).

Volšovský je přece znamenitý člověk! Kdyby nebyl tak bohatým, dalo by se soudit, že samým dobrodiním schudne. A jakým krásným způsobem dovede peníze rozdat! (Čte.) „Špitál pro dvacet vdov a sirotků po chudých dělnících. Vdovám se má přiměřená práce zaopatřit, dětem podle schopností vychování poskytnout. Vrchní dozorství zůstavuje sobě zakladatel sám a určí před svým úmrtím následovníka.“ (Vstane.) Věru, veliký to muž! — Muž? — Ó jen kdyby nebyl zcela bez srdnatosti, byl by snad mým ideálem muže. Ale i tu jeho zbabělosť mu musí každý odpustit, kdo jeho ostatní výtečné vlastnosti seznal. — Já se posud věru ošklivě k němu chovala — ach, tak ošklivě, že se nedivím, když mne nenávidí. A on mne skutečně nenávidí, vidím to nyní už z každého jeho pohledu, slyším to z každého jeho příkrého, jak led mrazivého slova. A jak mne miloval! Myslila jsem sama jednou, že ho také miluju. Přišla jsem o jeho lásku

vlastní vinou — nu, muže, který nemá srdnatosti, ovšem nechci; nenávidět mne ale nesmí, to ne, a kdybych ho tak odprošovat měla, jak dítě svého učitele odprošuje.

Výstup II.

Adéla. Ludvig a dva muži (vystoupí z roští; jsou v hlubokém zakuklení, mají vousy a modré bundy). Hned po nich *Hermann* a *Volšovský*.

Ludvig (tajeně k ostatním): Jest to ona! Nepromluvte ani slova a chopte se jí. Vše ostatní, jak umluveno! (Vrhnou se náhle na *Adélu* a hodí jí šátek přes hlavu.)

Hermann (vyskočí z pravé strany): Hej, co to? — Zpátky, loupežnická luzo! (Vrhne se na zakuklence. Po okamžitém zápasu vytrhne jednomu z nich kyj z ruky a zakuklenci prchají v levou stranu.) Jemnosť paní, jste zachráněna!

Volšovský (vystoupí mezi tím v pozadí a spatří prchající zakuklence). Co jsou to zač? Proč jich nepronásledujete? (Běží za nimi.)

Hermann (patrně uleknut): Bože, on — (jde na zad a dívá se nepokojně za odešlými).

Adéla (byla hned při vystoupení *Hermanna* šátek strhla; patrno, že chtěla o pomoc volat, že však nemohla leknutím ani promluvit). Můj krk — mám ho jako sevřený, sotva jsem slova mocna! O, to leknutí! — Pane Hermanne, běžte přece Volšovskému na pomoc, mně se bohdá už nic nestane!

Hermann (pro sebe): Doufám, že mu utekou — už jich nevidím! Má po čertech srdnatosti! — Ať ho skolí, nepustí-li je! (Naslouchá napnutě.)

Adéla: Hermanne, prosím, pomozte mně, když už Volšovskému nepomáháte. — Sotva se na nohou udržím. (Sklesne k pomníku.) Co je vám, pane Hermanne?

Hermann (pro sebe): Neslyším nic více!

Adéla: Hermanne!

Hermann: Jemnosť paní! (Naslouchá zase.)

Adéla: Přistupte přece blíže a — nenazývejte mne více jemnosť paní. Říkejte mně pouze Adélo, jak jste to už dříve někdy učinil. Zachránil jste můj život, bránil jste mne jako lev — jsem vám bůh ví čím povinována, a splatím to věru tou cenou, jakou sám udáte. — Co je vám, Hermanne? Vy mne ani neposloucháte? Jste nepokojný! Stalo se vám něco? Ublížili vám?

Výstup III.

Kateřina. Předešlí. Později dva zakuklenci a *Růžička.*

Kateřina (přiběhne polekána s levé strany): Jemnosť paní, jemnosť paní! Pan Volšovský se tamhle potýkal se třemi cizími muži. Dva utekli, jednoho ale porazil a svázal šátkem.

Hermann (zděšeně): Jak? jednoho chytil? Bože můj? (Ubíhá v levou stranu.)

Adéla: Zdálo se mně, jako by se byl Hermann poděsil! Závidí chudák Volšovskému, že jednoho z nich zajal. Ó, kdybys byla viděla, Kateřino, jak se Hermann na ty tři loupežníky vyřítil, když mne napadli.

Kateřina: Jak? Na vás také přišli?

Adéla: Bůh ví, odkud se zde tak náhle Hermann vzal —

Kateřina: Mohla bych se domyslit.

Adéla: Neptala jsem se tě! Jak bůh války vypadal! Jen okamžik trval zápas a loupežníci prchli!

Kateřina: Nu, více nemohl do nich prát, než jak to Volšovský činil.

Adéla: Ano, ten dobrý, statečný Volšovský! I z toho jehněte se k vůli mně učinil lev! Kde nabral jen té srdnatosti! Věru, že se podivně změnil, a nemohu mu nyní už ničeho vytýkat. Prosím tě, Kateřino, pomoz mně, sic se nedostanu domů. Třesu se posud na celém těle! (Odchází s *Kateřinou.*)

Kateřina: Pán se ulekne! Zde a loupežníci! jaktěživ to nikdo neslyšel. (Zmizí v levo.)

Růžička (vystoupí v pravém pozadí): Zdálo se mně, jako bych byl její hlas slyšel! Včera schválně přede mnou vypravovala, kam z rána chodí; chtěla, abych ji zde překvapil a dívala se při tom tak na mne — ach tak — (V tom vyskočí z levého popředí ubíhající dva zakuklenci; když spatří *Růžičku,* uskočí rychle nazpět. *Růžička* sklesne leknutím na kolena a zakryje si oči). Bože, to je nějaké vidění! Mrtvý kozák vstal a ten druhý — to je nejspíš jeho bratr, přišel na návštěvu! (Po chvilce, v níž se na celém těle třese, odkryje zase oči a nevida nikoho více, ubíhá co nejspěšněji v protější stranu.)

Proměna v zahradní salon z prvního jednání.

Výstup IV.

Adéla, vedena *Kateřinou* vchází zahradou.

Adéla: Prosím tě, jen k sedadlům, už sotva jdu! (Usedne v levém popředí.) Jak ti povídám, je to pravá hanba, jak jsem se bojácně chovala! Nemohla jsem ouzkostí ani promluvit; chtěla jsem o pomoc volat a nemohla jsem, celá jsem se třásla — nu vždyť to vidíš, že se ještě třesu. Celá má srdnatosť náhle prchla, ač jsem se

vždy domnívala, že jí až příliš mnoho mám. Štěstí moje, že jsem se bránit nemusila, byla bych toho nedovedla. Ó, kdyby mne byl viděl Volšovský, byl by měl na několik let dost látky k posmívání. Až do dneška jsem se mu já vysmívala, a nyní se dokázalo, že je skutečným mužem a já skutečnou ženou. Jak se změnil! — Kde pak je ale? kde je Hermann? Podívej se, není-li pan Hermann ve svém pokoji!

Kateřina (jde k pravým dveřím a zaklepá): Nikdo se neozývá.

Adéla: Vejdi tedy bez zaklepání.

Kateřina (zkouši otevřít): Je závorou zavřeno.

Adéla: Bože, snad mu neublížili přece? (Vstane, jde ke dveřím a zaklepá silně.) Pane Hermanne, schází vám něco? Prosím, ozvete se! (Divá se tam klíčni dirkou.) Ó bože, on je zajisté ve mdlobách — a to všechno pro mne! Rychle, Kateřino, musíme dát dvéře vypáčit, jen rychle, rychle!

Výstup V.

Višín (vyjde levou stranou a drži rozpečetěný list v ruce). *Předešlé.*

Višín: Kam pak tak rychle, Kateřino?

Adéla: Prosím vás, otče, dejte rychle dvéře u Hermannova pokoje vypáčit!

Višín: Aby mohl tím rychleji z domu!

Adéla: On je ve mdlobách!

Višín: To se nejspíše dozvěděl, že už všechno o něm vím, o tom —

Adéla: Otče, nikdy jsem vás neviděla tak podezřivého, býváte vždy velkomyslným, upřímným, zde ale, — vy ani nevíte, co právě pro vaši dceru učinil!

Višín: To nevím! Nejspiš nějaké taškářství; vím ale, co pro tebe učinit chtěl.

Adéla: On mne vysvobodil z velkého nebezpečí!

Višín: Mýlíš se, on tě do něho přiváděl.

Adéla: O ne, ne! — Kateřino, běž pro lidi.

Višín: Ani z místa!

Adéla: Poslechněte, tatínku! Před čtvrt hodinkou mne vysvobodil z rukou loupežníků —

Višín: Netlachej, dceruško!

Adéla: Ne, je to svatá pravda! Volšovský vám to dosvědčí! Ach, tu právě přichází, zeptejte se.

Výstup VI.

Volšovský, *Václav* a *Ludvig* přicházeji zahradou. *Václav* a *Ludvig* (zcela zakukleni prost a v elegantnim oděvu) zůstanou přede dveřmi stát; *Volšovský* vstoupi. — *Předešlí.* — Později *Hermann* a *sluha.*

Višín: Dobře, že přicházíš, bratře! Jedná se o Hermanna a máš být soudcem.

Volšovský: Vypadalo snad už vráně peří?

Adéla: Je-li pravda, pane Volšovský, že mne Hermann vysvobodil? Vy jste spravedliv, vy mu neublížite!

Višín: Prosím tě, přestaň! Obdržel jsem z Prahy od svého bratra list, požádalť jsem jej od něho, a v tom je Hermann co úplný dareba vylíčen. Bratr praví na příklad (čte z listu): „Nevědělo se dlouho o něm, uprchl z Prahy pro špinavé dluhy a věřitelové se o něm vzdor všemu pátrání ničeho nedověděli. Potěším je, až je o něm zpravím!“

Volšovský (vyndal zatím list z kapsy a čte dále): „Do tří dní musí být vaše falešná směnka vyplacena nebo za ni úplná jistota dána, sice se už kriminálu nevyhnete!“ — To je zase z jiného listu, který dnes ráno Václav v zahradě nalezl a mně odevzdal. List je nadepsán panu Hermannovi. Podle toho, že byl v chumáč smáčknut,

dá se soudit, že pan Hermann list neztratil, ale spíše v zlosti zahodil. — Nu, jemnosť paní?

Adéla: Bože, co mám myslit?

Višín: Že jsi mu byla toliko nástrojem, kterým si chtěl z dluhů, z kriminálu a k dobrému životu pomoci.

Adéla: Nechť je to jakékoli, on mně zachránil život, snad i česť, a já se ho ujmu! Mladý člověk se ledačeho dopustí, pomohu mu třeba částkou svého jmění!

Volšovský: Musím vás i této romantické myšlénky zbavit, jemnosť paní! Poněvadž tak romanticky smýšlíte a tak sobě srdnatosti vážíte, bylo přepadnutí a vysvobození jen na oko nastraženo. Zde ten pán dosvědčí. (Přivede Ludviga ode dveří; *Václav* následuje nesa šat přes ruku.)

Višín: Tedy je přece na tom přepadnutí a osvobození něco pravdivého?

Ludvig: Má úcta, pánové! Kořím se vám, jemnosť paní!

Adéla: Kdo je ten pán?

Volšovský: Jeden ze tří loupežníků, kteří vás napadli.

Adéla: To není pravda! Vypadali zcela jinak, měli modré bundy a byli vousatí.

Václav: Tohohle pána už jsme z bundy a z vousů vysvlíkli. Zde je oboje. (Rozloží bundu a vytáhne z kapsy padělané vousy.)

Ludvig: Bunda nám sice chránila dobře šaty před prachem, v těch vousech bylo ale kleté horko!

Višín: A vy jste se opovážili —

Volšovský: Nech ho, bratře, prosím tě!

Ludvig: Vypravoval jsem už všechno tomuto pánovi (ukazuje na *Volšovského*), jenž tak železné pěsti má. Hermann nám vylíčil všechno co pouhý žert, předepsal nám přestrojení a hodinu, ve kterou jsme přijíti měli, a poprosil nás, abychom si z přátelství k němu hned z počátku

některý kyj z ruky vytočit dali a utekli, což se také svědomitě vykonalo.

Višín: Václave, svolej mé lidi a —

Volšovský: Ticho, nikdo se ani nepohne! Chceš sebe a dceru svou veřejně zahanbit? (Dvéře v pravo se otevrou, vystoupí *sluha* a nese vak síní do zahrady; za ním vyběhne *Hermann* a kráčí rychle, nevšímaje sobě nikoho, za *sluhou.*) Nu vidíš, že sám sobě už čas vyměřil. Pane Ludvigu, snad chcete ještě něco příteli svému říci — jste propuštěn!

Ludvig: Díky, vážené panstvo! Vyprosím sobě jen ještě bundu a vousy nazpět; je to od maškarního krejčího vypůjčeno a nemohl bych mu to zaplatit! (Vytrhne obojí *Václavovi* a odběhne.)

Višín: Toť jsme čistou chasu u sebe přechovávali! Ó, jak ti, bratře, děkuju, že se to tvou pomocí ještě bez veliké hanby zakončilo.

Volšovský: Jsem tomu sám rád, že jsem nápomocen být mohl. Nyní ale, Václave, připrav věci! Víš, že ještě dopoledne zase odjet chceme!

Višín: Po té bouřce nesmíš na žádný způsob pryč, bratře. Prožijeme několik veselých dní —

Volšovský: Vždyť ale víš, že musím —

Višín: I nemusíš a nepůjdeš! Adélo, nevděčnice, ty bys nechala Volšovského tak odejít, kdežto tobě přece —

Adéla: Já věru ani nevím, jak mám začít! Stala jsem se panu Volšovskému zajisté směšnou.

Volšovský: A čím?

Adéla: Zajisté ne tím bídným člověkem, kterého jste nás zprostil. Neměla jsem pražádných závazků a je mně to nyní, když ho znám, milé, že odešel. — Objevila jsem se dnes ráno ale tak bojácna, tak malomocna, když mne přepadli, že se mně budete jistě dlouho vysmívat.

Volšovský: Tedy zase jen marnivý a zbytečný strach? To vás věru lituju, že na nic jiného nemyslíte, než že jste se co žena a ne co muž objevila!

Adéla: Ne, ne, to jsem nechtěla říci! Nejasně jsem se vyjádřila. — Vy jste se objevil tak srdnatým —

Volšovský: Nu a —?

Adéla: A já vás měla vždycky za zbabělce.

Volšovský: Tak? To vám lehko odpustím. Zpozoroval jsem to už dávno, nemohl se ale příčiny dopídit. Prosím, jemnosť paní, řekněte mně přece, co vás přimělo k tomu, že jste o mé srdnatosti pochybovala! Snad to, že jsem o své hrdinné mysli nikdy nemluvil?

Adéla: Ó ne!

Volšovský: Tedy?

Adéla: Změnil jste se znamenitě, míval jste mnohem méně srdnatosti.

Volšovský: A kdy, prosím?

Adéla: Pamatujete se ještě, jak jste s otcem a se mnou do Italie cestoval? — Ještě netušíte ničeho?

Volšovský: Ne! Vím jen to, že jste bývala před tou cestou mnohem přívětivější ke mně než po ní.

Adéla: Přepadli nás bandité —

Volšovský: Dále, dále! Přisám bůh, že nevím, co myslíte!

Adéla: Pomyslíte si, že chci vyčítat, že vás chci směšným učinit!

Volšovský: Prosím vás snažně za to!

Adéla: Nuže tedy! — Vy jste měl zbraně, loupežníků bylo málo a vy jste sebe a nás přece nebránil, ba na opak i otce zdržoval, aby nevystřelil. Odpusťte, že jsem si to pamatovala. Chtěl jste sám, abych —

Volšovský: A to je všechno? — Myslil jsem věru,

že máte dosti ženského outlocitu a že příčinu tehdejšího nebránění se lehce uhodnete.

Adéla: Ó, prosím vás pro všechno, vysvětlete mně to! Prosím!

Volšovský (ohliží se): Nebudu šeptat. Kdo je zde, ví že jsem vás miloval! Adélo, mohl jsem se bránit, mohl jsem počít boj, při kterém byste lehce byla mohla k ourazu přijít? Mohl jsem vědět, že některý z loupežníků nezamíří na vás místo na mne?

Adéla (uchopí se radostně jeho ruky): Opravdu! Ó, já slepá žena!

Volšovský (vymkne se jí zlehka): Teď ale, Václave, běž a spořádej věci.

Adéla: Prosím vás, zůstaňte! Což opravdu tak spěcháte?

Volšovský: Nespěchám; ale půjdu!

Adéla: Dovolte mně ještě jednu otázku. — (Stydlivě.) Přišel jste dnes jen náhodou na to místo v háji, kam chodívám procházkou?

Volšovský (v rozpacích): Neslyšel jsi, Václave, že chci odjet?

Václav: Já tomu nevěřím!

Višín: Mám z vás radosť, děti! Dřív on chce, a ona, ač ho návidí, nechce pro nějaký podivný nápad; teď ona chce a on zase vzdoruje. Což nevidíš, že tě chce Adéla pro dlouho zde podržet?

Volšovský: Skutečně, Adélo?

Adéla (stydlivě): Otec vás miluje —

Volšovský: Není to zase jen romantický okamžik?

Adéla: Ó není! Stydím se nyní za tu malichernosť, která mne tak dlouho neupřímnou činila. Otec vás miluje —

Volšovský (obejme ji): A vy také! Ó, sladká, krásná, srdnatá moje Adélo! — Václave, nemusíš odjezd uchystat!

Václav: Vždyť já beztoho ne! (*Kateřina* a *Václav* zároveň na sebe pohlednou; Václav se rychle obrátí.)

Výstup VII.

Ružička (přijde zahradou. Je svátečně oblečen a má v dirce u kabátu velkou kytku). *Předešlí.*

Růžička: Dobrý den, vážené panstvo! Jdu sem za zvláštní příležitostí! (Pro sebe:) Teď jí už jistě klepá tušením srdéčko. (Nahlas.) Ano za zvláštní příležitostí!

Višín: Ať je příležitosť jakákoli, jste nám vítán! Nejspíše nějaké obchodní řízení!

Růžička: Ovšem že obchodní řízení, hehehe!

Višín: Necháme je pro podruhé.

Růžička: Nerad bych je nechal, hehehe!

Višín: Je-li důležité, neodložíme je! Prozatím vás ale zvu ve jménu své dcery na brzkou svatbu. Ženichem je zde pan Volšovský!

Růžička: Pan Volšovský? A já —

Adéla: Přejete mi štěstí, viďte? Jsem o vaší upřímnosti přesvědčena.

Růžička (pro sebe): Toho se dopustila ze zoufalství, že jsem tak dlouho o ni nežádal. Měla ale počkat, a že nečekala, nemám teď milosrdenství s ní a vyvedu něco, čím jí srdce pukne! Tuto krásnou kytku měla ona dostat — teď ji dám její služce! Ostatně ta Kačenka — je to hezké děvče — kdo ví, co neuděláme! — Také se tak na mne po očku koukává! (Nahlas.) Panno Kačenko —

Adéla: Ach Kateřina! — A Václav! Byli bychom brzy na vás zapomněli. Nu? Jakž pak vy spolu stojíte? Vídali jste se také rádi, alespoň mně říkávala Kateřina —

Kateřina: Já ale —

Václav: Co ty ale? Kdybys mne na kolenou prosila, nevzal bych si tě. Považte si, pane, ona mně vynadala špatných chlapů!

Volšovský: Jak? špatných chlapů! Kateřino, to jste pochybila! Zajisté vám nezavdal příčiny k tomu a co já o něm říci mohu — nechci ho sice chválit — ale poctivějšího člověka nedostanete. Odproste ho, Kateřino!

Adéla: Odpusťte jí, Václave!

Višín: Nu, lidičky, honem, honem!

Kateřina (plačtivě): On povídal, že se mu zalíbil turecký způsob, podle kterého každý muž může dvanáct žen mít! (Všichni se smějou.)

Adéla: Ale hloupé děvče, což nerozumíš žertům? U nás má věru každý už na jedné ženě dost! Nu pojď a smiřte se. Budete mít zároveň s námi svatbu. (Vede *Kateřinu* k *Václavovi; Václav* se obráti zády ke *Kateřině.*)

Volšovský: Nehraj zbytečně dlouho komedii, Václave, obecenstvo už bez toho ví, jak ta veselohra skončí!

Václav (obráti se rychle): A pak jsem Kateřinu už beztoho po dvě léta ani neobejmul. (Obejme ji.) Nu počkej, ty teď za to hubičkováním zkusíš.

Višín: Ať žijeme! Toť je překrásné ráno! (Opona padá.)

Růžička (pro sebe): Dám kytku své hospodyni! Jen aby si radostí oči nevyplakala!

(Opona dopadne.)

MERENDA NESTŘÍDMÝCH.

DRAMATICKÉ CAPRICCIO O JEDNOM JEDNÁNÍ.

MERENDA NESTŘÍDMÝCH.

OSOBY.

Bohata, *Doubek*, *Hájek*, *Janovský*, měšťané.
Adámek, měšťan a president spolku střídmosti.
Cihlář, *Mach*, *Ondrák*, *Pacák*, měšťané a členové spolku střídmosti.
Kačer, tulák.
Josef, *František*, *Karel*, sklepníci.
Lacinová.
Kačenka, její dcera.
Náhlovská, stará panna.

Hosté obojího pohlaví.

Pozn. V pravo i v levo vždy od obecenstva.

(Postranný, velký salon. Zdi jsou květinami a zrcadly ozdobeny; několik lustrů osvětluje celé prostranství. Nářadí není tu žádného, mimo dva stoly a několik sedadel v pravém a levém popředí. Troje dvéře, totiž uprostřed pozadí jedny, druhé v pravé, třetí v levé straně.)

Výstup I.

Bohata, Doubek, Hájek, Janovský (sedí v pravém popředí u stolu. Před nimi stojí láhve a sklenice. Hosté obojího pohlaví, již bálečně oblečeni při vytažení opony právě quadrillu končí. Hudba, která z levé strany sem zaznívala, utichne.)

Bohata (vstane): Pánové a dámy, vy odpustíte, že vás ještě jednou napomínám, abyste zde v saloně netančili! Prosím, račte jen nazpět do sálu, je mnohem prostrannější a hodí se mnohem lépe pro vaše rejdy! (Nespokojené bručení.) Ne, ne! Dnes mne musíte poslouchat, víte, že dnes jako předseda celé merendy poroučím. Věřím vám ovšem, že by se vám to zde líbilo; je zde větší chládek než v sále: co máme ale počnout, když i zde vzduch přes příliš rozhřejete? Vždyť můžete sem po každém tanci trochu zajít a zde se ochladit! A na matky, tetičky, strejčky a otce nebéřete ohledu! Kam ti mají jít, když jim v sále dusno bude, a své stoly sem přenést budou chtíti? Což

nevíte, že ten salon mimo to určen, abychom se zde dnes o svém veselém spolku usjednotili? Prosím, račte přece, vždyť zde neslyšíte ani hudby! (Opětné bručení.) Jak? Vy se zpouzíte? O, to sobě jinak pomohu!

Všichni: Polonézu!

Bohata: Ah, čtveráci vědí, že jsem vymyslil a sestavil nové túry! Nu, povedlo se mně, je pravda, a poslyšte — dnes tančíme některé túry také se zpěvem! Začneme tedy hned zde, a ti, co jsou v sále, mohou se pak tam připojit! Nechť dá hudba znamení ku polonéze! (Z levé strany zazní osm taktů polonézy) Všichni pánové ke mně. Dámy zůstanou na druhé straně! (Hosté se rozdělí.) Dámy utvoří dvě řady, taktéž tanečníci! (Ženské a mužští se postaví do dvou řad.) Prosím vás, pane Doubku, račte zajít do sálu a dejte, až zavolám, znamení hudbě, aby spustila. Jakmile všechny dámy do sálu vejdou, nechť hudba přestane — ostatní udám už zase já!

Doubek: Což mám na svá stará kolena ještě té mládeži při jejím bláznovství pomáhat? Nu, nu, jen se nemračte, vždyť už jdu! (Vejde levými dveřmi.)

Bohata: První řada dam obrátí se obličejem k druhé — každá dáma podá protější své družce ruku! Takto utvořené páry obrátí se obličejem ke vchodu sálu! (Tanečnice to všechno učiní a stojí nyní po dvou v řadě k pozadí obličejem obráceny.) Hudbu! (Hudba počíná.) Ku předu, krásné dámy! (Vede je k levým dveřím, tanečnice jimi vyjdou.) Tak! už je hudby dost! (Hudba přestane.) Nyní, pánové, v témž pochodu za damami! Ale nejen tak prostě! Musíte za nimi se zpěvem — víte co? Zpívejte k vůli originalnosti z počátku naši nejnovější pijáckou píseň! Nu spusťte, ať dámy nečekají!

Tanečníci (vcházejí v řadách po dvou za ruce se držíce a zpívajíce do sálu):

Nechť rozmrzelý člověk se
ve lázních senních koupá
a vody klamně léčivé
nechť pije chasa skoupá —
my zdrávi jsme a někdy jen
nám jazyk ochuraví,
však krátkou koupel z vína jen
a jazyk je zas zdravý!

Bohata (volá za nimi do sálu): Pane Doubku, račte nyní honem sem! (Doubek vejde zase; Bohata rychle zavře dvéře a stáhne klíč.) Tak! Teď jsme se jich sprostili, kolem přes všechny chodby nepůjdou už k vůli tanečnicím! (Silné tlučení na levé dvéře.) Jen si tlučte, však my neotevřem; chceme zde alespoň chvilku klidně rokovat. (Z levé strany hlučný smích.) Nu vida, ten mladý pronárodek se tomu už směje, je už smířen! Nyní ale, pánové, zasedněme a rychle k věci! (Zasednou zase kolem stolu; chvilkami zaznívá z levé strany hudba.) Známo vám, že se utvořil v našem městě podivně bezhlavý spolek, tak zvaný spolek střídmosti. Kdyby spolek ten střídmost v pravém slova smyslu udržovat chtěl, bylo by to zcela chvalitebné; tak ale se uchopilo myšlénky té několik bláznů a celá věc by mohla mnohými mrzutostmi více škodit než prospívat. Tady pan Doubek seznal dostatečně jejich úmysly a zpravil nás o tom. Rozvažte sobě, pánové! ti lidé chtějí na příklad i nejstřídmější pití vina zapověděti, všechny taneční zábavy zničiti atd., chtějí tedy nám starším posilu, mládeži pak všechnu radost odejmout. Vyjádřili se už mnozí sousedé proti tomu a vím, že vy přece všemi se opřete!

Doubek: Na žádný spůsob nebudeme v našem městě něco podobného trpět!

Hájek: Na žádný spůsob!

Janovský: Opřeme se!

Bohata: Poněvadž však ti lidé zvláštní spolek sobě utvořili, musíme taktéž spolkem proti nim oučinkovat. Pomáhali jste mně už, pánové, a roznesli jste po městě, že se při dnešní merendě o založení toho spolku usjednotíme. Vědí to všichni přítomní pánové?

Doubek, Hájek, Janovský: Vědí!

Bohata: Vyvolil jsem vás a sebe, abychom co nějaký zatímný výbor o ledačem se uradili, než se věc celé hromadě sousedské přednese. Až budeme my čtyři usjednoceni, vystoupí jeden z nás co řečník, tedy co prozatímní předseda, a sdělí ostatním, co jsme vyjednali. K vůli lepšímu pořádku vyvolíme sobě hned nyní řečníka čili předsedu a ponavrhuju k tomu účelu hned sám pana Doubka jako nejvhodnějšího!

Doubek: To ne — to na žádný způsob nepřijmu! Jsem k tomu už přece trochu stár. Vy sám jste zajisté jediný, který se k tomu zúplna hodí. Přijměte vy to, pane Bohato!

Hájek: Ano, prosím, přijmète vy to!

Janovský: I já myslím, že se k tomu nejlépe hodíte a to pravím zajisté bez urážky pro starého pana Doubka!

Bohata: Nu, myslíte-li, přijímám tu hodnost do té chvíle, až sobě celá hromada jiného vyvolí. Prozatím vám děkuju, pánové! Přede vším se jedná o to, jaký název svému spolku ponavrhneme! Myslím, abychom při názvu, který jste už žertem rozhlašovali, zůstali, a svůj spolek žertovně „Spolkem nestřídmých“ nazvali, jelikož se onino „Spolkem střídmých“ nazývají. Jejich střídmost není žádná střídmost, a taktéž nebude naše nestřídmost žádná nestřídmost. Známé „moderata durant“ bude vždy naším heslem. Naše mládež bude tančit, aniž by sobě mravně nebo tělesně uškodila, a my budem víno popíjet,

aniž bychom se vínem opíjeli. Víno je jako déšť: spadne-li do bláta, stane se blátem, spadne-li do čisté vody, stane se tato ještě jasnější! Volíte ten název?

Doubek, Hájek, Janovský: Dobře! Dobře!

Bohata: Náš spolek je ovšem na oko zcela zbytečným, stane se ale potřebným naproti těm zpozdilcům! Kdybychom je mohli rozplašit, aneb jen nějakým způsobem směšnými a tedy neškodnými učinit, neměli bychom žádné další práce a spolek náš by zbytečně — (naslouchá ku pozadí). Co je to za povyk? (Vstává od stolu.) Hej, Josefe! Františku! co to tam venku?

Výstup II.

Kačer. Josef. František. Předešlí.

Josef (vstoupí prostředními dveřmi a zabraňuje *Kačerovi,* jejž od zadu *František* zdržuje, vchod). Pane Bohato, tento člověk chce násilně —

Kačer: Ustup, služebnický zlejduchu! Což zde nemají dnes nestřídmí svoje sezení? V celém městě se vypravuje, že je zde chrám nestřídmosti a nevidíte na mně, na mé velebné chůzi, na mém nachem okrášleném obličeji, že jsem prvním miláčkem té bohyně? Pusťte mne, vy prázdné láhve, vy nenačichlé špunty! (Vyškubne se jim a ohliží se ku předu.) Nu, nestřídmost má zde pěkný chrám, to je pravda!

Bohata: Co pak jste zač, příteli?

Kačer: Příteli? Což pak jste vinní soudek, že mne nazýváte svým přítelem? (Pyšně.) Já se jmenuju Kačer!

Bohata: Čím ale jste? Vaše jméno mně málo pomáhá!

Kačer: Čím jsem? Pijákem a filosofem! Můj nebožtík učitel na gymnasiu chtěl sice ze mne ještě něco jiného

udělat, nešlo to ale! Namáhal se dost, a právě proto mylil jsem, že já sám se nepotřebuju namáhat. Byl dobrý, ale trochu (ukazuje na hlavu) slabý na prsa, ten nebožtík, ani mne pořádně latině nenaučil! Nu, nechci ho v hrobě ještě pomlouvat — ať odpočívá v pokoji — de mortuis nil bene nisi!

Bohata: To všechno ještě není —

Kačer: To není ještě všechno! Ovšem, pijákem a filosofem může být leckdo, ale jakým pijákem a jakým filosofem, na tom záleží! Nu, chci se vám objevit v úplné své velikosti! Víte, jakého pijáka máte před sebou? Já vypiju na posezení patnáct mázů, aniž bych se opil!

Bohata: To dovede leckteré hovádko také!

Kačer (zaklepá *Bohatovi* na rameno): Nu dobře — vidíte, vy máte vtip, bravo! (Zaklepá mu zase na rameno.) Bylo to sice trochu sprosté, ale vtipné, a to si dám líbit! Bravo!

Bohata: Ke všem všudy, co zde chcete!

Kačer: Nu, slyšel jsem, že zařizujete spolek nestřídmých! Myslil jsem si: Ti lidé budou ještě nezkušení, neumějí snad ještě ani pít, vyváděli by zbytečnosti — musíš jim pomoct — a je poučit. Zkušenosti máš nazbyt — sděl jim jí trochu, vždyť miluješ každého, kdo má mokro raději v žaludku než za ušima! Nu a tedy jsem zde a potřebujete-li snad náhodou presidenta, já vám posloužím!

Bohata: Což jste nemohl sečkat, až bychom vás poprosili?

Kačer: Čekat? To bych se načekal! Moudrý musí se svým poučením vždy k nemoudrým sám přijít; nemoudří sami nepřijdou a moudrost by takto na světě vyhynula! Tak jsem slýchával od mladosti!

Bohata (tajně k ostatním): Originalní chlapík! Neznáte ho, pánové?

Doubek (taktéž tajeně): Bydlí od dvou neděl na předměstí!

Kačer (jenž to zaslechl): Ovšem, na předměstí! Dost hanba, že u měšťáků se musí moudrost vždy na předměstí vystěhovat!

Bohata: Musíme se srozumět, milý Kačere! My máme jen žertovné jmeno „nestřídmých“, jsme ale vlastně nejstřídmějšími lidmi na tom světě!

Kačer: Jak? Vy nepijete do sytosti? Vy nepijete podle žízně?

Bohata: I pijeme, jen že naše žízeň proti vaší pouhým trpaslíkem!

Kačer (smutně): To je k pláči!

Bohata: Co je vám k pláči? To snad, že mnoho nepijeme?

Kačera: I co pak by mně bylo po tom! Nad tím, že je tolik ještě polovičatých lidí na světě, bych se rmoutil jen co filosof; dnes ale nejsem filosof, dnes jsem piják.

Bohata: Tomu nerozumím!

Kačer: Inu vidíte, když mám co pít, filosofuju, a když nemám co pít, žízním. Dnes mně právě došlo a nemám ani na půl žejdlíka; myslil jsem sobě: tedy půjdeš k těm nováčkům, a napiješ se poctivě — odměníš se jim tím, že je o ledačem poučíš. Teď ale, když to takhle vypadá —

Bohata: Nu, nezoufejte — bez napití vás nepropustíme. Josefe a Františku, můžete zase jít. (Josef a František odejdou.) Vidte, pánové, že zde Kačera pohostíme?

Hájek: I proč ne, ať se napije; společnost ale —

Bohata: Ta nevadí! Kačer si zasedne sem do světničky (ukazuje na pravé dvéře), a tam ho žádný neuvidí, ani nevytrhne! Viďte, že si ze samoty nic neděláte?

Kačer: Pranic! Když mně dáte víno, budu zase filosofovat, a mohu být sám.

Bohata: Nu dobře! Zde máte dvě láhve a kalíšek, jděte pít! (Podává mu obě se stolu.)

Kačer: Děkuju, pánové! Škoda že se nechcete ničemu naučit! (Odchází v pravo.)

Bohata: A nyní zasedněme zase za stůl, pánové, a rokujme dále. (Všichni zasednou.) Přede vším bych myslil, abychom — co pak je to už zase za křik? Což nám dnes chtějí snad všechny filosofické školy své zastupitele poslat? Hej, co to?

Výstup III.

Prostřední dvéře se rozlétnou. *Josef, František* a *Karel* přivlekou násilím *Adámka* do salonu.

Adámek: Pusťte mne, pro všechno, pusťte mne!

Josef: Nejsme blázni, abychom —

Bohata: Co je to! Koho to vlečete? Koho to vidím! Pan Adámek? Vy zde?

Adámek: Já chtěl —

Josef: Nevěřte mu nic, pane! Jak jsme vyšli ven, překvapili jsme toho člověka, an poslouchal u klíční dírky. Hned jsem se ho chopil —

Adámek: A drží mne až doposud! Prosím vás, ať mne pustí, vždyť mně utrhne límec i s krkem!

František: Vyhlížel nejspíš, kde by se něco ukradnout dalo!

Karel: Já přiběhnu na pokřik Josefův a tu vidím toho vychrtlého špehouna, kterého jsem byl teprve před

čtvrt hodinou z domu vystrčil. Považte si, pane, ten člověk přišel ke mně a sliboval mně velkou odměnu, když mu napíšu seznam všech osob, které dnes zde jsou. U toho, kdo víc pije, než jiní, měl jsem udělat hvězdičku, a u toho, kdo by se opil, křížek!

Bohata: Vy jste tedy přišel na výzvědy, pane Adámku? Chtěl jste nám nejspíše pořádnými klepy způsobit notné mrzutosti? Styďte se, pane, že podobnými zbraněmi proti nám bojovat chcete — styďte se!

Adámek (škube se stále): Ach, milí lidičky, vždyť já bych se styděl, jen kdyby mne ti rozmilí pánové pustit chtěli!

Bohata: Nepusťte ho! — Vy jste tedy chtěl vyzvědět, co členové spolku nestřídmých zamýšlejí nebo dělaji, abyste to mohli pak zvětšené a překroucené celému světu vypravovat? A k tomu musil spolek střídmých svého předsedu ustanovit? Styďte se, pane Adámku, presidente střídmých.

Josef: Dovolte, pane, abychom mu jména všech hostů napsali modrým inkoustem a pak ho se slávou vystrčili!

Adámek (ouzkostlivě): Toť bych věru pozbyl toho dobrého mínění, jež o vás mám, moji nejroztomilejší!

František: Máte už dobré mínění o nás? — Nu počkejte, dostanete ještě lepší.

Bohata: Dobře máte, hoši, on vás chtěl svést, tedy —

Adámek (sklesne na kolena): Milost, vážený pane Bohato! Já jsem vás vždycky ctil —

Bohata: Nemluvte! Každý bídný člověk lichotívá, když sobě už jinak pomoci nemůže! Dělejte si s ním, co chcete!

Adámek: Milost! milost! Jak pak bych vám mohl chtít lichotit, když ani nevím, co mluvím! Urazil-li jsem

vás tím, že jsem řekl, že vás ctím — nu, odpusťte mně to, odvolávám, co jsem řekl. Prosím, pánové, odpusťte už a vysvobodte mne z rukou těch padouchů — nu, nu, vždyť mne nemusíte hned zase škrtit — odpusťte!

Bohata: Trest musí být! Poradím se zde s těmito pány, zda-li chtějí trest poněkud umírnit. Držte ho zatím pevně! (Poodstoupí s *Hájkem, Doubkem* a *Janovským* stranou a radí se.)

Josef: Nevytahujte se mně stále, bude vás to ještě více bolet!

Adámek: Když to tady tak nějak táhne a já trpím na rheumu!

František: My vás pak položíme asi na půl hodiny pod pumpu, přejdou vám bolesti hned.

Adámek: Prosím vás, přátetě, nedýchejte tak zblízka na mne; vy jste pili víno, a mně je už zle, když je jen zdaleka cítím.

Karel: Chudák, neví, co mluví; povídal to prvé sám! Dýchejte ze všech sil na něj, přátelé! (Všichni tři na něho dýchají.)

Adámek: Pomoc! pomoc! Ze mne zbude jen skořepina, oni mne vyfouknou!

Bohata: Nedělejte výtržností! Ticho, hoši! (Tajeně ku svým soudruhům.) Veřejné zahanbení bude nejlepší zbraní.

Josef: Františku, moh' bys mně dojít pro mou sukovitou hůl!

Adámek: Nechodte, příteli! — Jste bez toho chudáku celý den na nohou!

František: Vždyť já beztoho nepůjdu, odbyli by začátek mezi tím třeba beze mne!

Doubek (tajeně k *Bohatovi*): Snad ale nebude tak hloupým, aby myslil, že mu můžeme dát vybít?

Adámek (ke sklepníkům): Mně se zdá, že vás venku volají!

Karel: To bychom vás zatím přivázali k trnoži!

Bohata (na hlas): Pusťte toho pána. Františku a Karle, postavte se ke dveřím, aby neutek'! (Sklepníci to učiní; *Bohata* jde ku pravým dveřím a otevře je.) Pane Kačere, pojďte sem!

Výstup IV.

Kačer. Předešlí.

Kačer (vyjde s kališkem v ruce): Umoudřili jste se už a chcete se něčemu naučit?

Bohata: Můžete vzít své dvě láhve s sebou ven!

Kačer: Mohou tam zůstat — jsou už prázdny!

Bohata: Pane Adámku, slyšte rozhodnutí! Chceme být milostivi, kde bychom mohli být přísni. Nedáme vám vyflákat —

František, Karel, Josef: Věčná škoda!

Adámek: O díky, díky vám! Vždyť já jsem vždycky říkal —

Bohata: Počkejte, počkejte! Vyflákat vám nedáme, trestat vás ale musíme. Vybrali jsme vám trest lehký a k tomu sobě můžete ještě sám také vybrat! Buď zde vypijete máz vína, nebo —

Adámek: Já? já víno, ten ďábelský nápoj? Nikdy!

Bohata: Karle, Fran —!

Adámek: Ne, ne, počkejte! Řekněte mně to ostatní, vždyť se snad smluvíme! Já nejsem ten člověk, abych někomu nechtěl něco k vůli udělat! Víno ale pít nemohu na žádný spůsob! (Tajeně k *Bohatovi*.) Víte, že je první naší stanovou pití vína zakázáno!

Bohata: Tedy volte druhý trest. Musíte veřejně v sále tohoto člověka (ukazuje na *Kačera*) obejmout!

Adámek: Jak, veřejně? Považte si jen tu hanbu! Vždyť obličej toho člověka vypadá jako kropenatý tulipán!

Kačer: Tulipán? Pane, tulipán není tak hloupá květina, jak se vůbec myslí! Což pak je ten hloupý, kdo kalíšek po celé živobytí v rukou drží? A v tom ohledu chci být věčně tulipánem. Když bylo po potopě světa, objevily se na důkaz smíření víno a duha, a od těch dob má každý, kdo víno pije, také duhu na svém obličeji co znamení, že patří k vyvoleným. Pane Bohato, nebo jak se jmenujete, kdo pak je ten člověk?

Bohata: President spolku střídmosti!

Kačer: Jak? A takovou nestvůru, takový hřích proti přírodě a zdravému rozumu bych měl obejmout? Nikdy!

Bohata: Ani mně k vůli ne?

Kačer (po krátkém rozmýšlení): Nu vidíte, pane Bohato, vy sice také nemáte velkou žízeň, zdáte se mi být ale vzdor tomu hodným člověkem. Vám k vůli se obětuju a dám mu hubičku! Pojď sem! Ponejprv budu ve svém živobytí milkovat se střídmostí! (Chce *Adámka* obejmout.)

Adámek (ustupuje): Zpátky, člověče, a neposkvrň svým hnusným políbením moje panenská ústa!

Bohata: To máte malou naději, že ujdete rukoum sklepníků, neboť třetí možná výměna za pardus je ta, že máte tamhle v sále přede všemi tančit solo při polce! Tanečnici můžete sobě volit sám!

Adámek: Já tančit? Máte svědomí, pane? Taková pekelná, hříšná zábava a já bych měl — Ne a ne! a roztrhejte si mne třeba, tančit nebudu.

Bohata: Tedy nezbývá, než abyste zakoušel! Hej, Františku, Josefe, Karle —!

Adámek: Počkejte, pro všechno na světě, počkejte! Což to má tak naspěch? To věřím, ti chlapi jsou hned pohotově! Nechte mne přece přemýšlet! (Pro sebe.) Veřejně tančit nebo tu nestvůru obejmout nemohu, byl by to přílišný skandál a přišel bych o presidentství. A čím bych byl bez presidentství? Na střídmosti by mně tak mnoho nezáleželo — ale bez presidentství nejsem ničím. Pak by o mně lidé ani nemluvili! A víno pít? Jen kdyby to nikdo neviděl. (Ohlíží se.) Nu, je jich zde málo a těm to mohu upřít; kdyby se to ale přece dokázalo, uznají moji soudruhové, že jsem byl donucen a presidentství přece neztratím. Budu-li se ale zpouzet, utlukou mne ti chlapi a co je mně pak platno presidentství! — Ostatně, hehehe! vždyť snad mázeček po tak dlouhé době neuškodí! Nejsem už mlád a povídá se, že je víno pro obstarožného mlékem! Napijme se tedy trochu toho mléka!

Bohata: Račte se rozhodnout, nemáme mnoho času!

Adámek: Když to musí být, tedy volím víno! Váš žert není špatný, (pro sebe) zvlášť bude-li víno dobré! (nahlas) ano, není špatný a nechci vám ho pokazit!

Bohata: Sedněte si tedy zde k prázdnému stolu (ukazuje na stůl v levém popředí) a budete pít s Kačerem! Josefe, přines tři láhve vína. (*Josef* odběhne.)

Adámek: A já mám s tímto člověkem? —

Bohata: Ticho, pane, dnes posloucháte vy! Sedněte! (*Adámek* a *Kačer* zasednou. *Josef* přinese tři láhve.) Tyto dvě patří vám, pane Adámku, jsou po půl mázu, a tato třetí vám, Kačere! Mnoho-li dnes, Kačere, vypijete, tolik máte dostat. Josefe, ty zde zůstaneš toliko pro obsluhu těchto dvou pánů. Dovolíte, pane Adámku, abych vám první sklenku sám nalil. (Nalije.) Tak, a vy, Františku a Karle,

můžete jít zase po svém! (Přistoupí k *Doubkovi, Hájkovi* a *Janovskému* a rokuje tajně s nimi. *František* a *Karel* odejdou.)

Kačer: Dobrý nápad! Každý nepiják by se měl trestat pijákem!

Adámek: Celý máz! To zde mohu sedět do rána a nebudu hotov!

Kačer (s opovržením): A já zas vypiju na jediné posezení patnáct mázů!

Adámek: Patnáct mázů, a neopijete se?

Kačer: Když piju trochu víc, opiju se někdy; jsem ale se svou opicí spokojen; je tichá a pořádná!

Adámek: Já si odnesu už nějakou po tomto mázu! Mne přebíhá mráz!

Kačer: Bojíš se opičky? To je vidět, že nemáš dobré svědomí a že se bojíš, abys pak něco zbytečného nemluvil. Ostatně se nepotřebuješ bát! Zdáš se mně být podle všeho nějakým tlachalem, a kdo střízliv mnoho tlachává, mlčí v opilství jako zabitý. Jen moudří a mlčeliví lidé mluvívají mnoho!

Adámek: Pane Bohato! Pane Bohato!

Bohata: Co chcete?

Adámek: Dovolte mně, jak pak já k tomu přijdu, aby mně zde ten člověk říkal hrubiánství?

Bohata: To budou nejspíš jenom samé pravdy!

Adámek: Ale poslyšte, on mně tyká!

Bohata: To si s ním sám vyjednejte! (Odvrátí se zase od něho.)

Kačer: Vidíš, jak jsi otupil při své střídmosti! Zlobit se zjevně pro takovou maličkost. Vždyť se ti vysmějou. Je-li to nemilé, když ti tykám, dobře, pak s tebou ani nemluvím a můžeme si vykat, ale němě. Já tykám každému, s kým u jednoho stolu víno piju! Piješ zároveň se mnou mléko matky přírody a jsme tedy bratři!

Adámek: To se poděkuju té matce přírodě za takového bratra! (Ochutná víno a dává posunky na jevo, že mu lahodí.) Poslouchejte, člověče, kdyby nebylo víno tolik zlého už do světa uvedlo, musil bych říci, že je tento —! Ale tak se mně zdá jeho dobrá chuť být lichotivým hlasem samého ďábla!

Kačer: Chutná? To si myslím! Inu když dá země šťávu, vzduch sílu a slunce ducha, může ovšem něco z toho být! (*Adámek* z lehounka popíjí, *Kačer* střídá láhev za lahví rychle.)

Bohata (dává *Doubkovi* klíč): Tedy je o všem zpravte a ať se přijdou podívat. (*Doubek* odchází do sálu.)

Kačer: Ale já se nemohu na tebe už ani dívat. To není žádné pití — vždyť jenom ulizuješ! Nahoře je to vyvětralé — dole u vnitř je pravý nápoj životní, a jsi-li mužem, tedy vždycky na jeden doušek!

Adámek: Když to ale neumím! Já bych už proto rád, že bych mohl být dříve hotov!

Kačer: Vídíš, ty jsi zrovna tak jako všichni zpozdilí lidé na světě. Na povrchu lidské společnosti samá pěna, co dobrého, skrývá se uvnitř; lidé pak ulizujou toliko pěnu s povrchu a proto také nikdy nevědí, co je při jejich bratřích u vnitř dobrého!

Adámek (pro sebe): Ten člověk není věru tak hloupý, jak jsem myslil. (Nahlas.) Prosím vás, človíčku, kdo pak jste? —

Kačer: Tak hloupě se nikoho neptám, poněvadž odpověď se člověku obyčejně hnusí. Má-li někdo nízké postavení, stydí se, a má-li vznešené, nadýmá se a žádá pro nic a za nic úctu. Co se mne týká, nepotřebuju se za své povolání stydět. Před půl hodinou byl jsem ještě pijákem — teď jsem ale filosofem!

Adámek (s obdivem): Filosofem? A o čem tak, prosím vás, filosofujete?

Kačer: O čem? Nu, o pití! O čem pak jiném?

Adámek: A to vás filosofie ještě nepřivedla k tomu, abyste nepil?

Kačer: Jakž pak je to možná?! Já filosofuju o pití, a pitím zase zalívám filosofii, a nemůže tedy jedno bez druhého obstát!

Adámek: A prosím vás, proč pak pijete tak mnoho, nebo tak často?

Kačer: Jsou to otázky! Já piju mnoho a často z několika příčin. Za prvé abych uhasil žízeň, za druhé, abych předešel budouci žízni, za třetí, ze zvyku, za čtvrté k vůli cviku, za páté, že mně to chutná, za šesté pro to, že nenahlížím proč bych nepil, za sedmé, že je buď nějaký svátek, nebo moje narozeniny, nebo jiný pro mne slavný den, nebo že jsem vůbec v dobrém rozmaru, za osmé — komu pak jsem ale povinen z toho se zodpovídat? za osmé zkrátka proto, že chci!

Výstup V.

(Do salonu počinaji vcházeti bálečnici a bálečnice; pozoruji *Adámka* dříve z daleka, pak přicházeji vždy blíž a blíže. *Bohata* se mezi nimi prochází a zůstává státe na jevišti.)

Adámek: Já se vám věru obdivuju! Co ale bývá z vás, když se takhle hodně napijete? Mnozí lidé se stávají zvířaty, a vy?

Kačer: Já? Já ničím! Stávám se zcela spokojeným, a někdy dělám při tom verše.

Adámek: A mimo víno nepijete žádných nápojů? Jakž pak pivo a vodu?

Kačer: Pivo jen z velké a vodu z největší nouze! Pivo mně zatápí vtip, a voda mně kazí žaludek. Lidem ale jako ty postačí už mizerné pravidlo:

Věř mně, že je víno lepší
nežli pivo všelijaké,
však, když ani piva nemáš,
můžeš vodu píti také!

Adámek (spatří procházející se společnost a ulekne se): Jak? To také ještě? (Rozzlobeně.) Pane Bohato, dovolte mně — tak jsme spolu nevyjednávali! To jste neřekl, že si sezvete zbytečné diváky. Vína se už ani netknu!

Bohata: Jak chcete! Nevyjednali jsme ale také, že si jich nesezvu a nemohu zabránit, když se zde chtějí procházet. Ostatně, jak povídám, čiňte, co chcete. Josefe, mohl bys zavolat — —!

Adámek (vypije zlostně kalíšek najednou).

Kačer: Vidíš, to zase nejednáš dobře, že v zlosti tak mnoho piješ! To budeš za krátko pod stolem!

Adámek: I mně se už bez toho hlava točí! (Podepře si hlavu a zdá se přemýšlet.)

Kačer: To já zase vždycky stejně. Naliju kalíšek (načíná čerstvou láhev) a vždycky na jednou tam! (Vypije ho najednou.) Hej, co to? Josefe, jakou jste mně to přinesl bryndu? Myslíte, že teď už nerozeznám, co piju? Ať se neopovážíte mně přinest ještě jednou něco podobného! Já jsem uvykl s úctou jednat se svým žaludkem! Dobré víno pokazí sice měšec, špatné ale žaludek a to je horší. Pamatuj si to, presidente! Jak? ty neposloucháš? — Nu, hluchým uším nebudu kázat!

Výstup VI.

Lacinová. Kačenka. Předešlí.

Lacinová (vejde prostředními dveřmi; mluví velmi rychle): Prosím, je tady pan Bohata? Ah, pan Bohata! Pane Bohato, nevysmějete se nám, že jsme sem přece přišly, ačkoli můj muž ke spolku střídmosti patří a rodinným členům toho spolku se přísně všechny taneční zábavy zapovídají? O zajisté se nevysmějete, vždyť jste nám vzdor všemu poslal pozvání! Jen kdybyste byl viděl, pane Bohato, co bylo u nás pláče. Moje Kačenka tady — udělej poklonu, Kačenko! (*Kačenka* se ukloní.) Ty jsi nemotorná, Kačenko, ani uklonit se nedovede a přece jsem ji tomu přes dvě hodiny učila — ano, moje Kačenka plakala celý den, viď, Kačenko?

Kačenka: Jak poroučíte!

Lacinová: Neskákej mně do řeči, ty nezdvořilá! Holka plakala a můj starý, ostatně zcela dobrý člověk ten Lacina, lítal po domě jako zběsilý a hrozil nám — Bůh ví čím, když se opovážíme jen promluvit o merendě. Mně bylo holky líto, byla bych jí tu radost ráda dopřála, holka moje ráda si poskočí, viď, Kačenko?

Kačenka: Ach, já tuze ráda —

Lacinová: Mlč, nesluší se, aby děvče k něčemu podobnému se přiznávalo! A pak bych také sama, upřímně řečeno, byla ráda sem se trochu podívala, ó já, pane Bohato, také si ráda zatočím, jen to zkuste se mnou pane Bohato, kdo to líp dovedeme! Přemýšlela jsem tedy, jak a jakým spůsobem, a zařídila jsem to konečně tak, že můj muž dnes k večeru za nějakým řízením odjet musil a teprvé zejtra k večeru se navrátí. Viďte, že se nehněváte, že jsme přišly?

Bohata: Vy víte —

Lacinová: Prosím, nechte mne domluvit! Já totiž myslím, až můj muž přijde a všecko se dozví, ať si hubuje — že ne?

Bohata: I ovšem! Myslím ale, že se nebude příliš horšit, když se doví, že mezi našimi hostmi byl také jeho přítel, tadyhle pan Adámek!

Adámek (při vyslovení jména svého náhle se narovná): Kdo mne to — Jak? co vidím? Paní Lacinová zde? Jakpak můžete —?

Lacinová: I vy, čtveráku, to mne těší, že tady mám o jednoho tanečníka více!

Adámek (pro sebe) Tebe bych si byl k sólu nevyvolil.

Kačer (pro sebe): Má-li pak také podle toho žízeň, jak jí huba jede?

Lacinová: Máte dobře, že té hloupé střídmosti už nevěříte. Věřte mně, že se i můj muž srdečně z toho rozraduje; nepotřebuje chudák alespoň tajně si víno v bednách domů přivážet, a na bedny napsat lež, že jsou u vnitř knihy. O, co jsem se mu pro to nakázala, že se takto lži dopouští — já nemohu totiž lhavého člověka ani cítit. Ale teď odpustíte, musíme na chvilku do garderoby, má frisura je trochu rozdranžována — chtěla jsem říci deranžována — a Kačenčina také, viď, dceruško?

Kačenka: Jak porou —

Lacinová: Mlč! Dobře jste udělal, pane Adámku, že jste toho presidentství zanechal! Pojď, dceruško! (Odběhne s *Kačenkou* do sálu; po chvilce se zase vrátí a *Bohata* se k ní připojí. Je vidět podle posunků, že jí vypravuje o *Adámkovi*.)

Adámek (zalomí rukama, načne druhou láhev a vypije zase kalíšek najednou; pro sebe): To moje presidentství chce už plavat, jak se mně zdá, musíme mu přidat moku, aby nezůstalo někde na písku vězet.

Kačer: Vidíš, už se zase zlobíš, a zase piješ mnoho!

Adámek: I já už se nezlobím pro nic, ne — a nechci se zlobit! Chci pít a pít až — eh! (Pije.)

Kačer: Máš dobře, nezlob se — a zvláště nikdy ne pro ženské!

Adámek (mluví vždy s patrnější obtíží): Poslouchejte, Kačere, já počínám mít radost z pití!

Kačer (taktéž): Radost z pití jest radost z kocoviny!

Adámek: Hu! Kocovina! To musí být něco strašného! Řekněte mně, je to opravdu tak zlé, jak se povídá?

Kačer: Dost zlé, bolí-li při tom také hlava!

Adámek: A po kterém opilství bývá bolení hlavy nejhorší?

Kačer: Po posledním, předešlá pak už ujdou!

Adámek: A není žádných prostředků proti tomu? žádné pomoci? žádné?

Kačer: I doporučuje se ledacos! Někteří radí kyselé zelí, jiní slanečka; já však jsem se přesvědčil, že nejlepší prostředek je zase pití, protože klín nejlépe zas klínem se vyráží.

Adámek: To ale přijde také zase bolení hlavy!

Kačer: Nu, tedy se pije zase a tak až do nekonečna!

Adámek: Eh, ať je to jak chce, já teď piju. Ťuknem si, Kačere, na zdraví mé nevěsty!

Kačer: Já nepřipijím nikdy někomu na zdraví, je to hloupý zvyk! Lidé si připíjejí tak dlouho na zdraví, až se obyčejně z toho rozstůňou. Staří Římané dovolili jen tolik kalíšků vypit, z kolika písmen se jméno slaveného skládalo!

Adámek: Ta moje se jmenuje Alžběta — dělejte vruby do stolu, abych se nezmát'! Na zdraví mé nevěsty mně ale přece připijete?

Kačer: Ty starý chlapíku máš nevěstu?

Adámek: Nevybral jsem si žádnou mladici, to se rozumí. Já — řku, hezká není, takto není také na ní mnoho, ale peněz má, poslouchejte, peněz! — Neznáte starou pannu Náhlovskou? — No počkejte, až bude svatba, však musíte také přijít a pak se napijeme bez svědků! Já — řku, ale ať o tom netlacháte, že se chci oženit! Musí to zůstat tajemstvím!

Kačer: Z římských starožitností jsem si pamatoval jen to, že kreslili Římané opilství jako blázna držícího roh v ruce a majícího skleněný věnec na hlavě. Vidíš, ty's zrovna jako ten blázen. Sotva člověk do tebe ťoukne, roztrubuješ všechno do světa, a člověk potřebuje jen o tebe zavadit a skleněný věnec tvých radostí rozpraskne se na prach! Musíš se chránit, abys při pití nemluvil, sic pochodíš špatně se svým tajemstvím!

Adámek: Děkuju vám, šlechetný muži, za vaši upřímnou radu, děkuju a abyste viděl, že ji umím ocenit a že si vás, ctěný pane, vážím, zde máte na památku můj prsten! (Stahuje prsten.)

Kačer: Nechci ho, nechte si jej! Co bývá v opilství dáno, bývá pozděj' oplakáno!

Bohata (jenž byl poslouchal, pro sebe): Poctivá duše!

Adámek: Vždyť já ale nejsem opilý. Myslíte, že nic nesnesu? Abych vám dokázal, že nejsem opilý a že váš outlocit šetřit chci — nuže, dejte mně něco jiného za můj prsten, nebo mně jej nějakou malou summou zaplaťte. (Vnucuje mu prsten.)

Kačer: Nechci, a nechtěl bych ani, kdybych měl peníze. Mnohý vedl už krávu na provaze do hospody, krávu tam prodal (zívá) a provazem se pak oběsil!

Adámek: Ó vzore mužských ctností, o pramene poctivosti, o karbunkule ve tmách lidské špiny — já se ti kořím! Odpusť mi, bratříčku, že jsem prve tvé bratrské

políbení přijmout nechtěl, (plačtivým tonem) ó odpusť mi to, nejšlechetnější pijáku, a nech mne padnout na svá prsa. (Vstává a blíží se s kalíškem v ruce ke *Kačerovi*.)

Bohata: Pánové a dámy trochu do pozadí, abychom jich nevytrhovali. (Všichni se shluknou v pozadí.)

Kačer (vstává také; pohnutým hlasem): Padni si, bratře, padni! Já ti všechno odpouštím, neboť nejsi tak špatný ani tak hloupý, jak jsem myslil. A pak — cožpak je políbení jiného než pití a proč bych nepil z tebe, když jsi už také nasáklý jako houba. Pojď a obejmi mne, presidente! (Objímají se; v pozadí se hosté hlasitě smějou.)

Bohata: To je druhý akt! Josefe, pozor na ně, aby neupadli. (*Josef* přiskočí k nim blíže.)

Adámek: Ach, hubička přátelská je přece nade všechny pamlsky!

Kačer: To věřím! Co pak je do hubičky od ženy, když ženy ani nepijou!

Adámek: Dej mi ještě jednu hubičku, když byla tak dobrá, bratře! (Objímají se, *ostatní* se zase ještě hlasitěji smějou.) Prosím tě, podívej se tam přece, proč se smějou! Já mám dnes nějak slabý zrak a nevidím tak daleko!

Kačer (ohlídne se): Nepijou a přece se smějou — snad blázní. Ostatně může být, že jsou už opilí — někdo pláče, někdo se směje, když má dost. Mě bolívá někdy také srdce. (*Hosté* se počnou zase procházet.)

Adámek: Kdybych si také směl zvolit věčný trest, zvolil bych si, že budu věčně s tebou pít!

Kačer: Ach, to by nešlo, proto že je člověk nedokonalé stvoření a žaludek jeho by to nevydržel. Vidíš, bratře, já jednou četl o housenkách, že vytáhnou svůj žaludek a zahodí jej, když se mají motýly stát, a že pak dostanou zase nový. A od těch dob stále o tom přemýšlím, jak by to bylo krásné, když člověk má dost, aby si jiný

žaludek zasadil, přemýšlím, jak je člověk vlastně nedokonale stvoření, a jak si na to vzpomenu, musím plakat! (Pláče.)

Adámek: Bratře, ty mně rozerveš srdce! (Objímá ho a pláče též.)

Výstup VII.

Cihlář, Mach, Ondrák, Pacák, Náhlovská. Předešlí.

(Hosté stojí mezi nově přichozími a *Adámkem* a *Kačerem*.)

Cihlář (vstoupí s ostatními prostředními dveřmi): Zde musí někde být, zde ho prý zadrželi!

Náhlovská (s hledaným tonem): Ach, můj Karlíček, kde je? Adamečku, kde jsi, mé dítě, poklade mého srdce!

Bohata: Co chcete, pánové, zde?

Cihlář: Vy jste prý zajali našeho presidenta a vyvádíte nyní s ním zde své šašky! Jdeme si pro něj! — Nezapírejte, někde zde musí být! Vy jste ho nutili k pití!

Náhlovská (jako dříve): On a pít! Nikdy by toho bez nucení neučinil. Ach, zavedli mého nevinného beránka. Rouno jeho už nebude sněhobílé, jako bývalo; já mu je ale vyperu svými slzami a vykartáčuju svými vzdechy! Kde je můj Karlíček? Opovažte se ho zadržet! Vy ani nevíte, seč milující žena je. (Náhle zlostně.) Já vám všem vyškrábu oči!

Bohata: Ubezpečuju vás — —

Náhlovská (sladce): Ó jemné družky moje, pomozte milující. (zlostně) nebo začnu rámus, že vám —

Bohata: Umírněte se, jste na omylu! Pan Adámek je zde a baví se s námi dobře. Tu se přesvědčte sami. (Vede je dále do popředí.)

Adámek: Víno sem! Myslíte, že si nedovedu také nějaké zaplatit? To ti říkám, bratře, ať nepiješ už ani kapky zdarma, já všechno zaplatím! (*Josef* odběhne.) Nu, dej mně ještě jedno políbení. (Objímá ho zase; procházející hosté smějou se.) Vidíš, ten smích mne už zlobí. Co se mají co smát? To já netrpím! Počkej, projdu se také sálem, abych ukázal, že vím, jak se má člověk při merendě chovat. Mně se ale trochu nohy třesou! Musím se sebrat, aby neviděli, že jsem pil. Ó, však já to víno v sobě neprozradím! (Prochází se k druhé straně jeviště nejistým krokem, leckde zavadí o procházející se.)

Kačer: Víno se nebojí zrady, jelikož se prozradí vždy samo. (*Josef* přináší láhve.) Napil jste se po cestě?

Josef: Ne!

Kačer: To jste kmotr! Pojď, presidente, sedni a pij raději!

Adámek (vrátí se k němu): Poslouchej, ti lidé jsou tu nezdvořilí, pořád do mne vráželi!

Kačer: Poctivý člověk jest jako nárožní kámen: jemu nestojí nikdo v cestě, ale on každému!

Adámek: Vzal's mně to z úst!

Kačer: Ó, poctivost, ta zkusí, ta zkusí!

Adámek: Vzal's mně to z úst!

Kačer (zlostně): Mlč! Chytrý člověk nesmí ani slovo promluvit, aby neřeklo hned deset hlupáků: „Vzal's mně to z úst!"

Adámek: Vzal's mně to — (*Kačer* udeří pěstí do stolu.) No, nehněvej se — já jsem tak vesel — ichuchu! (Nalévá *Kačerovi* vedle sklenice.)

Cihlář (ke svým sousedům): Ten člověk nám způsobí strašnou hanbu! Zde se nedá pomoci!

Náhlovská: Ach, on je sveden, můj beroušek!

Bohata: Učiním konec vašemu trápení, bude-li možno! (Postaví se naproti *Adámkovi* na druhé straně jeviště; *Lacinová* s *Kačenkou* přistoupí k němu.)

Adámek: Koukni se, hochu, jaká to tam krásná ženská, ta by se mně líbila, na mou věru!

Lacinová (stydlivě): To je čtverák, ten pan Adámek!

Náhlovská: Já omdlím!

Adámek: Jemine, ta je krásná!

Kačer: Co pak je po všech ženských! Posud byla na světě jen jedna pořádná ženská, ta se jmenovala Olio — ta pila víc než všichni muži a přece jí ještě nepostavili pomník! Pij!

Adámek: Nech mne, jsem tuze opilý a tuze zamilován!

Kačer: Do koho pak ale?

Adámek: Vidíš, tamhle ta naproti, ta větší, ta krásnější, za tu bych dal hned svou starou pannu. (*Kačer* se otočí a dívá se na *Lacinovou.*)

Lacinová (stydlivě): Ten umí lichotit!

Náhlovská (rozzlobeně): To je skandál celého pohlaví! Vdaná ženská a má radost z toho, když se mužským líbí!

Kačer: Poslouchej, mně se zdá, že je stará!

Adámek: I co ti napadá — mladá jako máj! To už tvůj žaludek tak špatně vidí! A ty černé oči, ten oheň!

Lacinová (k *Bohatovi*): Já mám ale modré oči!

Bohata: To ho klame oheň v nich!

Kačer: Víš co, vezmi sklenici do ruky, pij, dívej se při tom skrze sklo na ni a vypiješ všecken ten oheň z očí. (Za sálu zazní několik taktů polky.)

Adamek: Hej, muzika, dobře tak, já jí zaplatím pořádně! (Ke *Kačerovi.*) Ty, já si zatančím — proč bych si té radosti nedopřál. Jinak bych se bez toho s tou krásotinkou ani neseznámil! Poprosím ji o taneček! (Vstává a jde, usmívaje se, k *Lacinové.*)

Kačer (vstává též, potácí se však. Josef přiskočí a drží ho): To ti povídám, buď zdvořilým, ať mi neděláš hanbu!

Bohata: Prosím vás, obětujte se mu a zatančete s ním několik taktů! (K ostatním.) Nyní se podrobí i třetímu trestu dobrovolně!

Cihlář: Pánové, ujdeme větší hanbě, když se hned vzdálíme. (Odejde s *Machem, Ondrákem* a *Pacákem.*)

Adámek (ukloní se nemotorně): Krásná dámo — vy jste mne tak dojala, že nemohu pohnutím ani mluvit!

Lacinová: To pozoruju!

Adámek: Pozorujete! To mne těší! Mohu tedy doufat?

Lacinová: Co chcete?

Adámek: Takhle nějaký taneček —

Kačer: Tancuješ už, presidente? Pojď pít!

Lacinová: Vždyť jsme proto zde, abychom tančili.

Adámek: Abychom tančili? To mne těší. (Hudba zazní znova.) Dovolte, abych svou nemotornou rukou — hehehe! však vy mně rozumíte. (Všichni ustupují; *Adámek* začne tančit nazpátek místo ku předu, klopýtne a padne do prostřed popředí.)

Kačer: Opřete mne o zeď, Josefe, a zdvihněte toho ochlastu!

Náhlovská: O já nešťastné, oklamané děvče!

Adámek (na zemi): Já slyším hrkat své staré hodiny! Jak pak je už pozdě?

Náhlovska: Držte mne, družky mého mládí a svědkyně mého neštěstí; nemohu si už pomoct a musím omdlít! (Klesá několika ženským do náruče.)

Bohata: Odveďte oba a bavte se nyní; spolku už nepotřebujeme, vyhráli jsme bez boje! (Všichni se shromažďují, smějíce se, kolem hlavních osob.)

(Opona spadne.)

OBSAH.

